

BIBLIOTECA CENTRALA
A
UNIVERSITAȚII
DIN
BUCUREȘTI

No. Curent ..... Format .....

No. Inventar ..... Anul .....

Secția ..... Raftul .....

63295

IULIU VALAORI

PROFESOR UNIVERSITAR

CEZAR PAPACOSTEA

PROFESOR UNIVERSITAR

In v. A. 44.395

G. POPA-LISSEANU

MEMBRU CORESP. AL ACADEMIEI ROMÂNE

OVIDIUS
EXCERPTE

DIN

METAMORFOZE
TRISTIA ȘI PONTICA

CLASA VI LICEALA

Aprobată de Onor. Minister al Instrucțiunii cu ord. No. 140/1935

Taxa timbrului didactic de 5% pentru acest manual s'a plătit
direct Casei Corpului didactic conform deciziei No. 3.660/930

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ”, BUCUREȘTI

Biblioteca Centrală Universitară
BUCUREȘTI
Cota 67963
Inventar 61359

1358

B.C.U. Bucuresti

C61359

P R E F A Ț A

Prin ultima modificare a Programelor analitice s'a dat, în liceele noastre, o mai mare dezvoltare lecturii lui Ovidius, decât fusese mai înainte. Căci în afară de Excerpte din Tristia și din Pontica, prevăzute în vechiul program, s'a introdus și lectura Metamorfozelor.

Ovidius, deși nu este un poet de mare geniu, ca Vergilius sau Horatius, este totuși un viguros talent. Acest talent se manifestă nu atât în Tristia și Pontica, opere cari ne servesc ca un izvor principal al istoriei noastre primitive, cât mai mult în Metamorfoze.

Fiind socotit oarecum ca un poet al țării noastre — a scris poezii și în limba autohtonilor dela Tomis — am găsit cu cale să dăm, într'un adaus dela sfârșitul acestei cărți, și câteva poezii din alte opere ale acestui scriitor.

INTRODUCERE

OVIDIUS

(43 în. de Chr. — 17 d. Chr.)

Viața sa. — Publius Ovidius Naso, fiul unui cavaler, adevărat al unui burghez bogat, s'a născut la anul 43 în. de Chr. la Sulmo, în țara Pelignilor, Abruzzi de astăzi. A studiat la Roma și apoi la Athena. Tatăl său îl destina pentru viața publică și de fapt a pledat cu succes în mai multe procese însemnate. A fost triumvir, decemvir și centumvir și rămânea să intre în senat. Ovidius era însă născut poet și de câte ori încerca să scrie proză, din pana sa ieșea poezie :

*Sponte sua carmen numeros veniebat ad aptos
Et quod tentabam scribere versus erat.*

Renunțând pentru poezie la tot felul de onoruri, Ovidiu ajunge în scurtă vreme poetul răsfățat al societății romane. Inzestrat cu un mare talent poetic, având avere, având o fire plăcută, având legături de prietenie cu August și cu toți poeții de pe acea vreme : Propertiu, Tibul, Horațiu și alții, Ovidiu, alintat de toată lumea, trăia fericit la Roma când, fără de veste, sărbătoritul înaltei societăți se prăbușește deodată. În anul 8 d. Chr. împăratul August, îl trimite în exil la Tomi, lângă Pontul Euxin, la Constanța de astăzi. Și a trebuit să plece așa de repede că de abia a avut timp să-și împacheteze bagajele. Soția sa a voit să-l însoțească ; el însă n'a lă-

sat-o, pentru ca să nu i se confiște averea. După o furtună pe mare, ajunge în sfârșit la Tomi, orașel în care se găsea pe atunci o garnizoană romană.

Aci, în mijlocul barbarilor, și-a trăit Ovidiu restul zilelor și toate intervențiile ce a făcut pe lângă împărat ca să-l ierte sau cel puțin să-i schimbe pedeapsa,

P. Ovidius Naso

au rămas zădarnice. Intre Geți și între Sarmați, cu cari la început nu se putea înțelege decât prin semne, a trăit Ovidiu până la moartea lui August. Succesorul acestuia Tiberiu n'a fost mai iertător de cât predecesorul său.

Resemnându-se, Ovidiu a învățat limba Geților și după propria-i mărtu-

risire a compus versuri în limba getă.

Cauzele acestui neașteptat exil nu se cunosc ¹⁾ și poetul nu ni le spune.

1. Sunt trei ipoteze : 1) Poetul ar fi asistat la unul din scandalurile destrăbălatei Iulia, fiica lui August și că a cântat amorul în versuri prea libere : *carmen et error* ; 2) Poetul ar fi fost amestecat într'un complot împotriva împăratului ; 3) Poetul ar fi luat parte la o ședință de hidromantie pe cari secta pythagoreană din Roma le ținea împotriva ordinelor exprese ale împăratului. Pedeapsa împotriva profanatorilor religiei naționale trebuia să fie neîndurată. Ultima ipoteză susținută de I. Carcopino în *Orpheus* I. 6. pare a fi cea mai plauzibilă.

Opera sa. — In afară de *Declamațiuni* și *Epigrame*, afară de tragedia *Medea*, cari s'au pierdut, ne-au rămas dela Ovidiu :

1. *Amores*. Elegii, în trei cărți, în cari el celebrează pe Corinna. Spre deosebire de Catul care cântă pe Lesbia, de Propertiu care cântă pe Cynthia, de Tibul care cântă pe Delia, Corinna lui Ovidiu este un nume fictiv.

2. *Heroides*. Sunt niște scrisori între personajii eroice : Ulysse și Penelopa, Hippolit și Phædra, Hero și Leandru, etc. Ele sunt într'un stil declamator, fără profunzime de sentiment sincer.

3. *Ars amatoria*, lucrare cu un fond cu totul imoral.

4. *Remedia amoris*, o retractare, adecă o palinodie a artei iubirii ¹⁾.

5. *Medicamina faciei* ; din această scriere nu ni s'a păstrat decât un fragment.

6. *Metamorphoseon*, libri XV, o enciclopedie a legendelor mitologice, este lucrarea principală și cea care a adus glorie neperitoare poetului. La plecarea sa în exil, poetul a ars-o ; fiind însă scrisă în numeroase manuscrise a putut fi păstrată posterității. In ea se urmăresc diferitele metamorfozări în animale, arbori și stânci dela începutul creațiunii până la apoteoza lui Cæsar.

7. *Fasti*, în șase cărți, lucrare neterminată, cuprinde calendarul istoric al legendelor romane. Este un catalog al tradițiunilor și al ceremoniilor religioase de peste an. Fiind o operă națională, în sensul *Eneidei* lui Virgiliu, nu îndeplinește condițiunile unei epepei, fiindcă este lipsită de inspirațiune. Este singura lucrare a lui Ovidiu, în care se vede tendința poetului de a contribui la opera de refacere morală ce a întreprins împăratul August.

8. *Tristia*, în cinci cărți, cuprind elegiile lui Ovidiu

---

1 In această scriere găsim celebrele versuri :

*Principiis obsta ; sero medicina paratur
Cum mala per longas invaluere moras.*

Y din timpul exilului dela Tomi. Lucrarea, fără să aibă o prea mare valoare literară, este importantă pentru informațiunile ce ne dă asupra locuitorilor și localităților din Dobrogea.

X 9. *Pontica*, au cam același subiect ca și Tristiile și sunt numite astfel după locul exilului. Sunt cereri zadarnice, adresate soției și prietenilor săi, ca să intervină pe lângă August.

10. Tot dela Ovidiu ni s'au păstrat niște fragmente din *Halieutica*, poem asupra pescuitului și din *Ibis*, un pamflet împotriva unui adversar.

Ovidiu, deși nu este poet genial, este totuși unul dintre cei mai mari artiști ai Romanilor și desigur cel mai mare tehnician al versului. Erudițiunea sa mitologică este vastă, deși nu prea profundă.

Are o limbă elegantă, clară și calități de stil deosebite. Ca reprezentant al unei societăți ușurate și superficiale, Ovidiu înlocuește sentimentele și pasiunea cu spiritul și cu versificațiunea sa ingenioasă.

Noi, Românii, considerăm pe Ovidiu ca un poet al nostru național și, ca recunoștință pentru informațiunile ce ne dă asupra țării noastre din antichitate, i-am ridicat la Constanța o statuă de bronz.

METAMORFOZELE

INVOCAȚIUNEA, CHAOSUL, CREAȚIUNEA

Met. I. 1—69

Cuprinsul. — În patru versuri, poetul expune cuprinsul întregii opere. Apoi, orientându-se după doctrina lui Hesiod, Ovidiu ne spune că la început a fost *Chaos*, din care s'au format corpurile; cele ușoare s'au ridicat în sus, cele grele s'au așezat în partea de jos. În urmă zeul, ori care ar fi fost acela, a format globul pământesc, cu mări, cu fluvii, cu câmpii, cu văi și cu munți și în urmă a creiat pe om.

In nova fert animus mutatas dicere formas¹
Corpora. Di,² cœptis (nam vos mutastis et illas)
Adspirate³ meis, primaque ab origine mundi
Ad mea perpetuum⁴ deducite tempora carmen.

Ante mare et terras et, quod tegit omnia, cælum, ⁵
Unus⁵ erat toto naturæ vultus in orbe,
Quem dixere Chaos,⁶ rudis indigestaque moles,
Nec quicquam nisi pondus iners,⁷ congestaque eodem
Non bene iunctarum discordia⁸ semina rerum.
Nullus adhuc mundo pendeat lumina Titan,⁹ ¹⁰
Nec nova crescendo reparabat cornua Phœbe,¹⁰
Nec circumfuso pendeat in ære tellus.
Ponderibus librata¹¹ suis, nec bracchia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite :¹²

1. *Formas mutatas*, în loc de *corpora mutata in novas formas*.

2. *Di*, Poetul invoacă pe zei, în loc să invoace pe Muze.

3. *Aspirate*. Metaforă luată din viața corăbierilor. Vânturile suflă în pânzele întinse.

4. *Perpetuum carmen*, un cântec neîntrerupt, un cântec unitar.

5. *Unus*, în opoziție cu cele trei elemente : mare, pământ și cer.

6. *Chaos* n. decl. III grec. Amestecul tuturor elementelor, chaosul, abisul.

7. *Iners*, dela *in*, *ars*.

8. *Discordia*, adjectiv dela *discors*. Se rapoartă la *semina*.

9. *Titan*, fiul lui Hyperion, unul dintre Titani, Soarele.

10. *Phœbe*, Luna, sora lui Phoebus, soarele.

11. *Ponderibus librata suis*, echilibrată prin greutatea sa.

12. *Amphitrite*, soția lui Nereu sau a lui Neptunus. Versul e spondaic.

Quaque fuit tellus, illic et pontus et aer. 15
Sic erat instabilis tellus, innabilis unda,
Lucis egens aer. Nulli sua forma manebat,
Obstabatque aliis aliud, quia corpore in uno
Frigida¹ pugnabant calidis, humentia siccis,
Mollia cum duris, sine pondere habentia pondus. 20
Hanc deus² et melior litem natura diremit,

Soarele

Nam c'elo terras et terris abscidit undas,
Et liquidum spisso secrevit ab aere³ cœlum.
Quae postquam evolvit, cæcoque exemit acervo,
Dissociata locis concordi pace ligavit. 25

1. *Frigida pugnabant.* Pasagiul cuprinde puțin adevăr filosofic și mult retorism.

2. *Deus et melior natura,* o divinitate și natura cu puteri divine.

3. *Spisso aere,* aerul vecin cu pământul, des din cauza vaporilor.

Ignea convexi vis et sine pondere cœli
Emicuit, summaque locum sibi fecit in arce.
Proximus est aer illi levitate locoque ;
Densior his tellus, elementaque grandia traxit ;
Et pressa est gravitate sui ; circumfluis humor
Ultima possidet, solidumque coercuit orbem. 80

Hic ubi dispositam, quisquis fuit ille deorum,
Congeriem secuit sectamque in membra redegit,
Principio terram, ne non æqualis¹ ab omni
Parte foret, magni speciem glomeravit² in orbis. 85
Tunc freta³ diffudit, rapidisque tumescere ventis
Iussit, et ambitæ circumdare⁴ littora terræ.
Addidit et fontes et stagna immensa lacusque,
Fluminaque obliquis cinxit declivia ripis,
Quæ, diversa locis, partim sorbentur⁵ ab ipsa, 40
In mare perveniunt partim, campoque⁶ recepta
Liberioris aquæ, pro ripis littora pulsant.
Iussit et extendi campos, subsidere valles,
Fronde tegi silvas, lapidosos surgere montes.

Vix ea limitibus dissaepserat⁷ omnia certis, 45
Cum, quæ pressa⁸ diu massa latuere sub illa,
Sidera coeperunt toto effervescere caelo.
Neu regio foret ulla suis animantibus⁹ orba,
Astra tenent¹⁰ caeleste solum¹¹ formæque deorum,¹²

-
1. *Ne non æqualis*, litotă, în loc de *æqualis*.
  2. *Speciem glomeravit in orbis*—glomeravit, l-a rotunzit, în speciem orbis.
  3. *Freta*, marea.
  4. *Circumdare*, cu dativul.
  5. *Sorbentur*, astfel este Alpheu din Pelopones, Anas din Spania.
  6. *Campo*, în loc de *æquor* sau *mare*.
  7. *Dissaepserat*, sub. înţ. Deus.
  8. *Pressa*, se raportă la *sidera* din versul următor.
  9. *Suis animantibus*, stielele erau considerate de cei vechi ca fiinţe însufleţite şi chiar ca zei, după cum, de altfel, erau şi soarele şi luna.
  10. *Tenent*, în loc de *iussit tenere*.
  11. *Caeleste solum*, bolta cerească.
  12. *Formae deorum*, perifrază pentru *Dii*.

Cesserunt¹ nitidis² habitandae piscibus undae, 50
Terra feras cepit,³ volucres agitabilis aer.
Sanctius⁴ his animal, mentisque capacius altae,
Deerat⁵ adhuc .et quod dominari in cetera posset.
Natus homo est : sive hunc divino semine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo,⁶ 55
Sive recens tellus, seductaque nuper ab alto
Aetere, cognati retinebat semina caeli.⁷
Quam⁸ satus Iapeto,⁹ mixtam fluvialibus undis,
Finxit in effigiem moderantum¹⁰ cuncta deorum ;
Pronaque cum spectent¹¹ animalia cetera terram, 60
Os homini sublime dedit, caelumque tueri
Iussit et erectos ad sidera tollere vultus.
Sic, modo quae fuerat rudis et sine imagine¹² tellus
Induit ignotas¹³ hominum conversa figuras.

CELE PATRU VĂRSTE

I. 89—163

Cuprinsul. — După o veche tradiție romană, care coincide cu tradiția biblică, la începutul lumii, după creațiunea omului, ar fi existat pe pământ o fericire desăvârșită, un fel de raiu pământesc. Acest timp ar fi epoca domniei lui Saturn, epoca de aur a omenirii ; după care, mo-

1. *Cesserunt*, fură sortite să fie locuite.
2. *Nitidis*, lucioși, adică cu solzii lucioși.
3. *Cepit*, în loc de *excepit*.
4. *Sanctius*, în loc de *nobilius*.
5. *Deerat*, sinizeză, Vezi *Versificatiia latină* § 37.
6. *Origo*, adică *auctor*.
7. *Cognati coeli*, sens etimologic, născut împreună, înrudit.
8. *Quam*, sub înțeles *tellurem*.
9. *Satus Iapeto*, fiul lui Iapet, Promeheu, creatorul omului. Vezi *Mitologia greco-romană în lectură ilustrată*, I, p. 213.
10. *Moderantum*, în loc de *moderantium*.
11. *Pronaque cum spectent*, observă frumusețea acestor versuri și insistența ce pune poetul spre a arăta deosebirea dintre om și animal.
12. *Sine imagine*, fără formă, fără o anumită înfățișare.
13. *Ignotas*, necunoscute, adică noi.

ravurile înrăutățindu-se, a urmat epoca de argint, mai rea decât cea dinaintea ei, apoi epoca de aramă și în sfârșit cea de fier. Din cauza ticăloșiei omenești, Jupiter a pedepsit pe om cu potopul din care n'a scăpat decât câte o singură pereche din toate viețuitoarele de pe pământ. După potop omenirea s'a regenerat.

Aurea prima sata est aetas, quae, vindice nullo¹
Sponte sua sine lege fidem rectumque colebat.
Poena metusque² aberant, nec verba minacia³ fixo
Aere⁴ legebantur, nec supplex turba⁵ timebat
Iudicis ora sui, sed erant sine vindice tuti.
Nondum caesa suis, peregrinum ut viseret orbem¹⁵
Montibus,⁶ in liquidas pinus descenderat undas;
Nullaque mortales, praeter sua, littora norant.⁷
Nondum praecipites cingebant oppida fossae:
Non galeae, non ensis erant: sine militis⁸ usu
Mollia securae peragebant otia gentes.¹⁰
Ipsa quoque immunis,⁹ rastroque intacta, nec ullis
Saucia¹⁰ vomeribus, per se¹¹ dabat omnia tellus;
Contentique cibus, nullo cogente, creatis,

---

1. *Vindice nullo*, fără să existe cineva care să pedepsească pe vinovați.

2. *Poena metusque*, pedeapsa și teama de pedeapsă.

3. *Verba minacia*, vorbele amenințatoare, adică textul din legi cari determinau pedepsele pentru fiecare crimă.

4. *Fixo aere*, la Romani legile erau gravate în table de aramă și erau atârinate pe zidurile templelor, în special în Capitol.

5. *Supplex turba*, acuzații erau îmbrăcați în haine rele spre a stârni mila judecătorilor și erau însoțiți de prieteni.

6. *Suis montibus*, de pe munți, patria lor, unde crescuseră. În proză s'ar fi spus *de suis montibus*. Observă imaginea vie ce ne-o dă verbul *descenderat*.

7. *Norant*, în loc de *noverant*.

8. *Militis*, în loc de *exercitus*.

9. *Immunis*, nesilită, scutită de tribut; *immunis* format din *in* și *munus*.

10. *Saucia*, rănită. *Tellus* este aci personificată. Observă expresiunile metaforice din aceste versuri.

11. *Per se*, dela sine.

Arbuteos fetus, montanaque fraga¹ legebant,
 Cornaque, et in duris haerentia mora rubetis, 15
 Et quae deciderant patula² Iovis arbore³, glandes.
 Ver erat aeternum, placidique tepentibus auris
 Mulcebant zephyri natos sine semine⁴ flores.
 Mox⁵ etiam fruges tellus inarata ferebat,
 Nec renovatus ager⁶ gravidis canebat aristis; 30
 Flumina iam lactis, iam flumina nectaris ibant,
 Flavaque de viridi stillabant ilice mella⁷.

Postquam, Saturno⁸ tenebrosa in Tartara misso,
 Sub Iove mundus erat, subiit⁹ argentea proles, 25
 Auro deterior, fulvo pretiosior aere.
 Iuppiter antiqui contraxit¹⁰ tempora veris,
 Perque hiemes, aestusque,¹¹ et inaequales autumnos,¹²
 Et breve ver, spatiis¹³ exegit¹⁴ quatuor annum.

1. *Montanaque fraga*. Observă efectul produs de apropierea lui *arbuteos* pe lângă *fetus* și *montana* pe lângă *fraga*. Vezi Versificația latină p. 27.

2. *Patula*, dela *pateo*, cu ramuri întinse, umbros.

3. *Jovis arbore*, *quercus*; stejarul era consacrat lui Jupiter. Cei vechi aveau credința că odinioară omul se hrănise cu ghindă.

4. *Sine semine*, nesămănite.

5. *Mox*, în urmă, în timpul verii.

6. *Nec renovatus ager*, câmpul neogorît, fără să fi avut necesitate de a se odihni.

7. *Flava mella*. Imaginea o întâlnim și în Virg. Geor. IV, 30.

8. *Saturno*. Saturnus, identificat cu Chronos al Grecilor, tatăl lui Juppiter, era o veche zeitate a Latiului. El era zeul sămănăturilor și al secerișului (*Saturnus*, de la *sata*, orum, verb. sero). Vezi *Mitol. Greco romîn lect. ilustr.* I. p. 17.

9. *Subiit*, a urmat; *it* are aci valoarea unei silabe lungi, fiind în arsis.

10. *Contraxit*, reduse, prescurtă primavara cea eternă,

11. *Aestus*, zăduful verii, în loc *aestas*.

12. *Inaequales autumnos*, toamna cea cu vreme schimbăcioasă. Observă întrebuintarea pluralului pentru vară, toamnă și iarnă și singularul pentru *breve ver* primăvară. Versul este spondaic spre a se atrage atenția asupra cuvântului de *inaequales*.

13. *Spatiis*, anotimpuri.

14. *Exegit*, a încheiat.

Tum primum siccis aer fervoribus ustus 30
Canduit,¹ et ventis glacies adstricta pependit.
Tum primum subiere² domos; domus antra fuerunt,
Et densi frutices, et vinctae cortice virgae.
Semina tum primum longis Cerealia sulcis³
Obruta sunt, pressique iugo gemuere iuveni.
Tertia post illas successit aenea proles,⁴ 35
Saevior ingeniis et ad horrida promptior arma,
Non scelerata tamen. De duro est ultima ferro.⁵
Protinus irrupit venae peioris in aevum⁶
Omne nefas: fugere pudor verumque fidesque;
In quorum subiere locum fraudesque dolique 40
Insidiaeque⁷ et vis et amor sceleratus habendi.
Vela dabat ventis, nec adhuc bene noverat illos
Navita; quaeque diu steterant in montibus altis,
Fluctibus ignotis insultavere⁸ carinae⁹;
Communemque prius, ceu¹⁰ lumina solis et auras, 45
Cautus humum longo signavit limite mensor.¹¹
Nec tantum segetes alimentaue debita dives
Poscebatur¹² humus, sed itum est¹³ in viscera terrae;

---

1. *Canduit*, s'a încins arzând din cauza arșiții de o strălucire albicioasă

2. *Subiere*, sub înțeles *homines*. Verbul *subeo* se construiește cu *Ac*

3. *Longis sulcis*. Observă efectul produs se atributul *longis*.

4. *Aenea proles*, vârsta de aramă.

5. *De duro ferro*, în loc de *ferrea*. Poetul insistă asupra cuvântului *ferrum*.

6. *Venae peioris in aevum*, în această epocă de un metal mai inferior decât cel de mai înainte.

7. *Fraudesque dolique insidiaeque*. Observă efectul produs de repetarea conjuncției.

8. *Insultavere*, infruntară, dela *salio*. Observă ideea plastică ce ne dă verbul frecventativ de insultare.

9. *Carinae*, sinecdocă, *pars pro toto*, corabie.

10. *Ceu*, adv. cași, este poetic.

11. *Cautus... mensor*, inginerul hotarnic neîncrăzător, precaut.

12. *Poscebatur*, verbul *posco* și-a păstrat unul dintre cele două complemente și la forma sa pasivă.

13. *Itum est*, observă pasivul verbului intransitiv *ire*.

Quasque recondiderat¹ Stygiis²que admoverat umbris,
 Effodiuntur opes, irritamenta malorum³. 50
 Iamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum⁴
 Prodierat; prodit bellum, quod pugnat utroque⁵
 Sanguineaque manu crepitantia concutit arma.⁶
 Vivitur ex raptō; non hospes ab hospite tutus,
 Non socer a genero; fratrum quoque gratia⁷ rara est 55
 Imminet⁸ exitio vir coniugis, illa mariti;
 Lurida terribiles miscent aconita⁹ novercae; ¹⁰
 Filius ante diem patrios inquirit in annos. ¹¹
 Victa iacet pietas, et virgo caede madentes,
 Ultima caelestum, ¹² terras Astraea ¹³ reliquit. 60

MOARTEA LUI PHAËTON

Met. II. v. 304 — 329

Cuprinsul. — Phaëthon, fiul lui Phoebus și al nimfei Clymene, a cerut dela tatăl său să-i dea voie ca să conducă și el odată caii soarelui, servindu-i aceasta ca dovadă că el îi este în adevăr fiu. Phoebus, care îi făgăduise că-i va da ori ce ar cere, deși prevedea primejdia și deși a sfătuit mult timp pe fiul său să renunțe la conducerea ca-

1. *Recondiderat*, subînțeleș terra.

2. *Stygiis*, dela Styx, fluviu în Infern.

3. *Irritamenta malorum*, imbold pentru nenorocire. *Malorum* este un gen. obiectiv.

4. *Nocens ferrum ferroque nocentius*. Chiasm, adecă așezare în cruciată de termeni.

5. *Pugnat utroque*, luptă cu ambele metale, și cu aurul și cu fierul.

6. *Crepitantiā concutit arma*. Observă alterațiunea și efectul onomatopeic din acest vers.

7. *Gratia*, unirea.

8. *Imminet*, pândește, dorește moartea.

9. *Lurida... aconita*, otrăvuri cari fac palid.

10. *Novercae*, mame vitrige, mame maștere.

11. *Ante diem patrios inquirit in annos*, se interesează de anii ce mai are de trăit tatăl său spre a-l moșteni mai curând. *Patrios* în loc de *patriis*.

12. *Caelestum*, în loc de *coelestium*.

13. *Virgo Astraea*. Fecioara Astraea este personificarea dreptății.

rului, totuși în cele din urmă a cedat. Tânărul însă neputând stăpâni caii, aceștia o luară razna, când apropiindu-se de cer când de pământ, pe care îl ardeau cu dogoreala soarelui. În cele din urmă, Jupiter s'a văzut silit să-l lovescă cu fulgerul său și astfel Phaëthon cade din car și moare. Caii în urmă se întorc pe drumul știut la stațiunea lor.

PALATUL SOARELUI. PHAETON

II 1—152

Regia¹ Solis erat sublimibus alta columnis,
Clara micante auro, flammasque imitante pyropo;²
Cuius³ ebur nitidum fastigia summa tegebat;
Argenti bifores radiabant lumine valvae⁴.
Materiam superabat opus⁵, nam Mulciber⁶ illic⁵
Aequora caelarat⁷ medias cingentia terras,
Terrarumque orbem,⁸ caelumque quod imminet orbi,
Caeruleos habet unda deos, Tritona⁹ canorum
Proteaque¹⁰ ambiguum, balaenarumque prementem

1. *Regia*, palat, casă regală.

2. *Pyropo*, cuvânt format din verbele grecești πυρ, foc și ὄψ, privire. Pyropul era un aliaj din trei părți aramă și o parte aur; bronz aurit. *Flammas* este complement al lui *imitante*.

3. *Cuius*, se raportă la *regia*.

4. *Bifores valvae*, porți cu două canaturi.

5. *Materiam superabat opus*. Valoarea artistică a lucrării zeului Vulcanus (Mulciber) era mai mare decât argintul, din care erau făcute porțile.

6. *Mulciber*, de la *mulceo*, a înmuia, a topi, este Vulcanus, zeul focului.

7. *Caelarat*, formă sincopată în loc *caelaverat*.

8. *Orbem*, subînțeles *terrarum et aquarum*.

9. *Tritona*, Triton era cântărețul lui Neptun. El cânta din scoica sa așa fel că răsunau valurile. Tritona este o formă de acuzativ grecească.

10. *Protea*. Proteus era un zeu marin care păștea focle lui Nereus. Era prezicător și avea darul să se transforme în diferite chipuri; de aceea se numește *ambiguum*. El simboliza priveriștea schimbătoare a mării. Vezi Virg, *Georg.* IV. p.. Protea este de asemenea formă grecească de ac.

Aegaeona¹ suis immania terga lacertis, 10
Doridaque² et natas, quarum pars nare videntur,
Pars in mole³ sedens virides⁴ siccare capillos,
Pisce vehi quaedam : facies non omnibus una,
Nec diversa tamen, qualem decet esse sororum.⁵
Terra⁶ viros urbesque gerit, silvasque ferasque, 15
Fluminaque, et Nymphas, et cetera numina ruris.
Haec super⁷ imposita est caeli fulgentis imago ;
Signaque⁸ sex foribus dextris, totidemque sinistris.
Quo simul acclivo⁹ Clymeneia limite proles¹⁰
Venit, et intravit dubitati¹¹ tecta parentis, 20
Protinus ad patrios sua fert vestigia vultus,¹²
Constititque procul ; neque enim propiora ferebat¹³
Lumina. Purpurea velatus veste sedebat
In solio Phoebus, claris lucente smaragdīs. 14

1. *Aegeona*, Aegeon, o altă divinitate marină, având o sută de brațe. Fiu al mării și al pământului el călărea pe balene.

2. *Dorida*, Doris era o nimfă, fiică a Oceanului și soția lui Nereus. Cu aceasta a dat naștere nimfelor Nereide.

3. *In mole*, pe o stâncă ; *pisce*, delfin.

4. *Virides*, verzi, albastre, de culoarea mării.

5. *Qualem decet esse sororum*, observă dragălășenia versului.

6. *Terra*, pământul pe care îl sculptase Mulciber în poarta de argint.

7. *Haec super*, inversiune, în loc de *super haec*.

8. *Signa*, adică zodiacul, fiecare emisferă având câte șase constelații.

9. *Acclivo*, urcând, pe drumul care suie. Locașul soarelui trebuia să fie într'un loc mai înalt.

10. *Clymeneia proles*, este Phaethon, fiul soarelui și al nimfei Clymene.

11. *Dubitati*, pus la îndoială. Intr'o discuție ce o avusese cu Epaphus, fiul lui Jupiter și al nimfei Io, îi se spusese că el nu este fiul Soarelui și ca să se convingă de adevăr, la îndemnul mamei sale, a venit în persoană la Phoebus-Apollo, adică la Soare.

12. *Patrios vultus*, poetic, în loc de *vultus patris*.

13. *Ferebat*, ferre poterat, din cauza strălucirii prea mari a Soarelui.

14. *Lucente smaragdīs*. *E* înainte de *sm* este scurt, deși este urmat de două consonante. Fiind o vorbă grecească smaragdus, poetul își permite licența, numită sigmatism, de a întrebuința o silabă scurtă în loc de una lungă.

A dextra laevaue Dies et Mensis¹ et Annus 25
 Saeculaue et positae spatiis aequalibus Horae; ²
 Verque novum³ stabat, cinctum florente corona,
 Stabat nuda Aestas et spicea sarta gerebat,
 Stabat et Autumnus, calcatis sordidus uvis,
 Et glacialis Hiems, canos hirsuta capillos. ⁴ 30

Inde loco medius,⁵ rerum novitate paventem
 Sol oculis iuvenem, quibus adspicit omnia, vidit,
 „Quaeque viae tibi causa? quid hac, ait, arce⁶ petisti,
 Progenies, Phacthon, haud infitianda⁷ parenti?”
 Ille refert: „O lux immensi publica mundi, 35
 Phoebae pater, si das huius mihi nominis usum,
 Pignora da, genitor, per quae tua vera propago
 Credar, et nunc animis⁸ errorem⁹ detrahe nostris”.
 Dixerat: at genitor circum caput omne micantes
 Deposuit radios,¹⁰ propiusque accedere iussit; 40
 Amplexuque dato: „Nec tu meus esse negaris;
 Quoque minus dubites, quodvis pete munus et illud,
 Me tribuente, feres: promissis testis adesto
 Dis iuranda palus,¹¹ oculis incognita nostris”. 45
 Vix bene desierat,¹² currus petit ille paternos
 Inque diem alipedum¹³ ius et moderamen equorum.

1. *Dies, mensis*. Zilele, lunile, anii și secolele, fiind personificate, le așează poetul ca tovarăși ai Soarelui.

2. *Horae*. Orele după Homer sunt slujitoarele Soarelui.

3. *Verque novum*. Primăvara se numește nouă, fiindcă începe cu ea anul.

4. *Hirsuta capillos*. *Capillos* este Ac. graecus sau de relațiune.

5. *Loco medius*, găsindu-se în mijlocul locului.

6. *Hac arce*, poetic, în loc de *in hac arce*.

7. *Haud infitianda* = *non neganda*.

8. *Animis*, plural, poetic.

9. *Errorem*, nesiguranță, îndoială.

10. *Radios*, razele împiedeau pe Phaethon să se apropie de tatăl său.

11. *Palus*, Styx.

12. *Vix bene desierat*, nu sfârșise bine.

13. *Alipes* = *volucris*, cu aripi la picioare.

Paenituit¹ iurasse patrem; qui terque quaterque
Concutiens² illustre caput. „Temeraria dixit,
Vox mea facta tua est.³ utinam promissa liceret, 50
Non dare! confiteor, solum hoc tibi, nate, negarem.
Dissuadere licet. Non est tua tuta⁴ voluntas;
Magna petis, Phaethon, et quae nec viribus istis⁵
Munera conveniant, nec tam puerilibus annis.
Sors tua mortalis; non est mortale quod optas. 55
Plus etiam, quam quod Superis contingere fas sit,
Nescius affectas. Placeat sibi quisque licebit; ⁶
Non tamen ignifero quisquam consistere in axe⁷
Me valet excepto; vasti quoque rector Olympi,⁸
Qui fera terribili iaculatur fulmina dextra, 60
Non agat⁹ hos currus: et quid Iove maius habemus?
Ardua prima via est, et qua ¹⁰ vix mane recentes ¹¹
Enitantur equi; medio est altissima caelo,
Unde mare et terras ipsi mihi saepe videre
Fit timor, et pavida trepidat formidine pectus; 65
Ultima prona via est, et eget moderamine ¹² certo.

1. *Poenituit*, Verbul unipersonal *poenitet* are subiectul logic în cazul acuzativ.

2. *Concutiens illustre caput*, dădu din cap, clătină din cap.

3. *Vox mea facta tua est*. Observă opoziția dintre mea și tua. Din cererea necugetată a lui Phaethon se învederează promisiunea necugetată a Soarelui.

4. *Non tuta*, litotă, este plină de primejdii.

5. *Istis* = *tuis*.

6. *Placeat sibi quisque licebit*. Fiecare dintre zei poate să aibă orice părere despre sine.

7. *Axe*, sineedocă, pars pro toto, aci osia în loc de car; *consistere*, să se ție în picioare. Vizitii mânau caii de a în picioarele.

8. *Rector Olympi*, Jupiter. Muntele Olymp din Thessalia se ia în loc de cer.

9. *Non agat*. Conjunctivul potential. Vezi *Gram. limb. lat.* § 224.

10. *Qua*, în loc de *ut ea*. De aceea avem conjunctivul *enitantur*.

11. *Recentes*, odihniți, cu puteri proaspete după repauzul din timpul nopții. Poetul presupune că Soarele se odihnește noaptea.

12. *Moderamine*, metonimie, abstract pentru concret, în loc de *moderatore*.

Finge datos currus : quid ages ? poterisne¹ rotatis
Obvius ire polis, ne te citus auferat axis ?...

At tu funesti ne sim tibi muneris auctor,
Nate, cave : dum resque sinit,² tua corrige vota. 70

Scilicet ut nostro genitum te sanguine credas

Pignora certa petis ? Do pignora certa timendo,

Et patrio pater³ esse metu probor. Adspice vultus

Ecce meos :⁴ utinamque oculos in pectora posses

Inserere, et patrias intus deprendere curas ! 75

Denique quidquid habet dives, circumspice, mundus,

Eque⁵ tot ac tantis caeli terraeque marisque

Posce bonis aliquid : nullam patiēre repulsam.

Deprecor hoc unum, quod vero nomine poena,

Non honor est : poenam, Phaethon, pro munere poscis. 80

Quid mea colla tenes⁶ blandis, ignare, lacertis ?

Ne dubita, dabitur (Stygias iuravimus undas)

Quodcumque optaris ; sed tu sapientius opta''.

Finierat monitus : dictis tamen ille repugnat,

Propositumque tenet, flagratque cupidine currus. 85

Ergo, qua licuit,⁷ genitor cunctatus, ad altos

Deducit iuvenem, Vulcania⁸ munera, currus.

Aureus axis erat, temo⁹ aureus, aurea summae

Curvatura rotae, radiorum argenteus ordo.

Per iuga¹⁰ chrysolithi¹¹ pasitaeque ex ordine¹² gemmae 90

1. *Poterisne rotatis obvius ire polis*, vei putea să lupti împotriva rotațiunii cerului. *Poli* sunt capetele axei care învârtește bolta cerească.

2. *Dum resque sinit*, în loc de *dumque res sinit*.

3. *Patrio pater*, aliterațiune.

4. *Vultus meos*. Pluralul în loc de singular. Fața radioasă mai înainte a Soarelui a devenit palidă de teamă.

5. *Eque, et e*.

6. *Quid mea colla tenes*. Observă frumusețea versului.

7. *Qua licuit* pentru *quantum licuit*, pe cât a putut.

8. *Vulcania* în loc de Vulcani, lucrat de Vulcan.

9. *Temo*, oiștea, *curvatura rotae*, obezile, *radiorum ordo*, spițele.

10. *Iuga*, în loc de *iugum*, gura de ham, nu caii, cari nu fusăseră încă aduși.

11. *Chrysolithi*, vorbă grecească, topaz.

12. *Ex ordine*, în șir.

Clara repercusso reddebant lumina Phoebo.

Dumque ea magnanimus¹ Phaethon miratur, opusque
Perspicit,² ecce vigil nitido patefecit ab ortu
Purpureas Aurora fores³ et plena rosarum
Atria. Diffugiunt stellae, quarum agmina cogit⁴ 95
Lucifer,⁵ et caeli statione novissimus exit.⁶
Quem petere ut terras mundumque⁷ rubescere vidit,
Cornuaque extremas velut evanescere lunae,
Iungere equos Titan⁸ velocibus imperat Horis.⁹
Iussa deae celeres¹⁰ peragunt, ignemque vomentes 100
Ambrosiae¹¹ succo saturos praesepibus altis¹²
Quadrupedes ducunt adduntque sonantia frena.
Tum pater ora sui sacro medicamine¹³ nati
Contigit et rapidae¹⁴ fecit patientia flammae,
Imposuitque comae radios;¹⁵ praesagaque luctus 105
Pectore sollicito repetens suspiria dixit :
„Si potes his saltem monitis parere paternis¹⁶

1. *Magnanimus*, îndrăsneţ, nesăbuit.

2. *Perspicit*, observă cu deamănuntul. Prepoziţiunea *per* arată că lucrarea este dusă până la capăt : *per-lego*, *per-venio*, *per-turbo* etc.

3. *Purpureos Aurora fores*. Observă frumuseţea descrierii asemănătoare cu cea a lui Homer.

4. *Agmina cogit*, expresiune metaforică împrumutată din tehnica militară.

5. *Lucifer*, Luceafărul de dimineaţă, Venus.

6. *Statione novissimus exit*, ne aminteşte pe *novissimum agmen*. *Statione* e termen tehnic militar.

7. *Mundum*, aci este *coelum*.

8. *Titan*, Soarele, fiul Titanului Hyperion.

9. *Horis, Horae*, slujitoarele Soarelui, vezi mai sus versul 26

10. *Celeres*, în loc de *celeriter*.

11. *Ambrosiae*, ambrosia este mâncarea zeilor, după cum *nectarul* este băutura lor, deşi uneori acestea se confundă între ele. Plinius descrie ambrosia ca o iarbă plăcută.

12. *Praesepibus altis*, subînţeles *ex*.

13. *Medicamine sacro*, suc divin.

14. *Rapidae*, mistuitoare.

15. *Radios*, razele din coroana pe care de obicei o poartă soarele.

16. *Parere paternis*, aliteraţiune.

Parce, puer,¹ stimulis, et fortius utere loris.
Sponte sua properant :² labor³ est inhibere volantes...
Utque ferant aequos et caelum et terra calores,⁴ 110
Nec preme, nec summum molire per aethera cursum.
Altius egressus,⁵ caelestia tecta cremabis,
Inferius, terras : medio tutissimus ibis⁶.
Neu te dexterioꝛ tortum declinet ad Anguem⁷
Neve sinisterioꝛ pressam rota ducat ad Aram.⁸ 115
Inter utrumque tene ; Fortunaꝛ cetera mando,
Quae iuuet et melius, quam tu tibi, consulat opto.
Dum loquor, Hesperio positas in littore⁹ metas
Humida nox tetigit ; non est mora libera nobis.
Poscimur : effulget tenebris Aurora fugatis. 120
Corripe lora manu ; vel, si mutabile pectus
Est tibi, consiliis, non curribus utere nostris.
Dum potes, et solidis etiam nunc sedibus adstas,
Dumque male optatos nondum premis inscius axes.
Quae¹⁰ tutus spectes, sine me dare lumina terris." 125
Occupat ille levem iuvenali corpore currum,
Statque super, manibusque datas contingere habenas
Gaudet, et invito grates agit inde¹¹ parenti.

-
1. *Parce, puer*, aliteratiune.
  2. *Properant*, subințeles *equi*.
  3. *Labor*, dificultatea, munca.
  4. *Aequos calores*, aceeași căldură.
  5. *Egressus*, ieșind din drumul drept.
  6. *Medius tutissimus ibis*, frază rămasă proverbială. Calea mijlocie este cea mai bună.
  7. *Tortum in Anguem*, Balaurul încolăcit,
  8. *Aram pressam*, subt orizont.
  9. *Hesperio litore*, țărmlu apusului.
  10. *Quae*, în loc de *ut* final.
  11. *Inde*, de acolo, de pe car.

PLECAREA LUI PHAETHON

II, 153—208

Interea volucres, Pyrois¹ et Eous² et Aethon³,
 Solis equi, quartusque Phlegon,⁴ hinnitibus auras
 Flammiferis implent, pedibusque repagula⁵ pulsant.
 Quae postquam Tethys,⁶ fatorum ignara nepotis,
 Reppulit,⁷ et facta est immensi copia mundi⁸,
 Corripuere viam, pedibusque per aera motis
 Obstantes scindunt nebulas, pennisque levati
 Praetereunt ortos isdem de partibus Euros.⁹
 Sed leve pondus erat, nec quod cognoscere possent¹⁰
 Solis equi, solitaque iugum gravitate carebat.
 Utque labant¹¹ curvae iusto sine pondere naves,
 Perque mare instabiles nimia levitate feruntur,
 Sic onere assueto vacuus dat in aera saltus,
 Succutitur alte, similisque est currus inani.¹²
 Quod simul ac sensere, ruut tritumque relinquunt¹⁵
 Quadriiugi¹³ spatium, nec quo prius ordine ruunt.
 Ipse¹⁴ pavet: nec qua commissas flectat habenas,
 Nec scit qua sit iter, nec, si sciat, imperet illis.

-
1. *Pyrois*, își are etimologia dela cuvântul grecesc foc.
  2. *Eous*, de la un cuvânt grecesc Aurora.
  3. *Aethon*, adecă arzând.
  4. *Phlegon*, arzând. Caii Soarelui sunt cai de foc.
  5. *Repagula*, zebrele din cari ieșau cai de la curse.
  6. *Tethys*, Clymene era fiica zeiței Tethys, deci Phaethon era nepotul acesteia.
  7. *Reppulit*, a deschis porțile.
  8. *Facta est immensi copia mundi*, calea nemărginită a cerului li s'a deschis.
  9. *Ortos isdem de partibus Euros*, Eurul este vântul de răsărit. *Cognoscere*, carul era așa de ușor că nu părea a sta cineva în el.
  10. *Nec quod cognoscere possent* = *nec ul*, de aceea avem conjunctivul.
  11. *Ut labant*, după cum se clatină, după cum merge în nesiguranță.
  12. *Similis est currus inani* subînțeles *curru*.
  13. *Quadriiugi*, cei patru cai.
  14. *Ipse* = Phaethon.

Tum primum radiis gelidi caluere Triones,¹
Et vetito frustra tentarunt aequore tingi. 20
Quaeque polo posita est glaciali proxima Serpens,²
Frigore pigra³ prius nec formidabilis ulli,
Incaluit, sumpsitque novas fervoribus iras.
Tu quoque turbatum memorant fugisse, Boote,⁴
Quamvis⁵ tardus eras et te tua plaustra tenebant. 25

Ut vero summo despexit ab aethere terras
Infelix Phaethon penitus penitusque⁶ iacentes,
Palluit et subito genua intremuere timore,
Suntque oculis tenebrae per tantum lumen abortae,⁷
Et iam mallet equos nunquam tetigisse paternos. 30
Quid faciat? Multum caeli post terga relictum,
Ante oculos plus est! Animo metitur utrumque,
Et modo, quos illi fatum⁸ contingere non est,
Prospicit occasus, interdum⁹ respicit ortus,
Quidque agat ignarus stupet, et nec frena remittit, 35
Nec retinere valet, nec nomina novit equorum.¹⁰

---

1. *Triones*, sau *Septemtriones*, cele șapte stele sau Carul mare, care după credința celor vechi nu apunea niciodată. Vezi *Mitol. Grec-rom.* I, p. 197 Neapunând niciodată Carul mare sau Ursa mare, Oceanul sau marea îi era oprită, *vetito*.

2. *Serpens*, Balaurul, de genul femenin. Constelația se găsea la Nord.

3. *Pigra*, sgriburit de frig.

4. *Boote*, Boarul, numit și *Arctophylax*, este constelațiunea de lângă Ursa mare ce pare că urmează carul ca și un boar sau mănător de boi.

5. *Quamvis*, se întrebuițează uneori și cu *Indicativul*, când se arată fapte sigure.

6. *Penitus penitusque*, repețiune anume căutată spre a produce efect; din ce în ce mai îndepărtat.

7. *Tenebrae abortae sunt*, l-a cuprins amețeala, i-a venit un vertigiu, cum se întâmplă celor ce sunt cuprinși de odată de o mare groază; a văzut negru înaintea ochilor săi.

8. *Modo... interdum*, în loc de *modo*.

9. *Illi fatum non est*, nu-i este îngăduit.

10. *Nec nomina novit equorum*. Vizitii cunosc de obicei numele căilor sau al boilor pe cari îi mână.

Sparsa quoque in vario¹ passim miracula caelo
Vastarumque videt trepidus simulacra ferarum.²

Est locus in geminos ubi bracchia concavat³ arcus
Scorpius,⁴ et cauda flexisque utrimque lacertis 40
Porrigit in spatium signorum⁵ membra duorum.
Hunc puer ut nigri madidum⁶ sudore veneni
Vulnera curvata minitantem cuspide⁷ vidit,⁸
Mentis inops, gelida formidine lora remisit.⁹
Quae postquam summo tetigere iacentia tergo,¹⁰ 45
Exspatiantur¹¹ equi, nulloque inhibente¹² per auras
Ignotae regionis eunt, quaque impetus egit,
Hac sine lege ¹³ ruunt, altoque sub aethere fixis
Incursant stellis,¹⁴ rapiuntque per avia ¹⁵ currum ;
Et modo summa petunt, modo, per declive viasque 50
Praecipites, spatio terrae propiore feruntur.

---

1. *Vario*. Sensul cuvântului *varius* este diferit : ca culoare, pestriț.

2. *Simulacra ferarum*, chipul animalelor din zodiac.

3. *Concavat*, încovoaaie.

4. *Scorpius*, constelațiunea Scorpionului.

5. *Signorum*, constelațiuni, ocupau spațiul celor două constelații. Scorpionul ocupa două locuri în zodiac, în locul cleștelor lui s'a așezat în urmă Cumpăna.

6. *Madidum*, asudat de căldură.

7. *Cuspide*, coada Scorpionului.

8. *Ut vidit*, îndată ce l-a văzut.

9. *Lora remisit*, a dat drumul frânelor, hățurilor.

10. *Summum tergum*, dosul cailor, spatele cailor.

11. *Exspatiantur*, o iau razna.

12. *Nullo inhibente*, nemai oprindu-i nimenea.

13. *Sine lege*, fără măsură.

14. *Incursant stellis*, izbesc carul de stele.

15. *Per avia*, prin locuri neumblate, fără căi (*ab-avia*).

APRINDEREA UNIVERSULUI

II, 210—272

Corripitur flammis, ut quaeque altissima, tellus¹
Fissaque agit rimas,² et succis aret ademptis³
Pabula⁴ canescunt, cum frondibus uritur arbor,
Materiamque suo praebet seges arida⁵ damno.
Parva queror : magnae pereunt cum moenibus⁶ urbes, 5
Cumque suis totas populis incendia gentes
In cinerem vertunt. Silvae cum montibus ardent ;...

Tum vero Phaethon cunctis e partibus orbem
Adspicit accensum,⁷ nec tantos sustinet aestus ;
Fervente que auras, velut e fornace profunda, 10
Ore trahit,⁸ currusque suos candescere⁹ sentit.
Et nequiesiam cineres ejectatamque favillam¹⁰
Ferre potest, calidoque involvitur undique fumo ;
Quoque eat, aut ubi sit, picea¹¹ caligine tectus
Nescit, et arbitrio volucrum¹² raptatur equorum. 15
Sanguine tum credunt in corpora summa¹³ vocato
Aethiopum populos nigrum traxisse colorem ;
Tum facta est Libye,¹⁴ raptis humoribus aestu¹⁵

---

1. *Tellus, ut quaeque altissima*, cu cât țările erau mai ridicate cu atât mai mult erau cuprinse de flăcări.

2. *Agil rimas*, se crapă.

3. *Succis aret ademptis*, se usucă perzându-și umezeala.

4. *Pabula*, în sens figurat, ierburile.

5. *Seges arida*, Secerișurile uscându-se, oferă hrană pentru foc.

6. *Moenibus*, case, clădiri.

7. *Accensum*, arzând, în flăcări.

8. *Ore trahit*, înspiră cu gura aerul aprins ca dintr'un cuptor.

9. *Currus suos candescere*, carul se înroșește, fiind de metal.

10. *Eiectatam favillam*, spuza, scânteile aruncate.

11. *Picea*, în loc de *nigra*.

12. *Volucrum*, sau *volucrum*, cu aripi la picioare, sinonim cu *alipedum*.

13. *In corpora summa*, în suprafața corpului lor.

14. *Libye*, în loc de *Libya*.

15. *Aestu*, Ablativ de cauză.

Arida. Tum Nymphae passis¹ fontesque lacusque
Deflevere² comis : quaerit Boeotia Dircen³ 20
Argos Amymonen,⁴ Ephyre⁵ Pirenidas undas...⁶
Et mare contrahitur, siccaeque est campus arenae
Quod modo pontus erat, quosque altum texerat aequor
Exsistunt montes,⁷ et sparsas Cyclandas augent.⁸
Ima petunt pisces, nec se super aequora curvi⁹ 25
Tollere consuetas audent delphines in auras.
Corpora phocarum¹⁰ summo resupina profundo¹¹
Exanimata natant : natant : ipsum quoque Nerea fama
est
Doridaque et natas tepidis latuisse sub antris. 30
Ter Neptunus aquis cum torvo bracchia vultu¹³
Exserere¹⁴ ausus erat : ter non tulit aeris ignes.

1. *Passis*, dela *pando*, după unele ediții *sparsis*.

2. *Deflevere*, plânseră amar.

3. *Quaerit Boeotia Dircen*, izvorul Dirce din Bœotia dispăruse din cauza căldurii. În această Dirce fusese metamorfozată Dirce, soția lui Lycus, regele Thebei.

4. *Amymonen*, Amymone, o fiica a lui Danaus, fu prefăcută într'un izvor în apropiere de Argos.

5. *Ephyre*, numele vechiu al Corinthului.

6. *Pirenidas undas*, *Pirene* era un izvor pe Acrocorint. El a țîșnit când calul Pegasus a lovit stânca cu copita sa. *Pirene* era consacrat Muzelor. Vezi, *Mitol. grec. rom. în lect. ilustr.* II p 53.

7. *Exsistunt montes*, se înalță (văzând cu ochii) munții.

8. *Sparsas Cyclades augent*, și măresc numărul Cycladelor răspândite.

9. *Curvi. ... delphines*, delfinii cari se încovoae în săriturile lor, la suprafața apei (*in auras*).

10. *Corpora phocarum*, adică *phocae*.

11. *Summo resupina profundo*, întinse cu fața în sus, moarte, la suprafața mării.

12. *Nerea..... Doridaque*, Acuzativul, forma grecească.

13. *Cum torvo vultu*, cu fața încrunțată.

14. *Exserere*, a scoate.

PĂMÂNTUL SE PLÂNGE LUI JUPITER

II, 272—329

Alma tamen Tellus,¹ ut erat circumdata ponto,²
Inter aquas³ pelagi, contractosque undique fontes,
Qui se condiderant in opacae viscera matris,
Sustulit oppressos, collo tenus arida, vultus,
Opposuitque manum fronti, magnoque tremore 5
Omnia concutiens paulum subsedit, et infra,
Quam solet esse, fuit, sacraque ita voce locuta est :
„Si placet hoc, meruique, quid, o ! tua fulmina cessant,
Summe deum⁴ ? Liceat periturae⁵ viribus ignis
Igne perire tuo, clademque auctore⁶ levare ! 10
Vix equidem fauces haec ipsa in verba resolvo⁷
(Presserat ora vapor⁸) : tostos en aspice crines
Inque oculis tantum, tantum⁹ super ora favillae !
Hosne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem¹⁰
Officiique refers, quod adunci vulnera aratri 15
Rastrorumque fero, totoque exerceo anno ;
Quod pecori frondes, alimentaue mitia fruges
Humano generi, vobis quoque tura ministro ?...
Si freta, si terrae pereunt, si regia caeli,
In Chaos antiquum confundimur. Eripe flammis, 20
Si quid adhuc superest, et rerum consule summae 11'' .

---

1. *Alma tellus*, zeița pământului care ne hrănește (*alo*) pe toți. *Tellus* este personificația pământului.

2. *Circumdala ponto*, înconjurat de mare.

3. *Aquas sub înțeleș contractas*.

4. *Summe deum* = *summe deorum*.

5. *Periturae*, dacă eu am să pier de puterea focului.

6. *Auctore*, tu fiind autorul, adică nenorocirea mea aș suporta-o mai ușor, dacă te aș ști pe tine autorul ei.

7. *Fauces resolvo*, deschid gura.

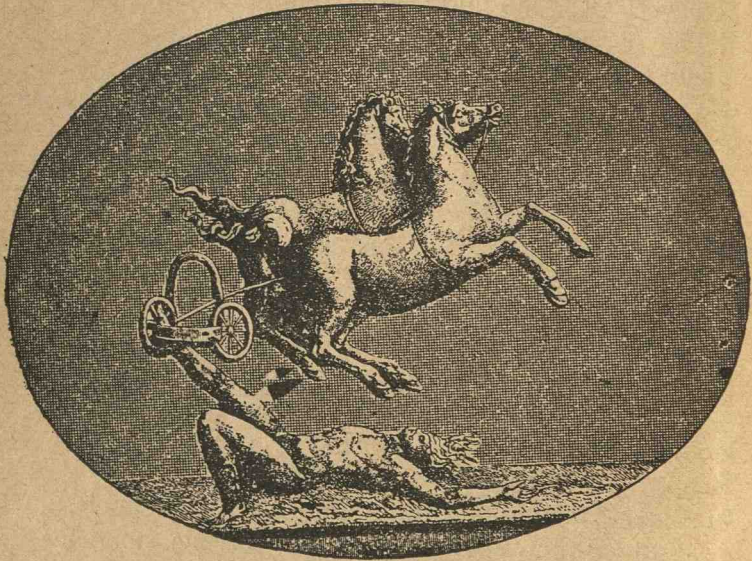
8. *Vapor*, zăduful.

9. *Tantum, tantum*, Observă efectul produs de această repetire.

10. *Honorem*, răsplată. Observă îruoasa imagine a pământului cultivat. Cu câtă amărăciune și duiosie vorbește zeița Tellus !

11. *Rerum consule summae*, gândește-te la Univers.

Dixerat haec Tellus : neque enim tolerare vaporem
Ulterius potuit, nec dicere plura ; suumque
Rettulit os in se¹ propioraque Manibus antra.
At pater omnipotens,² Superos testatus et ipsum³
Qui dederat currus, nisi opem ferat, omnia fato
Interitura gravi, summam petit arduus arcem,

Căderea lui Phaëthon

Unde solet latis nubes inducere terris,
Unde movet tonitrus, vibrataque fulmina iactat. 5
Sed neque, quas posset terris inducere, nubes
Tunc habuit, nec quos cælo demitteret imbres.
Intonat, et dextra libratum⁴ fulmen ab aure

1. *Suumque rettulit os in se*, și și-a ascuns fața în sân și a plecat în peșterile din apropierea Manilor din Infern

2. *Pater omnipotens*, Jupiter.

3. *Ipsum*, Phoebus-Apollo.

4. *Libratum*, înainte de a arunca fulgerul, Jupiter a făcut mișcarea de balansare.

Misit in aurigam,¹ pariterque animaque rotisque²
Expulit, et sævis compescuit ignibus³ ignes. 10
Consternantur equi et, saltu in contraria facto,
Colla iugo eripiunt, abruptaque lora relinquunt.
Illic frena iacent, illic temone revulsus
Axis, in hac radii⁴ fractarum parte rotarum,
Sparsaque sunt late laceri vestigia⁵ currus. 15
At Phaëton, rutilos flamma populante capillos,⁶
Volvitur in præceps, longoque per aera tractu⁷

Phaëthusa

Fertur, ut interdum de cœlo stella sereno,
Etsi non cecidit, potuit cecidisse videri.
Quem procul a patria, diverso maximus orbe⁸ 20

-
1. *Aurigam*, Phaëthon.
  2. *Rotisque*, figură stilistică, *pars pro toto*.
  3. *Ignibus ignes*, antiteză.
  4. *Radii*, spițele.
  5. *Vestigia*, sfărâmăturile.
  6. *Rutilos capillos*. Rutilos arată efectul flăcărilor.
  7. *Longo tractu*, lăsând o lungă dără.
  8. *Diverso orbe*, în emisfera opusă, adică la nord, Aethiopia, unde se petrece faptul, fiind în emisfera sudică.

Excipit Eridanus,¹ fumantiaque abluīt ora.²
Naiades Hesperia³ trifida⁴ fumantia flamma
Corpora dant tumulo, signant quoque carmine saxum :
„Hic situs est Phaethon, currus auriga paterni ;
Quem si non tenuit, magnis tamen excidit ausis.”⁵ 25

E C O U L

Met. III. 359 — 402

Cuprinsul. — Profetul Tiresias a prevestit tânărului Narcissus, fiul nimfei Liriope și al fluviului Cephis, că toate îi vor merge în plin, dacă nu va avea cunoștință de frumusețea sa. Pe acest tânăr îl iubia nimfa Echo, fiica Iunonei pe care mama sa, din cauza deformității, o ascunse în pădure, pentru ca nimeni să nu o poată vedea decât doară să-i auză vocea. Tânărul refuzând iubirea lui Echo și fugind de ea, biata fată de dor s'a uscat cu totul și în cele din urmă a fost metamorfozată într'o stâncă. A urmat apoi pedeapsa lui Narcissus. Acesta îndrăgindu-se de sine, se sfârșește, admirându-si în extas fața în oglinda unei ape. Când Naiadele, surorile sale, l-au găsit mort, l-au jelit cu amar, iar când au căutat să-l așeze pe rug, nu i-au mai corpul. Fusese metamorfozat într'o floare de narcis, (coprină).

Corpus⁶ adhuc Echo, non vox erat ; et tamen usum
Garrula non alium, quam nunc habet, oris habebat,
Reddere de multis ut verba novissima posset.

1. *Eridanus*, Po.

2. *Ora*, pentru os.

3. *Naiades Hesperiae*, Nimfele occidentale, nimfele italice.

4. *Trifida*. Fulgerul eră reprezentat cu trei brațe.

5. *Magnis ausis*. Dacă n'a isbutit, n'a isbutit cel puțin într'o mare încercare.

6. *Corpus*. De oarece, prin vorbăria ei, Echo împiedicase pe Iunona să surprinză pe bărbatul ei Jupiter, când acesta umbla după nimfe, a fost pedepsită să nu poată să vorbească, ci să răspundă numai la ultimele cuvinte ce i se adresau.

Illa, ubi Narcissum per devia rura vagantem
Adspexit, voluit blandis accedere dictis, 5
Et molles¹ adhibere preces; natura repugnat,
Nec sinit incipiat. Sed, quod sinit, illa parata est
Exspectare sonos, ad quos sua verba remittat.
Forte puer, comitum seductus ab agmine fido,
Dixerat, „Ecquis adest”? et „Adest”, responderat
[Echo. 10

Hic stupet atque aciem³ partes dimittit in omnes.
Voce, „veni” magna clamat; vocat illa vocantem.⁴
Respicit, et rursus, nullo veniente: „Quid, inquit,
Me fugis?” et totidem, quod dixit, verba recepit.
Spreta latet silvis, pudibundaque frondibus ora 15
Protegit, et solis ex illo vivit in antris.
Sed tamen hæret amor, crescitque dolore repulsæ.⁵
Extenuant vigiles⁷ corpus miserabile curæ,
Adducitque cutem macies, et in aera sucus
Corporis omnis abit; vox tantum atque ossa
[supersunt; 20
Vox manet; ossa ferunt lapidis³ traxisse figuram.⁹
Inde latet silvis nulloque in monte videtur,
Omnibus auditur. Sonus est qui vivit in illa.

---

1. *Molles*, ademenitoare.

2. *Sinit incipiat* = *ut incipiat*.

3. *Aciem* subînţeles *oculorum*.

4. *Vocat vocantem*, repetiţiune anume căutată.

5. *Ex illo*, subînţeles *tempore*.

6. *Crestit dolore repulsæ*, observă frumuseţea versului.

7. *Vigiles*, cari nu o lasă să doarmă.

8. *Lapidis*. Echoul se aude mai des în păduri, între stânci.

9. *Traxisse figuram*, perfect în loc de prezent spre a arăta repezi-
ciunea lucrării.

METAMORFOSA LUI NARCISSUS

III, 407—511

Fons erat illimis,¹ nitidis argenteus undis,
 Quem neque pastores, neque pastae monte capellae²
 Contigerant, aliudve pecus, quem nulla volucris,
 Nec fera turbarat, nec lapsus ab arbore ramus.
 Gramen erat circa, quod proximus humor alebat, 5
 Silvaque sole locum passura tepescere³ nullo.
 Hic puer⁴ et studio venandi lassus et et aestu
 Procubuit, faciemque loci⁵ fontemque secutus.⁶
 Dumque bibit, visae correptus imagine formae,
 Spem sine corpore amat; corpus putat esse quod um-
 bra est 10
 Adstupet ipse sibi,⁷ vultuque immotus eodem
 Haeret, ut e Pario⁸ formatum marmore signum.⁹
 Spectat humi¹⁰ positus geminum, sua lumina, sidus,¹¹
 Et dignos Baccho,¹² dignos et Apolline crines,
 Impubesque genas,¹³ et eburnea colla,¹⁴ decusque 15
 Oris, et in niveo mixtum candore ruborem;
 Cunctaque miratur, quibus est mirabilis ipse.
 Credule, quid frustra simulacra¹⁵ fugacia captas?

1. *Illimis*, din în și limus, mâl, fără mâl, curat.

2. *Pastae monte capellae*, *pastae in monte capellae*.

3. *Tepescere*, = *calescere*.

4. *Puer*, *Narcissus*. *Puer* în loc de *iuvenis*.

5. *Faciemque loci*, cezură femenină. Observă repetiția lui *que*.

6. *Secutus*, fiind atras.

7. *Adstupet ipse sibi*, se admiră însuși pe sine.

8. *Pario*, în loc de orice marmoră albă, bunăoară cea de Paros, insulă în marea Egee.

9. *Signum* = statuă.

10. *Humi*, locativ.

11. *Geminum sidus*, ochii săi, ca două stele.

12. *Dignos Baccho... Apolline*. Atât *Bucchus* cât și *Apollo* purtau plete lungi.

13. *Genas*, obrazii, nu genele.

14. *Colla*, pluralul poetic, în loc de singular, gât.

15. *Simulacra*, plural poetic, în loc de singular, chip.

Quod petis est nusquam ; quod amas, avertere,¹ perdes !
Ista repercussae, quam cernis, imaginis umbra est ; 20
Nil habet ista sui : tecum venitque manetque ;
Tecum discedet, si tu discedere possis.
Non illum Cereris,² non illum cura quietis
Abstrahere inde potest ; sed, opaca fusus in herba,
Spectat inexpleto mendacem lumine³ forman, 25
Perque oculos perit ipse suos ; paulumque levatus,⁴
Ad circumstantes tendensua bracchia silvas :
„Ecquis, io ! silvae, crudelius, inquit, amavit ?
Quoque magis doleam,⁵ nec nos mare separat ingens.
Nec via, nec montes, nec clausis moenia portis : 30
Exigua prohibemur aqua, mininumque quod abstat.
Quisquis es, huc exi ! Quid me, puer unice,⁶ fallis ?
Spem mihi nescio quam vultu promittis amico,
Cumque ego porrexī tibi bracchia, porrigis ultro ;
Cum risi arrides ; lacrimas quoque saepe notavi, 35
Me lacrimante, tuas ; nutu⁷ quoque signa remittis ;
Et, quantum motu formosi suspicor oris,
Verba refers, aures⁸ non pervenientia nostras.
Iamque dolor vires adimit, nec tempora vitae
Longa meae superant, primoque exstinguor in aevo. 40
Nec mihi mors gravis est posituro⁹ morte dolores !”
Dixit et ad faciem rediit male sanus eandem.
Dumque dolet, summa vestem deduxit ab ora,¹⁰
Nudaque marmoreis percussit pectora palmis.

1. *Avertere*, imperativ, ia seama, fugi.
2. *Cereris*, metonimie, în loc de *panis*, *cibus*.
3. *Inexpleto lumine*, cu ochii nesățioși, nesăturați.
4. *Levatus*, ridicându-se, formă reflexivă.
5. *Quoque magis doleam*, dorința e cu atât mai mare cu cât obiectul dorit este mai aproape.
6. *Unice*, fără păreche.
7. *Nutu*, dativ în loc de nutui. Formă arhaică.
8. *Aures*..... nostras, subînțeleas *ad*.
9. *Posituro*, cu sens condițional, dacă voi scăpa.
10. *Summa ab ora*, din partea de sus, dela pept.

Pectora traxerunt tenuem percussa ruborem, 45
Non aliter quam poma solent, quae, candida parte,
Parte rubent, aut ut variis solet uva racemis¹
Ducere purpureum, nondum matura, colorem.²
Et neque iam³ color est mixto candore rubori,
Nec vigor et vires, et quae modo visa placebant. 50
Ultima vox solitam fuit haec spectantis in undam :
„Heu ! frustra dilecte puer !” totidemque remisit
Verba locus ; dictoque „Vale”, „Vale”⁴ inquit et Echo.
Ille caput viridi fessum submisit in herba ;
Lumina mors clausit domini mirantia⁵ formam. 55
Tum quoque se, postquam est inferna sede receptus,
In Stygia spectabat aqua. Planxere sorores
Naides,⁶ et sectos fratri posuere capillos.⁷
Iamque rogam quassasque⁸ faces feretrumque⁹ pa-
rabant :
Nusquam corpus erat : croceum pro corpore florem 60
Inveniunt, foliis medium cingentibus albis¹⁰.

-
1. *Racemus*, ciorchina de strugure.
  2. *Ducere colorem*, capătă coloarea.
  3. *Et neque iam*, și îndată nu mai este, dispere.
  4. *Vale, inquit*. E în *vale* este scurt și nu se elide înaintea vocalei
in. Aceasta este o licență poetică de care uzează Ovidius.
  5. *Lumina mirantia*, ochii cari admirau frumusețea.
  6. *Naides*. Narcissus era fiul lui Cephisus și al Liriopiei ; surorile lui
erau nimfele izvoarelor și ale fluviilor.
  7. *Sectos fratri posuere capillos*, Pe mormântul celui mort, după
 obiceiul celor vechi, se depuneau șuvițe de păr.
  8. *Quassas*, pe cari le agitau în mâini.
  9. *Feretrum*, catafalcul, pe care era dus cadavrul.
  10. *Foliis medium cingentibus albis*. Floarea de narcis, coprina, este
formată dintr'o coroană galbenă, având petale albe. Vezi *Mitol. greco-romană în lect. ilustr.* I p. 97.

RĂPIREA PROSERPINEI

Met. V. 385 — 446

Cuprinsul. — Deoarece zeița Proserpina, fiica Cererei, disprețuia puterea Venerei și nu voia să se mărite, aceasta a pus pe Pluton, zeul Infernului, căruia prin fiul ei Cupidon i-a insuflat iubire, să răpească pe Proserpina, pe când aceasta se găsea culegând flori cu alte prietene ale ei. După multe colindări, în lumea întreagă, Ceres află în sfârșit, cine este hoțul și, intervenind pe lângă Jupiter, obține dela acesta ca jumătate de an Proserpina să rămâie la bărbat, iar cealaltă jumătate de an să stea la mama ei. Proserpina simbolizează sămânța de grâu care stă în pământ o jumătate de an.

Răpirea Proserpinei

Haud procul Hennæis¹ lacus est a mœnibus altæ,
Nomine Pergus,² aquæ. Non illo plura Caystros³
Carmina cynorum labentibus audit in undis.
Silva coronat aquas cingens latus omne, suisque

1. *Hennæis*, Hennæus, a, um, dela Henna, oraș în Sicilia.

2. *Pergus*, un lac lângă Henna.

3. *Caystros*, forma grecească a lui *Cayster*, fluviu în Ionia, vestit pentru mulțimea lebedelor sale.

Fronibus, ut velo,¹ Phœbeos² summovet ignes.
Frigora dant rami, varios humus humida flores :
Perpetuum ver est. Quo dum Proserpina luco
Ludit, et aut violas aut candida lilia carpit,
Dumque puellari studio calathosque³ sinumque
Implet, et æquales certat superare⁴ legendo, 10
Pæne simul visa est dilectaque raptaque⁵ Diti.⁶
Et matrem et comites, sed matrem sæpius, ore
Clamat et, ut summa vestem laniarat ab ora⁷
Collecti flores tunicis cecidere remissis ;
Tantaque simplicitas puerilibus affuit annis, 15
Hæc quoque virgineum movit iactura⁸ dolorem.
Raptor agit currus, et nomine⁹ quemque vocatos
Exhortatur equos, quorum per colla iubasque
Excutit obscura tinctas ferrugine habenas...

Interea pavidæ nequiquam filia matri 20
Omnibus est terris, omni quæsita profundo.
Illam non udis veniens Aurora capillis
Cessantem vidit, non Hesperus.¹⁰ Illa duabus
Flammiferas¹¹ pinus manibus succendit ab Aetna,
Perque pruinosas tulit irrequieta tenebras ; 25
Rursus ubi alma dies hebetarat sidera, natam
Solis ab occasu, solis quærebat ad ortus...

---

1. *Velo*. *Velum* era pânza cu care se acoperiau teatrele de varã spre a apăra pe spectatori de arşiţa soarelui.

2. *Phoebeos*, în loc de *Phœbi*.

3. *Calathos*, coşuleţe.

4. *Certat superare*, se întrec care să culeagã mai multe.

5. *Visa .. dilecta ... rapta*. Observã iuþeala acþiunii.

6. *Diti*, *Pluto*, ca zeu al bogãþiilor.

7. *Ab ora*, dela gât.

8. *Iactura*, pierderea florilor, din care se vede naivitatea (fetei) (*simplicitas*).

9. *Nomine*. Ei se numiau *Orphnæus*, *Aethon*, *Nictæus* și *Alastor*.

10. *Hesperus*. Luceafãrul de searã.

11. *Flammiferas pinus*, torþe fãcute din rãsinã de brad.

PHILAEEMON ȘI BAUCIS.

VIII, 601 — 716

Cuprinsul. — Zeii Jupiter și Mercurius, ca să pună la încercare inimile muritorilor, s'au metamorfozat în oameni și au început să călătorească în regiunea Phrygiei. Aci n'au fost primiți de nimenea în ospitalitate, în afară de doi bătrâni Philaemon și Baucis, cari, deși săraci, i-au tratat cu tot ce au avut mai bun. Spre a-i răsplăti pentru bunătatea lor, zeii le-au prefăcut casa într'un templu, pe ei i-au pus, cât timp au trăit, ca slujitori ai templului, iar când li s'a sfârșit zilele, au murit amândoi deodată, fiind prefăcuți, Philaemion în stejar, iar Baucis în teiu.

Amnis ab his tacuit.¹ Factum mirabile cunctos
Moverat ; irridet credentes, utque deorum
Spretor erat mentisque ferox,² Ixione natus³ :
„Ficta refers, nimiumque putas, Acheloe, potentes
Esse deos, dixit, si dant adimuntque figuras”⁵
Obstupuere omnes, nec talia dicta probarunt :
Ante omnesque Lelex,⁴ animo maturus et aevo,
Sic ait : „Immensa est, finemque potentia caeli
Non habet, et quidquid Superi voluere, peractum est.⁵
Quoque minus dubites, tiliae contermina⁶ quercus¹⁰
Collibus est Phrygiis⁷, modico circumdata muro.
Ipse locum vidi ; nam me Pelopeia⁸ Pittheus
Misit in arva suo quondam regnata parenti⁹ .

1. *Amnis ab his tacuit.* Fluviul Achelous isprăvise de a povesti lui Theseus, cum Diana a metamorfozat pe nimfele Echinade în insule.

2. *Mentisque ferox* = animo superbo.

3. *Ixione natus*, Pirithous, din neamul centaurilor, prieten cu Theseus. Vezi. *Mitol. gr. rom.* în lect. ilustr. II.

4. *Lelex*, un rege din Megara, din care se trage poporul Lelegilor.

5. *Quidquid Superi voluere, peractum*, ceea ce au voit zeii, s'a și împlinit, frază rămasă proverbială.

6. *Contermina*, vicina.

7. *Collibus Phrygiis*, subînțelea în *collibus Phrygiis*.

8. *Pelopeia. in arva*, țara Pelopeiană este Phrygia, unde domnise Pelops, un fiu al lui Tantalus și tatăl lui Pittheus. Acest Pittheus, rege în Trezena, era bunicul lui Theseus.

9. *Parenti*, în loc de a *parente*.

Haud procul hinc stagnum, tellus habitabilis olim,
Nunc celebres¹ mergis fulicisque² palustribus undae. 15
Juppiter huc specie mortali, cumque parente
Venit Atlantiades positis caducifer alis.
Mille domos adiere, locum requiemque petentes,
Mille domos clausere serae; tamen una recepit,
Parva quidem, stipulis et canna tecta palustri: 20
Sed pia Baucis anus, parilique aetate Philemon,
Illa sunt annis iuncti iuvenalibus, illa
Consenuere casa, paupertatemque fatendo
Efficere levem nec iniqua mente ferendo.
Nec refert dominos illic famulosne requiras; 25
Tota domus duo sunt; idem parentque iubentque³.
„Ergo, ubi caelicolae parvos tetigere penates,⁴
Summissoque humiles intrarunt vertice postes,⁵
Membra senex posito iussit⁶ relevare sedili;⁷
Quo super⁸ iniecit textum rude⁹ sedula Baucis. 30
Inde foco tepidum cinerem dimovit, et ignes
Suscitat hesternos, foliisque et cortice sicco
Nutrit, et ad flammam anima producit anili,¹⁰
Multifidasque faces,¹¹ ramaliaque arida tecto

1. *Mergis fulicisque*, pescărei și lișițe.

1. *Celebres*, populate.

2. *Positis alis*, depunându-și aripile de la picioare. Mercurius ca mesager al zeilor era închipuit ca având aripi la picioare. Mercurius era nepotul lui Atlas, de aci numirea de Atlantiades.

3. *Idem parentque iubentque*. De remarcată frumusețea versurilor ce preced.

4. *Penates*, zeii casei și ai familiei. Prin metonimie însemnează casă.

5. *Submissoque vertice*, aplecându-și creștetul și prin sinecdocă aplecându-și capul. Prin detaliile ce ni le dă, poetul știe să zugrăvească tablourile.

6. *Iussit*, le-a oferit să se odihnească.

7. *Posito sedili*, punându-le înainte o laviță.

8. *Quo super*, pentru *super quo*, inversiune numită anastrofă.

9. *Textum rude*, o țesătură de rând.

10. *Anima anili*, cu suflarea ei de babă.

11. *Faces*, găteaje.

Detulit, et minuit, parvoque admovit aeno;¹ 35
 Quodque suus coniuX riguo collegerat horto,
 Truncat olus foliis.² Furca levat ille bicorni
 Sordida terga suis,³ nigro pendentia⁴ tigno;
 Servatoque diu resecat de terгоре partem
 Exiguam, sectamque domat⁵ ferventibus undis. 40
 Interea medias fallunt⁶ sermonibus horas,
 Sentirique moram prohibent. Erat alveus illic
 Fagineus,⁷ dura clavo suspensus ab ansa:
 Is tepidis impletur aquis, artusque fovendos
 Accipit.⁸ In medio⁹ torus est de mollibus ulvis¹⁰ 45
 Impositus lecto, sponda pedibusque salignis:¹¹
 Vestibus¹² hunc velant, quas non nisi tempore festo
 Sternere consuerant; sed et haec vilisque vetusque
 Vestis erat, lecto non indignanda¹³ saligno.
 Accubuere dei: mensam succincta tremensque 50
 Pōnit anus; mensae sed erat pes tertius impar;¹⁴

-
1. *Aeno*, metonimie, în loc de *vasi aeneo*, ceaun.
  2. *Truncat olus foliis*, curăță zarzavatul de foile stricate.
  3. *Sordida terga suis*, coastă afumată de porc. *Sus* în loc de *porcus*.
  4. *Pendentia* = terga porci pendentia trabe fumida.
  5. *Sectam domat*, ciosvărta tăiată o înmoaie, adecă o fierbe mult până să se înmoaie, ea fiind veche și ținută multă vreme atârnată de grindă.
  6. *Interea fallunt*. Observă frumsețea acestui *fallunt* și tabloul ce ni-l zugrăvește poetul, stând de vorbă până să se gătească mâncarea.
  7. *Alveus fagineus*, o copae de fag.
  8. *Artusque fovendos accipit*. Spălatul picioarelor se recomandă și în cărțile sfinte.
  9. *In medio lecto*, în mijlocul patului, a laviței.
  10. *Torus de mollibus ulvis*, o pernă înfundată cu muschiu, făcută din...
  11. *Lectus sponda pedibusque salignis*, lavița era cu laturile și picioarele de salcie; *sponda et pedibus salignis* este un abl. de calitate.
  12. *Vestibus*, cuvertură, așternut; *consuerant*, sincopă pentru *consueverant*.
  13. *Non indignanda*, nu nepotrivită.
  14. *Impar*, neegal, mai scurt.

Testa parem fecit.¹ Quae postquam subdita clivum
Sustulit,² aequatam menthae³ tersere virentes.
Ponitur hic bicolor sinceræ baca Minervæ,⁴
Conditaque in liquida corna⁵ autumnalia⁶ faece, 55
Intibaque,⁷ et radix, et lactis massa coacti,⁸
Ovaque⁹ non acri leviter versata favilla ;
Omnia fictilibus.¹⁰ Post haec caelatus eodem
Sistitur argento¹¹ crater ; fabricataque fago¹²
Pocula, qua cava sunt, flaventibus illita ceris. 60
Parva mora est, epulasque foci misere calentes ;¹³
Nec longae rursus referuntur¹⁴ vina senectae ;¹⁵

1. *Testa parem fecit*, un ciob, un hârb îl face deopotrivă. Era o *mensă tripes*, mobilă de oameni săraci.

2. *Clivum sustulit*, a ridicat înclinarea, prin vârârea ciobului subt picior, a făcut masa să stea drept, *aequata*.

3. *Menthae*, ismă verde, mirositoare. De obicei mesele se ștergeau cu un burete. Observă personificarea menthei.

4. *Bicolor sinceræ baca Minervæ*, Masline pe o parte verzi și pe alta negre adecă pe o parte coaptă, de aceea *bicolor*. *Sincera*, (etimologia este *sine cera*) probabil însemnează casta Minerva. Zeița n'a fost nicio-dată măritată și îi era închinat măslinul. Observă metonimia.

5. *Condita corna*, coarnă murată, adecă păstrată (*condo*) în saramură (*faece*).

6. *Autumnalia*, de toamnă, cari se coc toamna.

7. *Intuba*, cicoare, *Cichorium endivia*, fr endive.

8. *Lactis massa coacti*, brânza, lat. *caseus recens*.

9. *Ovaque*, ouă coapte în spuză.

10. *Omnia fictilibus*, sub înțeles *in*. Oamenii săraci au vasele de pământ.

11. *Eodem sistitur argento*, din același metal, adecă de pământ (argila). Poetul glumește.

12. *Fabricataque fago*, aliterațiune. *Flaventibus... ceris*, pluralul în loc de singular ; poetic.

13. *Epulas foci misere calentes*. Aci *focus*, căminul, este personificat. Poetul descrie obiceiurile unei mese romane bogate, însă erau toate în sărăcie : *ferculum*, apoi *solidiores cibi*, apoi *bellaria*, urmate adecă în sfârșit de fructe și băutură ; în loc de bucătari aduce la masă însuși caminul.

14. *Rursus referuntur* = se aduc din nou.

15. *Vina longae senectae*, vinuri foarte vechi.

Dantque locum mensis,¹ paulum seducta, secundis.
Hic nux, hic mixta est rugosis carica palmis,²
Prunaque, et in patulis redolentia mala canistris,³ 65
Et de purpureis collectae vitibus uvae;
Candidus in medio fавus est. Super omnia vultus
Accessere boni, nec iners pauperque voluntas.⁴
Interea, quoties haustum, cratera repleri
Sponte sua,⁵ per seque vident succrescere vina :⁶ 70
Attoniti novitate pavent, manibusque supinis
Concipiunt Baucisque preces timidusque Philemon,
Et veniam dapibus nullisque paratibus orant.⁷
Unicus anser erat, minimae custodia villae,⁸
Quem dis hospitibus domini mactare parabant : 75
Ille celer penna⁹ tardos aetate fatigat,
Eluditque diu, tandemque est visus ad ipsos
Confugisse deos. Superi vetuere necari :
„Dique, sumus, meritasque luet vicinia poenas
„Impia, dixerunt : vobis immunibus huius 80

---

1. *Mensis*, pentru *mensae*; *mensae secundae* este serviciul al doilea, este cheful, *comissatio*.

2. *Rugosis carica palmis*, smochine amestecate cu niște curmale sbârcite.

3. *In patulis.. canistris*, în coșuri largi.

4. *Nec iners pauperque voluntas*. Această caracterizare a bunei voințe este mult admirată. *Nec iners* se referă la dragostea de a primi pe oaspeți, iar *pauper*, la dărnicia de a da tot ce pot să dea.

5. *Sponte sua*. Aliterațiune.

6. *Succrescere vina*, se poate face apropiere între această scenă și minunea lui Isus din Cana Galileei.

7. *Nullis paratibus*, lipsă de pregătire.

8. *Minimae custodia villae*. După scriitorii Romani, găștile erau păzitorii caselor, mai buni de cât câinii, căci prin gășitul lor trezeau pe stăpân. Se amintește scăparea Capitolului de Galli prin găștile închinatelor Iunonei. De atunci ar fi obiceiul de a se da câinii în târbacă. Faptul că aveau bătrânii o singură găscă, care le făcea un așa de mare serviciu, contribuie ca să mărească pietatea față de zei și să facă și mai sensibilă imaginea : *celer tardos fatigat, eluditque diu*.

9. *Penna*, cu aripile.

„Esse mali dabitur; modo vestra relinquitte tecta,
„Ac nostros comitate¹ gradus, et in ardua² montis
„Ite simul”. Parent et, dis praeuntibus, ambo
Membra levant baculis, tardique senilibus annis
Nituntur³ longo vestigia ponere clivo. 85
„Tantum aberant summo quantum semel ire sagitta
Missa potest: flexere oculos, et mersa palude
Cetera prospiciunt, tantum sua tecta manere.
Dumque ea mirantur, dum deflent fata suorum,
Illa vetus, dominis etiam casa⁴ parva duobus, 90
Vertitur in templum: furcas subiere⁵ columnae;
Stramina⁶ flavescunt, aurataque tecta videntur,
Caelataeque fores, adopertaque marmore tellus.⁷
Talia dum placido Saturnius edidit ore:
„Dicite, iuste senex, et femina coniuge iusto 95
„Digna, quid optetis”. Cum Baucide pauca locutus,
Iudicium⁸ superis aperit commune Philemon:
„Esse sacerdotes delubraque vestra tueri
„Poscimus; et, quoniam concordēs egimus annos, 100
„Auferat hora duos eadem, nec coniugis unquam
„Busta meae videam, neu sim tumulandus ab illa”.
„Vota fides sequitur⁹: templi tutela¹⁰ fuere,

---

1. *Comitate*, poetic. Verbul în proză se întrebuințează numai ca deponent.

2. *Ardua*, adjectiv substantivizat, poetic.

3. *Membra levant baculis tardique... nituntur* sunt imagini mult admirate.

4. *Illa vetus dominis etiam casa*, observă cezurile și în special armonia ce rezultă din cezura eptemimeră.

5. *Subiere*, au luat locul.

6. *Stramina*, acoperișul de paie se prefacă într'un acoperiș de aur.

7. *Tellus*, pământul din casa lor nepardosită.

8. *Iudicium*, dorința, alegerea.

9. *Fides vota sequitur*, realitatea a urmat după dorința lor, adică dorința le-a fost îndeplinită.

10. *Templi tutela*, aliterățiune.

Donec vita data est,¹ annis aevoque soluti
Ante gradus sacros² cum starent forte, locique
Narrarent casus, frondere Philemona Baucis,
Baucida conspexit senior frondere Philemon.
Iamque super geminos crescente cacumine vultus
Mutua, dum licuit, reddebant dicta : „Valeque,
„O coniux”, dixere simul,³ simul abdita textit
Ora frutex. Ostendit adhuc Thyneius⁴ illic
Incola de gemino vicinos corpore truncos.
Haec mihi non vani⁵ (neque erat cur fallere vellent)
Narravere senes : equidem pendentia vidi
Serta super ramos ; ponensque recentia, dixi
„Cura Deum⁶ Di sint,⁷ et qui coluere colantur”.

FOAMEA

Met. VIII. 758 — 805

Cuprinsul. — Erysichthon, un rege din Thessalia, nesocotind cultul zeiței Ceres, a supărat-o până într'atâta că l-a pedepsit cu cea mai cumplită pedeapsă. I-a băgat în trup foamea, neputându-se sătura cu nimica. Ovidiu ne face cu această ocazie portretul foamei. Vezi detalii în *Mitol. gr. rom în lect. ilustr.* I pag. 137.

„Est locus extremis Scythiæ⁸ glacialis in oris,
„Triste solum, sterilis sine fruge, sine arbore, tellus.
„Frigus iners illic habitant, Pallorque, Tremorque,

1. *Donec vita data est*, asonanță.

2. *Ante gradus sacros*, înaintea treptelor sfinte.

3. *O coniux dixere simul*. Observă cazurile din acest vers.

4. *Thyneius.. incola*, locuitorul din Thynia, în loc de Tyana oraș în Cappadocia, la frontiera Phrygiei.

5. *Non vani*, nu mincinoși, adevă de bună credință.

6. *Deum*, în loc de *deorum*.

7. *Cura deum di sint*, Versul aceasta ni s'a transmis alterat de diferitele manuscrise și interpretarea lui este nesigură. Poate că cea mai bună traducere este următoarea : Cei ce au fost scumpi zeilor (cura Deum), se prefac în zei la rândul lor (Di sunt).

8. *Scythia* este o regiune a Europei din spre Asia.

„Et ieiuna Fames. Ea se in præcordia condat
„Sacrilegi¹ scelerata, iube;² nec copia rerum 5
„Vincat eam, superetque meas certamine vires.
„Neve viæ spatium te terreat, accipe currus;
„Accipe, quos frenis alte³ moderere, dracones’’⁴
Et dedit. Illa, dato subvecta per aera curru,
Devenit in Scythiam, rigidique cacumine montis, 10
(Caucason⁵ appellant) serpentum colla levavit,⁶
Quæsitamque Famem lapidoso vidit in agro,
Unguibus et raras vellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis, cava lumina, pallor in ore,
Labra incana⁷ situ, scabræ rubigine fauces, 15
Dura cutis, per quam spectari viscera possent;
Ossa sub incurvis exstabant arida lumbis;
Ventris erat pro ventre locus; pendere putares
Pectus, et a spinæ tantum modo crate⁸ teneri.
Auxerat⁹ articulos macies, genuumque tumebat 20
Orbis, et immodico prodibant tubere tali.
Hanc procul ut vidit (neque enim est accedere iuxta
Ausa), refert mandata deæ; paulumque morata,
Quamquam aberat longe, quamquam modo venerat illuc
Visa¹⁰ tamen sensisse famem; retroque dracones 25
Egit in Hæmoniam¹¹ versis sublimis habenis.

-
1. *Sacrilegi* = Erysichthonis.
  2. *Iube, ut se condat.*
  3. *Alte*, pe sus, în aer.
  4. *Dracones.* Carul Cererei eră reprezentat fiind tras de doi balauri.
  5. *Caucason*, cel mai înalt munte din Scythia, acoperit totdeauna de zăpadă.
  6. *Colla levavit*, i-a deshămat.
  7. *Incana*, albite.
  8. *Crate spinæ*, coastele.
  9. *Auxerat*, părea mărite, neavând pe ele carne.
  10. *Visa* subînţeles.
  11. *Hæmoniam*, Thessalia, numită astfel după primul ei rege Haemon.

SOMNUL

Met. XI. 616 – 650

Cuprinsul.—Ceyx, fiul lui Lucifer, se hotărăște să plece la Milet spre a consulta oracolul lui Apollo. Soției sale Halcyona, fiica lui Aeol, care îi tot întârzia plecarea, îi spuse că se va întoarce în timp de o lună. Fiindcă Ceyx nu numai nu s'a întors în timpul fixat, dar a pierit chiar într'un naufragiu, Halcyona, care nu știa nimic de aceasta, eră grozav de neliniștită și ruga mereu pe Iunona să facă să i se întoarcă acasă mai repede bărbatul. Zeița trimite pe crainica sa, Iris, să se ducă la Somn, ca acesta să trimeată pe unul din fiii săi la Halcyona și să-i descopere adevărul. A doua zi, Halcyona, ducându-se la mare, vede cadavrul soțului ei aruncat de valuri și, în desnădejdea sa, se aruncă în apă. Zeii îi prefac pe amândoi în păsări. Vezi *Legende și povestiri antice*, pag. 129.

Quo simul intravit manibusque obstantia virgo¹
 Somnia dimovit, vestis fulgore reluxit
 Sacra domus, tarda que deus gravitate iacentes
 Vix oculos tollens, iterumque iterumque relabens,
 Summaque percutiens nutanti pectora mento, 5
 Excussit tandem sibi se; cubitoque levatus,
 Quid veniat (cognovit enim) scitatur; at illa:
 „Somne, quies rerum, placidissime, Somne, deorum,
 Pax animi, quem cura fugit, qui corpora duris
 Fessa ministeriis mulces, reparasque labori;³ 10
 Somnia, quæ veras æquent imitamine formas,
 Herculea Trachine⁴ iube, sub imagine regis,⁵
 Alcyonen adeant, simulacraque naufraga fingant:
 Imperat hoc Juno”. Postquam mandata peregit
 Iris, abit; neque enim ulterius tolerare vaporis 15
 Vim poterat, labique ut somnum sensit in artus,
 Effugit, et remeat per quos modo venerat arcus.

1. *Virgo, Iris*, curcubeul, crainica Iunonei.

2. *Excussit se sibi*, s'a sculat.

3. *Labori*, dativus commodi.

4. *Trachine*, Trachin, un oraș în Thessalia, unde a murit Hercule.

5. *Regis*, Ceyx, fusese rege în *Trachin*.

At pater¹ e populo natorum mille suorum
Excitat artificem simulatoremque figuræ
Morphea; non illo² quisquam sollertius alter³ 20
Exprimit incessus, vultumque, sonumque loquendi.
Adicit et vestes et consuetissima cuique
Verba. Sed hic solos homines imitatur; at alter
Fit fera, fit volucris, fit longo corpore serpens:
Hunc Icelon Superi, mortale Phobetora vulgus 85

Iris

Nominat. Est etiam diversæ tertius artis
Phantasos.⁵ Ille in humum, saxumque, undamque,
[trabemque]
Quæque vacant anima⁷ fallaciter omnia transit.

1. *Pater*, Somnus, tatăl visurilor.
2. *Morphea*, ac. declin. grec.
3. *Illo*, abl. de comparare.
4. *Alter*, al doilea frate al lui Morpheu.
5. *Phantasos*. Phantasia. Cei trei frați poartă nume cari au o explicare în limba grecească: Morpheus = simulator figuræ, Icelos = similis (Phobetor = Perterrefaciens), Phantasos = Imaginator.
6. *Trabem* = arbor.
7. *Vacant anima*. Al treilea se transformă în lucruri neînsuflețite.

Regibus hi ducibusque suos ostendere vultus
Nocte solent : populos alii plebemque pererrant. 30
Præterit hos senior,¹ cunctisque e fratribus unum
Morphea, qui peragat Thaumantidos² edita, Somnus
Eligit ; et rursus molli languore solutus
Deposuitque caput, stratoque recondidit alto.³

LOCUIŢA RENUMELUI

Met. XII. 39—63

Cuprinsul. — Cu prilejul descrierii plecării Grecilor spre Troia, Ovidiu ne arată care eră locuința Faimiei. Același subiect îl tratează și Virgiliu, mai concis și mai plastic, prezentându-ne faima ca pe un monstru care crește cu cât înaintează mai mult.

Orbe locus medio est, inter terrasque fretumque
Cælestesque plagas, triplicis⁴ confinia mundi ;
Unde quod est usquam,⁵ quamvis regionibus⁶ absit,
Inspicitur, penetratque cavas vox omnis ad aures.
Fama tenet,⁷ summaque domum sibi legit in arce, 5
Innumerosque aditus ac mille foramina tectis
Addidit, et nullis inclusit limina portis.
Nocte dieque patet, tota est ex ære sonanti ;
Tota fremit, vocesque refert, iteratque quod audit,
Nulla quies intus, nullaque silentia parte : 10
Nec tamen est clamor, sed parvæ murmura vocis,
Qualia de pelagi, si quis procul audiat, undis
Esse solent, qualemve sonum, cum Iuppiter atras

1. *Senior*, adecă Somnul.

2. *Thaumantidos, Iris*, fiica lui Thaugas.

3. *Strato recondidit alto*, s'a cufundat cu totul în straiie, în perne.

4. *Triplicis*, împărțită în trei părți : ceriul, marea și uscatul.

5. *Quod est usquam*, orice se întâmplă.

6. *Regionibus*, regiuni îndepărtate.

7. *Tenet*, sub înțeles *locum*.

Increpuit nubes,¹ extrema tonitrua reddunt.
Atria turba tenet;² veniunt leve vulgus euntque; 15
Mixtaque cum veris passim commenta vagantur
Millia rumorum,³ confusaque verba volutant.
E quibus hi vacuas implent sermonibus aures;⁴
Hi narrata ferunt alio, mensuraque ficti
Crescit, et auditis aliquid novus adicit auctor.⁵ 20
Illic Credulitas, illic temerarius Error,
Vanaque Lætitia est, consternatique Timores,
Seditioque repens, dubioque auctore Susurri.
Ipsa⁶ quid in cælo rerum pelagoque geratur,
Et tellure, videt, totumque inquiri in orbem. 25

PYTHAGORA SE STABILEȘTE ÎN ITALIA

Met. XV. 40 — 133

Cuprinsul. — Pythagora din Samos, fugind de acasă din pricina tiranilor, a venit în Italia. Aci a învățat pe locuitori că nu trebuie să mănânce carne, căci în corpurile animalelor se găsesc suflete înrudite cu cele ale oamenilor. Apoi arată cum de-au ajuns oamenii să mănânce carne de animale și cum au ajuns să le stârpească.

Vir fuit hic ortu Sâmius;⁷ sed fugerat una
Et Samon et dominos, odioque tyrannidis exul

1. *Increpuit nubes*, a izbit norii unul de alții.
2. *Atria turba tenet*, observă asonanța și aliterațiunea.
3. *Commenta rumorum*, în loc de șvonuri născocite.
4. *Vacuas aures*, urechile celor cari nu au nici o treabă de făcut.
5. *Novus auctor*, cel din urmă povestitor.
6. *Ipsa*, Faîma.
7. *Sâmius*. Pythagoras, născut în Samos, după ce făcu mai multe călătorii, întorcându-se acasă, și-a găsit patria stăpânită de tiranul Polycrates. Nevoind să supoarte tirania acestuia a venit în Italia și s'a stabilit la Crotona.

Sponte¹ erat. Isque, licet cæli regione remotos,
Mente deos adiit,² et quæ natura negabat
Visibus humanis, oculis ea pectoris³ hausit. 5
Cumque animo et vigili perspexerat omnia cura,
In medium⁴ discenda dabat, cætusque silentum,⁵
Dictaque mirantum, magni primordia⁶ mundi,
Et rerum causas, et quid natura,⁷ docebat;
Quid deus, unde nives, quæ fulminis esset origo; 10
Juppiter, an venti, discussa nube, tonarent;
Quid quateret⁸ terras, qua sidera lege mearent,⁹
Et quodcunque latet; primusque animalia mensis¹⁰
Arguit imponi. Primus quoque talibus ora
Docta quidem solvit, sed non et credita, verbis: 15
„Parcite, mortales, dapibus, temerare nefandis
Corpora: sunt fruges, sunt deducunt ramos
Pondere poma suo, tumidæque in vitibus uvæ;
Sunt herbæ dulces, sunt quæ mitescere flamma
Mollirique queant; nec nobis lacteus humor¹¹ 20
Eripitur, nec mella thymi redolentia flore.
Prodiga divitias alimenta que mitia tellus
Suggestit, atque epulas sine caede et sanguine præbet.
Carne feræ sedant ieiunia, nec tamen omnes:

1. *Sponte*. Pythagoras s'a exilat singur, de bună-voie.

2. *Mente Deos adiit*, s'a înălțat cu mintea până la zei.

3. *Pectoris*, mintea, inteligența.

4. *In medium*, pentru toți oamenii.

5. *Silentium*. Școlarii lui Pythagoras nu trebuiau să vorbească, la începutul studiilor lor filosofice, timp de cinci ani. *Silentium* în loc de *silentium*.

6. *Primordia*, originea lucrărilor. O parte din filosofia celor antici era fizica care pe acea vreme nu se constituise ca o știință separată.

7. *Quid natura*, subînțeles *esset*.

8. *Quateret*. E vorba de cutremurele de pământ.

9. *Mearent*, care este cursul astrelor.

10. *Primus animalia mensis arguit imponi*. El cel dintâi a oprit consumarea cărnii de animale.

11. *Lacteus humor*, în loc de *lac*.

Quippe equus et pecudes, armentaque gramine
[vivunt; 25
At quibus ingenium est immansuetumque ferumque,
Armenia¹ tigres, iracundique leones,
Cumque lupis ursi, dapibus cum sanguine² gaudent.
Heu! quantum scelus est in viscera viscera condi,
Congestoque avidum pinguescere corpore corpus, 30
Alteriusque animantem animantis³ vivere leto!
Scilicet in tantis opibus, quas optima matrum
Terra parit, nil te nisi tristia mandere sævo
Vulnera dente iuvat, ritusque referre Cyclopum?⁴
Nec, nisi perdideris alium,⁵ placare voracis 35
Et male morati⁶ poteris ieiunia ventris!
At vetus illa ætas, cui fecimus Aurea nomen⁷
Fetibus arboreis, et, quas humus educat, herbis
Fortunata fuit, nec polluit ora cruore.
Tunc et aves tutæ movere per aera pennas, 40
Et lepus impavidus mediis erravit in arvis,
Nec sua credulitas⁸ piscem suspenderat hamo.
Cuncta sine insidiis, nullamque timentia fraudem,⁹
Plena pacis erant. Postquam non utilis auctor¹⁰
Victibus invidit, quisquis fuit ille, Deorum¹¹ 45
Corporeasque dapes avidam demersit in alvum,

-
1. *Armenia*, vestită pentru fiarele sale.
  2. *Dapibus cum sanguine* = *dapibus sanguineis*,
  3. *Animantem animantis*. Observă reduplicările, mai sus *corpore corpus*.
  4. *Cyclopum*. Cyclopii mâncau și carne de om.
  5. *Alium*, alt animal, altă ființă.
  6. *Male morati ventris*, pânțece rău nărăvit, nesățios.
  7. *Aurea nomen*, vârsta de aur, din epoca lui Saturn.
  8. *Credulitas*, peștii cred prea ușor în capcana ce li se întinde.
  9. *Fraudem*, cursă.
  10. *Non utilis auctor*, printr'un exemplu urf..
  11. *Victibus invidit deorum*, a desprețuit hrana zeilor, adică vegetalele.

Fecit iter sceleri; primaque¹ e cæde ferarum
Incaluisse putes maculatum sanguine ferrum;
Idque satis fuerat, nostrumque petentia letum
Corpora² missa neci salva pietate³ fatemur; 50
Sed quam danda neci, tam non epulanda fuerunt.
Longius inde nefas abiit,⁴ et prima putatur
Hostia sus meruisse mori, quia semina pando
Eruerat rostro, spemque interceperat anni;⁵
Vite caper⁶ morsa⁷ Bacchi mactatus ad aras 55
Dicitur ultoris: nocuit sua culpa duobus.
Quid meruistis, oves, placidum pecus, inque tuendos,⁸
Natum homines, plenò quæ fertis in ubere nectar,
Mollia quæ nobis vestras velamina lanas
Præbetis, vitæque magis quam morte iuvatis? 60
Quid meruere boves, animal sine fraude dolisque
Innocuum, simplex, natum tolerare labores?
Immemor est demum⁹ nec frugum munere dignus
Qui potuit, curvi dempto modo pondere aratri, 65
Ruricolam¹⁰ mactare suum; qui trita labore
Illa,¹¹ quibus toties durum renovaverat arvum,
Tot dederat messes, percussit cola securi!
Nec satis est quod tale nefas committitur: ipsos
Inscripsere¹² deos sceleri, numenque supernum 70

1. *Prima*, în loc de *primum*.

2. *Corpora missa neci* La început am ucis animalele, fiindcă ne atacau; aceasta însă nu trebuia să fie un motiv ca să le mâncăm.

3. *Salva pietate*, fără crimă.

4. *Abiit*, ultima silabă este lungă, fiind în arsis.

5. *Spem anni*, recolta anului.

6. *Caper*. Capra ca și porcul au fost sacrificați, fiindcă prăpădiau semănăturile.

7. *Vite morsa*, fiindcă mânca vița.

8. *Tuendos natum homines*, născute pentru binele omenirii.

9. *Demum*, ei bine!

10. *Ruricolam*, boveru.

11. *Illa colla*, observă accentul ce se dă vorbeii illa.

12. *Inscripsere deos sceleri*, puseră în cărca zeilor această fără de lege.

Cæde laboriferi credunt gaudere iuveni.
Victima labe carens et præstantissima forma
(Nam placuisse nocet), vittis¹ insignis et auro,
Sistitur ante aras, auditque ignara precantem.
Imponique suae videt inter cornua fronti,
Quas coluit, fruges, percussaque sanguine cultros
Inficit in liquida prævisos² forsitan unda.
Protinus ereptas viventi pectore fibras
Inspiciunt, mentesque deum³ scrutantur in illis.
Unde fames homini vetitorum tanta ciborum est? ⁸⁰
Audetis vesci,⁴ genus o mortale? Quod, oro,
Ne facite, et monitis animos advertite nostris:
Cumque boum dabitis cæsorum membra palato,
Mandere vos vestros⁵ scite et sentite colonos.
„Et quoniam deus ora⁶ movet, sequar ora

75

[moventem ⁸⁵

Rite deum, Delphosque meos⁷ ipsumque recludam
Aethera,⁸ et augustæ reserabo oracula mentis.⁹
Magna, nec ingeniis evestigata¹⁰ priorum,
Quæque diu latuere, canam: iuvat ire per alta
Astra; iuvat, terris et inertī sede relicta¹¹,
Nube vehi, validique humeris insistere Atlantis,¹²

-
1. *Vittis et auro*, hendiadă, în loc de *vittis aureis*.
  2. *Praevisos*, pe cari poate le-a văzut mai dinainte.
  3. *Mentes deum mentes deorum*, voința zeilor.
  4. *Audetis vesci*, subînțeles *istis vetitis cibis*.
  5. *Vos vestros*, figura repetitio.
  6. *Ora movet deus*, Apollo mă face să vorbesc.
  7. *Delphos meos*, oracolul meu din Delphi, inspirațiunea mea.
  8. *Aethera*, ac. = *coelum*.
  9. *Augustae ... mentis*, înțelepciunii divine.
  10. *Evestigata*, cuvânt întrebuițat mai întâi de Ovidiu.
  11. *Terris et inertī sede relicta*, hendiadă, în loc de *terrarum inertī sede relicta*.
  12. *Insistere Atlantis*. Atlas, cel mai înalt munte, susținea pe umerii săi cerul.

Palantesque¹ homines passim ac rationis egentes
Despectare procul, trepidosque obitumque timentes
Sic exhortari,² seriemque evolvere³ fati.

METEMPSIHOZA

XV. 153 — 199

Cuprinsul. — Cu un entusiasm inspirat, Pythagoras ne descrie, prin gura poetul Ovidiu, cum toate în lume sunt schimbătoare, și cum nimic nu rămâne în starea sa de mai înainte. Totul se schimbă și nimic nu pierе, un adevăr pe care îl recunoaștem și noi astăzi. Totul se preface; chiar și sufletul. Pythagoras însuși a mai trăit odată sufletește în lume.

„O genus attonitum⁴ gelidæ formidine mortis!
Quid Styga,⁵ quid tenebras et nomina vana timetis,
Materiem vatam,⁶ falsique pericula mundi?
Corpora sive rogos flamma, seu tabe⁷ vetustas
Abstulerit, mala posse pati non ulla⁸ putetis. 5
Morte carent animæ, semperque, priore relicta
Sede, novis domibus vivunt habitantque receptæ.
Ipse ego⁹ (nam memini) Troiani tempore belli
Panthoides Euphorbus eram, cui pectore quondam
Hæsit in adverso gravis hasta minoris Atridæ.¹⁰ 10
Cognovi clipeum, lævæ gestamina nostræ,

1. *Palantes*, rătăcind orbește.
2. *Exhortari* = admonere.
3. *Evolvere seriem fati* = *aperire ordinem fati*. In ultimele versuri se vede influența lui Lucretius.
4. *Attonitum*, adjectivul își păstrează aci înțelesul său etimologic
5. *Styga*, ac, în loc de *Inferos*.
6. *Materiem vatam*, subiecte de tratat de poeți.
7. *Tabe*, corpurile nefropate se discompun.
8. *Non ulla* = *nulla*.
9. *Ipse ego*, Pythagoras care vorbește.
10. *Minoris Atridæ*, = Menelau.

Nuper Abanteis¹ templo Iunonis in Argis.
Omnia mutantur,² nihil interit. Errat et illinc
Huc venit, hinc illuc, et quoslibet occupat artus
Spiritus,³ eque feris humana in corpora transit, 15
Inque feras noster, nec tempore deperit ullo.
Utque novis facilis⁴ signatur cera figuris,
Nec manet ut fuerat, nec formas servat easdem,
Sed tamen ipsa eadem est : animam sic semper eandem
Esse, sed in varias doceo migrare figuras. 20
Ergo, ne pietas sit victa cupidine ventris

Diana Lucifer

Parcite (vaticinor) cognatas⁵ cæde nefanda
Exturbare animas, nec sanguine sanguis alatur.
„Et quoniam magno feror æquore plenaque ventis
Vela dedi, nihil est toto quod perstet⁶ in orbe ; 25
Cuncta fluunt,⁷ omnisque vagans⁸ formatur imago.

-
1. *Abanteis*, dela *Abas*, *ntis*, un rege în Argos (*Argi-orum*).
  2. *Omnia mutantur, nihil interit*, frază rămas celebră.
  3. *Spiritus*, sens etimologic.
  4. *Facilis*, moale.
  5. *Cognatas*, înrudite, dela *cum nascor*.
  6. *Quod perstet*, care să rămână până la sfârșit *per-sto*.
  7. *Cuncta fluunt*, πάντα ῥεῖ, precept al filosofului grec Heraclit.
  8. *Vagans*, schimbătoare, obiectele nu-și păstrează decât forma lor efemeră.

Ipsa quoque assiduo labuntur tempora motu,
Non secus ac flumen; neque enim consistere flumen,
Nec levis hora potest: sed ut unda impellitur unda,
Urgeturque eadem veniens, urgetque priorem,
Tempora sic fugiunt pariter, pariterque sequuntur,
Et nova sunt semper: nam quod fuit ante, relictum est,
Fitque quod haud fuerat, momentaque¹ cuncta novantur.
Cernis et emensas² in lucem tendere noctes
Et iubar hoc nitidum nigræ succedere nocti. 85
Nec color est idem cælo, cum lassa quiete
Cuncta iacent media, cumque albo Lucifer³ exit
Clarus equo; rursusque alius,⁴ cum prævia lucis
Tradendum Phœbo Pallantias⁵ inficit⁶ orbem.
Ipsæ dei clipeus,⁷ terra cum tollitur ima, 40
Mane rubet, terraque rubet cum conditur ima;
Candidus in summo est, melior⁸ natura quod illic
Aetheris est, terræque procul contagia fugit.
Nec par aut eadem nocturnæ forma Dianæ⁹
Esse potest unquam: semperque hodierna sequente, 45
Si crescit, minor est, maior, si contrahit orbem.“

-
1. *Momenta* dela *moveo*. Orice moment ce vine e un moment nou.
  2. *Emensas...noctes*, nopțile cari au trecut, pe sfârșite.
  3. *Lucifer, stella Veneris*, sau *Phosphoros*, când precede răsăritul Soarelui, *Vesperus* când se ivește după apunerea lui.
  4. *Alius*, subînțeleș *est*.
  5. *Pallantias*, *Aurora* este fiica gigantului *Pallas*.
  6. *Inficit*, colorează dimineața globul solar.
  7. *Dei clipeus*, discul solar, care samănă cu un coif.
  8. *Mellor*, mai curat.
  9. *Dianæ*, luna. In cresterea ei, luna este mai mică astăzi decât ziua următoare, mai mare, în descreștere.

JUPPITER MÂNGÂIE PE VENUS PREZICÂNDU-I GLORIA LUI AUGUSTUS. APOTEOSA LUI CAESAR

XV. 803—871

Cuprinsul. — Intr'o convorbire ce are Jupiter cu Venus, îi spune acesteia că zilele ce i-au fost ursite de destin lui Caesar, protejatul ei, de a trăi pe pământ, s'au sfârșit și că sufletul lui va fi primit ca divinitate în cer. Fiul acestuia, Augustus, îi va răzbuna moartea și prin faptele, externe și interne, ce va săvârși în lume, va fi chiar mai mare decât tatăl său Julius Cesar. În urmă, poetul urează lui Augustus ca să trăiască în lume cât mai mult și cât mai târziu să se înalțe ca divinitate în cer, de unde să protegă, deși din depărtare, pe cei cari i se roagă.

Tum vero Cytherea¹ manu percussit utraque
Pectus et Aeneaden² molitur condere nube,
Qua prius infesto Paris est ereptus Atridae,³
Et Diomedeos Aeneas fugerat enses.⁴
Talibus hanc genitor⁵ : Sola insuperabile fatum,
Nata, movere⁶ paras ? Intres licet ipsa Sororum
Tecta trium ;⁷ cernes illic molimine vasto⁸
Ex aere et solido rerum tabularia⁹ ferro
Quae neque concursum¹⁰ caeli neque fulminis iram,

1. *Cytherea*, Venus.

2. *Aeneaden*, Caesar, urmaș al lui Iulus, fiul lui Aeneas.

3. *Infesto Paris est ereptus Atridae*, Homer ne spune că Paris a fost scăpat din mâinile crudului Atrides, (Agamemnon și Menelaus), aci Menelaus.

4. *Diomedeos... enses*, pluralul în loc de singular. Homer, *Iliada* V, 311.

5. *Talibus hanc genitor*, subînțeles *alloquitur* ; *genitor* = Jupiter

6. *Movere*, în loc de mutare, să schimbi.

7. *Sorum... trium*, cele trei surori sunt Parcele.

8. *Molimine vasto*, de o îngrămădire enormă, ablativ de calitate pe lângă *tabularia*, o lucrare de o construcție foarte mare.

9. *Tabularia*, arhivele ; *rerum*, ale destinului. Poetul înțelege tablele de aramă, în cari Parcele scriu în litere ce nu se pot șterge nenumăratele decrete ale destinului.

10. *Concursum*, tunetele și trăsnetele.

Nec metuunt ullas, tuta atque aeterna,¹ ruinas. 10
Invenies illic incisa adamante perenni
Fata tui generis. Legi ipse, animoque notavi,
Et referam, ne sis etiamnum ignara futuri.
Hic² sua complevit, pro quo, Cytherea, laboras
Tempora,³ perfectis, quos terrae debuit, annis. 15
Ut dens accedat caelo, templisque colatur,⁴
Tu facies,⁵ natusque suus,⁶ qui nominis heres
Impositum feret unus onus, caesique parentis⁷
Nos in bella suos⁸ fortissimus ultor habebit.
Illius auspiciis obsessae moenia pacem 20
Victa petent Mutinae;⁹ Pharsalia¹⁰ sentiet illum,
Emathiaque¹¹ iterum¹² madefient caede Philippi,¹³
Et magnum Siculis nomen¹⁴ superabitur undis,
Romanique ducis¹⁵ conjux Aegyptia¹⁶ taedae¹⁷

1. *Tuta atque aeterna* se raportă la *tabularia*, pe lângă cari sunt apoziție.
2. *Hic* acesta, Julius Caesar.
3. *Sua..... tempora*, anii atribuiți de soarte.
4. *Templis colatur*, Caesar după moartea sa printr'un senatus consultum a fost divinizat, iar steaua lui se arata pe cer de popor.
5. *Tu facies*, vei îngriji, vei avea grije.
6. *Natus suus*, Augustus, ea adoptat de Caesar, și moștenitor al acesteia, s'a numit C. Julius Caesar Octavianus.
7. *Parentis*, părinte prin adopțiune.
8. *Suos*, de partea sa.
9. *Mutinae*, Modena, unde trupele lui Antonius au fost biruite la a. 43 de trupele lui Octavian. Modena era un oraș în Gallia Cisalpină în care se găsea Decimus Brutus asediat.
10. *Pharsalia* (terra), de lângă Pharsalus, oraș în Thessalia, unde Caesar învinsese pe Pompeiu.
11. *Emathia* (terra), o regiune lângă Pella, sub care nume se șocotește și Macedonia și Thessalia.
12. *Iterum*, pentru a doua oară.
13. *Philippi*, localitate în Macedonia. Aci a învins Octavian pe ucigașii lui Caesar, pe Brutus, Cassius și alții.
14. *Magnum..... nomen*, Pompeius Magnus. Fiul său Sextus Pompeius a fost bătut de Octavian în apele Siciliei.
15. *Romani ducis*, Antonius.
16. *Coniux Aegyptia*, Cleopatra.
17. *Non bene fisa taedae*, care s'a încrezut prea mult în căsătoria sa.

Non bene fisa cadet, frustra que erit illa minata 25
 Servitura suo Capitolia¹ nostra Canopo.²
 Quid tibi barbariam,³ gentesque ab utroque⁴ iacentes
 Oceano numerem? Quodcumque habitabile tellus
 Sustinet, huius⁵ erit; pontus quoque serviet illi, 30
 Pace data terris, animum ad civilia vertet
 Iura⁶ suum, legesque feret iustissimus auctor,
 Exemploque suo mores reget, inque futuri
 Temporis aetatem venturorumque nepotum
 Prospiciens, prolem sancta de coniuge natam⁷
 Ferre simul nomenque suum curasque iubebit :⁸ 35
 Nec, nisi cum senior Pylios⁹ aequaverit annos,
 Aetherias sedes cognataque sidera¹⁰ tanget.
 Hanc animam interea caeso corpore raptam
 Fac iubar,¹¹ ut semper Capitolia nostra forumque
 Divus ab excelsa prospectet Iulius¹² aede''.¹³ 40
 Vix ea fatus erat, media cum sede senatus¹⁴
 Constitit alma Venus nulli cernenda, sui que
 Caesaris eripuit membris, nec in aera solvi

1. *Capitolia*, sinecdoacă, *Roma*.

2. *Canopo*, sinecdoacă, *Aegyptus*. Canopus era un oraş la gurile Nilului.

3. *Barbariam*, popoarele barbare.

4. *Ab utroque*, de ambele părţi.

5. *Huius*, ale lui Caesar Augustus.

6. *Civilia... iura*, Numit dictator pe viaţă şi *pater patriae*, Augustus a căutat să înfrâneze luxul şi, prin legi severe, să îndrepte moravurile ţării.

7. *Prolem de coniuge natam*. E vorba de Tiberius, fiul soţiei sale Livia Drusilla. Pe Tiberius l-a adoptat ca fiu.

8. *Curas*, grijile guvernării.

9. *Pylios..... annos*, anii lui Nestor, rege în Pylos.

10. *Cognataque sidera*, al cărui tată, Caesar, se găseşte printre stele.

11. *Iubar*, stea.

12. *Ut divus..... Julius*, Julius Caesar.

13. *Ab excelsa aede*, din cer.

14. *Media sede senatus*, în mijlocul senatului, unde a fost ucis Caesar.

Passa recentem animam,¹ coelestibus intulit astris.
Dumque tulit, lumen capere, atque ignescere sensit, ⁴⁵
Emisitque sinu :² luna volat altius illa,
Flammiferumque trahens spatioso limite crinem³
Stella micat, natiq⁴ videns benefacta, fatetur
Esse suis maiora, et vinci⁵ gaudet ab illo.
Hic⁶ sua praeferri quamquam vetat acta paternis, ⁵⁰
Libera fama⁷ tamen, nullisque obnoxia iussis,
Invitum praefert, unaque in parte repugnat.⁸
Sic magni cedit titulis Agamemnonis Atreus :⁹
Aegea¹⁰ sic Theseus, sic Pelea ¹¹ vincit Achilles.
Denique, ut exemplis ipsos ¹² aequantibus utar, ⁵⁵
Sic et Saturnus minor est Iove. ¹³ Iuppiter arces
Temperat ¹⁴ aetherias, et mundi regna triformis ;¹⁵
Terra sub Augusto est, pater est et rector uterque¹⁶.

1. *Recentem animam*, liberat de curând din cătușile corpului.

2. *Emisitque sinu : luna.....* observă cezura eftenimieră.

3. *Trahens crinem*, adică et fulget ducens comam flammiferam longo tractu.

4. *Nati*, Augustus.

5. *Vinci*, că este întrecut.

6. *Hic*, Augustus.

7. *Libera fama*, asonanță.

8. *Unaque in parte repugnat*, într'o singură privință i se opuse.

9. *Atreus*, tatăl lui Agamemnon, n'a fost așa de strălucit ca fiul său care a condus ostirile grecești la Troia.

10. *Aegea*, acuzativ, formă grecească. Faptele lui Theseus sunt mai strălucite decât ale tatălui său Aegeus.

11. *Pelea*, acuzativ, formă grecească. Celebritatea lui Achilles este mai mare decât a tatălui său Peleus.

12. *Ipsos*, Caesar și Augustus.

13. *Saturnus minor est Iove*. Jupiter a întrecut în putere pe Saturn, tatăl său.

14. *Temperat*, conduce, stăpânește.

15. *Mundi regna triformis*. Cerul, eterul și aerul ; pământul și mările sunt sub stăpânirea lui Augustus.

16. *Uterque*, Jupiter și Augustus.

Di, precor, Aeneae comites,¹ quibus ensis et ignis.
Cesserunt, dique Indigetes,² genitorque, Quirino³ 60
Urbis et invicti genitor, Gradive,⁴ Quirini,
Vestaque Caesareos⁵ inter sacrata Penates,⁶
Et cum Caesarea tu, Phoebe domestice,⁷ Vesta,
Quique tenes altus Tarpeias, Juppiter, arces,⁸
Quosque alios vati fas appellare piumque est, 65
Tarda sit illa dies, et nostro serior aevo
Qua caput Augustum,⁹ quem temperat,¹⁰ orbe re-
licto,
Accedat caelo, faveatque precantibus absens.¹¹

EPILOGUL

Met. XV. 871—879

Cuprinsul. — Ca și Horațiu, în faimoasa sa odă *Exegi monumentum aere perennius* ca și, mai înainte, Enniu, dela care ni s'a păstrat celebrul vers *Volito vivus per ora virum*, tot astfel Ovidiu, terminân-

1. *Aeneae comites*, Penații pe cari Enea i-a smuls din Troia și i-a adus cu sine. Cari sunt acești penati, nu se știe; ei sunt de sigur zeii principali ai Romei.

2. *Dique Indigetes*, zeii patriei.

3. *Quirino*, *Romulus*, ca zeu autohton, se numea *Quirinus*.

4. *Gradive*, *Gradivus* este Mars, tatăl lui Romulus.

5. *Caesareos*, Zeița Vesta avea un templu pe Patătin, unde locuiau împărații.

6. *Penates*, Penații erau zeii casei, numiți astfel fiindcă erau adorați în *penitissima seu maxime secreta domus parte*.

7. *Phoebe domestice*. Apollo avea un templu pe Palatin, ridicat de Augustus care avea un cult special pentru divinitatea acestui zeu.

8. *Tarpeias*, *Jupiter*, *arces*. Capitoliul construit pe muntele Capitolin, se mai numea *Tarpeius*, după fecioara vestală Tarpeia, omorită sub scuturile Sabinilor. Templul principal al lui Jupiter era pe Capitol.

9. *Caput Augustum*, caput Augusti.

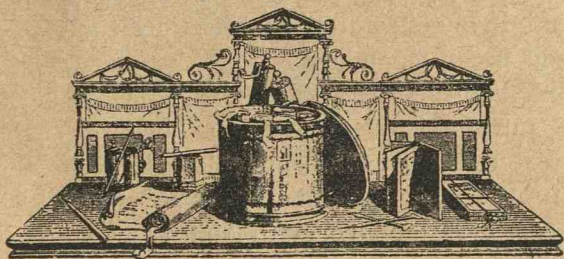
10. *Quem temperat*, pe care îl stăpânește, *quem orbem temperat*.

11. *Absens*, cu sens concesiv.

du-și Metamorfozele, cea mai de seamă operă a sa, și în conștiința că a făcut o lucrare trainică, ne-a lăsat un scurt, dar prea frumos epilog.

Iamque opus exegi, quod nec Iovis ira,¹ nec ignis,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas.
Cum volet illa dies, quæ nil nisi corporis huius
Ius habet, incerti spatium mihi finiat ævi;
Parte tamen meliore mei, super alta perennis
Astra ferar,² nomenque erit indelebile nostrum;
Quaque patet domitis Romana potentia terris
Ore legar populi; perque omnia sæcula, fama,
Si quid habent veri vatum præsentia, vivam.

5

---

1. *Ira Iovis*. Nu trebuie luat în sensul că Ovidiu ar fi voit să sfi-
deze pe Jupiter.

2. *Super alta astra ferar*, voiu fi nemuritor.

TRISTIUM LIBRI

ELEGIA I. 1

Cuprinsul. — Ovidiu trimite la Roma întâia sa carte de elegii. Dacă cineva întreabă de autor, să-i spună că trăiește, dar, că este nefericit. Să se apropie întâi de cunoscuți și numai după aceea să se ducă la împăratul August, de care să se apropie cu sfială. Elegia este scrisă la Tomi și servește ca prefață a primei cărți de elegii.

Parve (nec invideo),¹ sine me, liber, ibis in Urbem,
Hei mihi, quod domino non licet ire tuo.²
Vade sed incultus,³ qualem decet⁴ exulis⁵ esse,
Infelix, habitum temporis huius habe.
Nec te purpureo velent vaccinia⁶ fuco:
Non est conveniens luctibus ille color.
Nec titulus⁷ minio, nec cedro charta⁸ notetur;
Candida nec nigra cornua⁹ fronte¹⁰ geras.

1. *Nec invideo*, nu te împiedic de a merge la Roma (*in Urbem*).
2. *Domino tuo*, stăpânului tău, autorului.
3. *Incultus*, negrijită, neîmpodobită.
4. *Decet* se construiește cu acuzativul persoanei.
5. *Exulis*, Ovidiu era surghiunit, *relegat*, nu exilat. Totuși *relegatio* a sa era ca și un exil. Celor exilați li se confisca averile; lui Ovidiu nu i s'au confiscat.
6. *Vaccinia*, *Vaccinium* e un arbust din care se extrăgea un suc de culoarea purpurei (*fucus purpureus*); cu acesta se ungeau învelitorile cărților.
7. *Titulus*. Titlul cărților se scria cu roșu, ca și cărțile noastre vechi bisericești.
8. *Charta*, Hârtia, papyrusul sau pergamentul pe cari scriau cei vechi erau înmuiate în suc de *cedru* spre a scăpa de putreziciune și spre a avea un miros plăcut.
9. *Cornua*, Cele două extremități ale sulului pe care se răsuciau foile manuscrisului. Ele erau legate cu fildeș.
10. *Fronte*, marginile manuscrisului; ele se lustruiau cu *pomez*, piatră poroasă.

Felices ornent hæc instrumenta libellos.

Fortunæ memorem te decet esse meæ.

10

Nec fragili geminæ poliantur pumice frontes,

Hirsutus sparsis ut videare comis.¹

Neve liturarum² pudeat. Qui viderit illas,

De lacrimis factas sentiet esse meis.

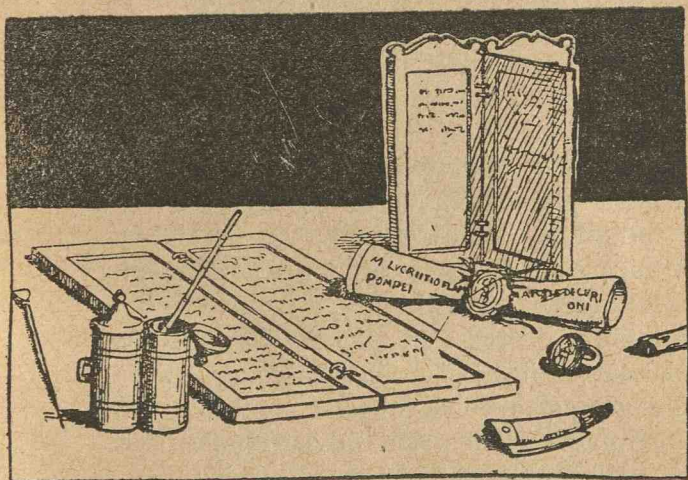
Vade, liber, verbisque meis loca grata saluta.

15

Continges certe, nam licet, illa pede.

Si quis, ut in populo nostri non immemor illo,

Si quis, qui quid agam, forte requiret, erit,

Materialele de scris

Vivere me dices : salvum tamen esse negabis.

Id quoque, quod vivam, munus habere dei.³

20

Atque ita te tacitus, quærenti plura, legendum,⁴

Ne, quæ non opus est, forte loquare,⁵ dabis.

1. *Sparsis comis*, cu părul sburlit; cartea e personificată.

2. *Liturarum*. Ștersătură. Scrisul de pe tăblițele de ceară se ștergea cu dosul stilului.

3. *Munus dei*, binefacerea unui zeu, August.

4. *Dabis legendum* = tu tacitus dabis te legendum.

5. *Loquare* = loquaris.

Protinus admonitus repetet mea crimina¹ lector,
Et peragar populi publicus ore reus.²
Tu cave defendas, quamvis mordebere dictis : 25
Causa patrocínio³ non bona peior erit.⁴
Invenies aliquem, qui me suspiret ademptum,
Carmina nec siccis perlegat ista genis,⁵
Et tacitus secum, ne quis malus audiat, optet,
Sit mea, lenito Cæsare,⁶ poena levis. 30
Nos quoque, quisquis erit, ne sit miser ipse precamur,
Placatos miseris qui volet esse deos :
Quæque volet, rata sint : ablataque principis ira
Sedibus in patriis det mihi posse mori.
Ut peragas mandata, liber, culpabere forsân ; 35
Ingeniique minor laude ferere mei.
Iudicis⁷ officium est, ut res, ita tempora rerum
Quærere. Quæsito tempore tutus eris.
Carmina proveniunt animo deducta sereno :
Nubila sunt subitis tempora⁸ nostra malis. 40
Carmina secessum scribentis et otia quærunt :
Me mare, me venti, me fera iactat hiems.
Carminibus metus omnis abest : ego perditus ensem
Hæsurum iugulo iam puto iamque meo.
Hæc quoque quod facio, iudex mirabitur æquus ; 45
Scriptaque cum venia qualiacumque leget.
Da mihi Mæoniden,⁹ et tot circumobice casus ;
Ingenium tantis excidet omne malis.

1. *Mea crimina*, învinuirile ce mi s'au adus.

2. *Publicus reus*, acuzat public

3. *Patrocínio*, dela *patronus* avocat ; *advocatus* însemna asistent.

4. *Causa... peior erit*. Observă frumuseþea gândirii.

5. *Siccis genis*, cu obrazul uscat, fără lacrimi.

6. *Caesare*, Augustus.

7. *Iudicis*, criticul. Versul acesta a lui Ovidiu este adeseori citat în justiþie.

8. *Tempora nubila*, observă antiteza cu *animo sereno*.

9. *Mæoniden*, Homer, autorul Iliadei și Odiseei, născut după cum se pretindea, între altele, în Maeonia, numele vechiu al Lydiei.

Denique securus famæ, liber, ire memento ;
Nec tibi sit lecto displicuisse pudor 50
Non ita se nobis præbet Fortuna secundam,
Ut tibi sit ratio laudis habenda tuæ.
Donec eram sospes, tituli tangebar amore ;
Quærendique mihi nominis ardor erat.
Carmina nunc si non studiumque, quod obfuit, odi, 55
Sit satis. Ingenio sic fuga parta meo.
I tamen, et pro me tu, cui licet, adspice Romam !
Di facerent, possem nunc meus esse liber !
Nee te, quod venias magnam peregrinus in Urbem,
Ignotum populo posse venire puta. 60
Ut titulo careas, ipso noscere colore.
Dissimulare velis, te liquet esse meum.
Clam tamen intrato, ne te mea carmina lædant,
Non sunt ut quondam plena favoris erant.
Si quis erit, qui te, quod sis meus, esse legendum 65
Non putet, e gremio reiciatque suo :
„Inspice, dic, titulum. Non sum præceptor amoris ;¹
Quas meruit, pœnas iam dedit illud opus.”
Forsitan expectes, an in alta Palatia² missum
Scandere te iubeam Cæsareamque domum. 70
Ignoscant augusta mihi loca dique locorum :³
Venit in hoc illa fulmen ab arce caput.
Esse quidem memini mitissima sedibus illis
Numina : sed timeo, qui nocuere, deos.
Terretur minimo pennæ stridore columba, 75
Unguibus, accipiter, saucia facta tuis ;
Nec procul a stabulis audet secedere, si qua
Excussa est avidi dentibus agna lupi.

---

1. *Præceptor amoris*, alusiune la scrierile sale *Heroides*, *Ars Amandi* sau *amatoria* și *Amores*, prin al căroră cuprins era învinuit că a contribuit la corupțiunea moravurilor romane.

2. *Alta palatia*, palatul lui August de pe Palatin.

3. *Dique locorum*, împăratul și familia sa.

Vitaret coelum Phaethon,¹ si viveret; et quos
Optarat stulte, tangere nollet equos. 80
Me quoque, quæ sensi, fateor Iovis arma timere;
Me reor infesto, cum tonat, igne peti.
Quicumque Argolica de classe Capharea² fugit,
Semper ab Euboicis vela retorquet aquis.
Et mea cymba, semel vasta percussa procella, 85
Illum, quo læsa est, horret adire locum.
Ergo, care³ liber, timida circumspice mente;
Et satis a media sit tibi plebe legi.
Dum petit infirmis nimium sublimia pennis
Icarus,⁴ Icaris nomina fecit aquis. 90
Difficile est tamen hinc remis utaris an aura
Dicere. Consilium resque locusque dabunt.
Si poteris vacuo tradi, si cuncta videbis
Mitia, si vires fregerit ira suas;
Si quis erit, qui te dubitantem et adire timentem 95
Tradat, et ante tamen pauca loquatur, adi:
Luce bona dominoque tuo felicior ipso
Pervenias illuc, et mala nostra leves.

---

1. *Phaëthon*, fiul lui *Helios*, *Sol*, ceru dela tatăl său voie să conducă caii cu care soarele străbătea bolta cerească. *Helios* se opuse multă vreme; dar în cele din urmă îi cedă. *Phaëthon*, neputând stăpâni caii, lăasă frânele, iar carul soarelui când se apropiă prea mult de cer, când de pământ, arzându-l cu dogoreala sa. *Jupiter*, ca să nu se prăpădească lumea, îl trăsni cu fulgerul său, înecându-l în fluviul *Eridanus*, Po de astăzi.

2. *Capharea*, acus. formă grecească. *Caphareus* era un promontoriu în *Euboea*, pe care *Nauplius*, regele insulei, voind să răsbune moartea fiului sau *Palamedes*, omorât în războiul troian, a aprins focuri, pentru ca Grecii, la întoarcerea lor din *Troia*, să debarce pe uscat, de fapt să se sfarme corăbiile lor de stâncile submarine din acel loc.

3. *Care*, sau după alții *cave*.

4. *Icarus*, fiul lui *Daedalus*, voind să plece din *Creta*, ca să scape de *Labyrint*, unde fusese închis cu tatăl său, și-au făcut amândoi aripi de șită, pe cari le-au legat cu ceară. Băiatul *Icarus*, neascultând de sfatul tatălui său, s'a înălțat prea aproape de soare și, ceara dela aripi topindu-se, a căzut în mare, dând numele său mării *Icarice*.

Namque ea vel nemo, vel qui mihi vulnera fecit,
Solutus Achilleo tollere more¹ potest. 100
Tantum ne noceas, cum vis prodesse, videto,
Nam spes est animi nostra timore minor.
Quæque quiescebat, ne mota resæviat ira,
Et pœnæ tu sis altera causa, cave.
Cum tamen in nostrum fueris penetrabile receptus, 110
Contigerisque tuam, scrinia² curva, domum,
Adspicies illic positos ex ordine fratres,³
Quos studium cunctos evigilavit idem.

Daedalus și Icarus

Cætera turba palam titulos ostendit apertos;
Et sua detecta nomina fronte gerit. 110
Tres procul obscura latitantes⁴ parte videbis.
Hi quoque, quod nemo nescit, amare docent.

1. *Achilleo more*, Telephus, fiul lui Hercule, regele Mysiei, fiind rănit de Achille, după oracol, nu putea fi vindecat decât de arma ce-l rănisese.

2. *Scrinia curva*. *Scrinium* era o cutie cilindrică, în care se țineau volumele, adică sulurile de cărți.

3. *Fratres*, cărțile lui Ovidiu.

4. *Tres latitantes*. Pe când celelalte cărți, *cetera turba*, își arată cu fală titlurile lor, trei cărți de *Ars amandi* sau poate cele trei opere *Heroides*, *Ars amandi* și *Amores*, stau pitulate.

Hos tu vel fugias, vel, si satis oris habebis
Oedipodas¹ facito Telegonosque² voces.
Deque tribus, moneo, si qua est tibi cura parentis, 115
Ne quemquem, quamvis ipse docebit, ames.
Sunt quoque mutatae ter quinque³ volumina formae,
Nuper ab exsequiis carmina rapta meis :
His mando dicas, inter mutata referri
Fortunae⁴ vultum corpora posse meae. 120
Namque ea dissimilis subito est effecta priori :
Flendaque nunc, aliquo tempore laeta fuit.
Plura quidem mandare tibi, si quaeris, habebam,
Sed vereor tardae causa fuisse morae ;

Scrinium

Et si, quae subeunt, tecum, liber, omnia ferres, 125
Sarcina laturo magna futurus eras.
Longa via est : propera. Nobis⁵ habitabitur orbis
Ultimus, a terra terra remota mea.⁶ 12

---

1. *Oedipodas*. Oedip, fiul regelui Laius din Theba, fiind înstrăinat din casa părintească, când s'a făcut mare, a ucis pe tatăl său și s'a căsătorit cu mama sa. Descoperindu-se în urmă crima, Oedip și-a scos ochii, iar mama sa s'a sinucis. Vezi *Mitol. gr. rom. în lect. ilustr.* II, pag. 120.

2. *Telegonos*, fiul lui Ulyse și al nimfei Circe, întâlnind pe tatăl său în Ithaca, l-a ucis fără să fi știut cine este.

3. *Ter quinque volumina*. Cele 15 cărți de metamorfose.

4. *Fortunae meae*. Soarta mea.

5. *Nobis* = a me.

6. *Terra mea remota*. Țara în care locuiesc este dincolo de pământul locuibil.

ELEGIA I. 3

Cuprinsul. — Ovidiu descrie desnădejdea sa, a soției, și a câtorva prieteni ce i-au mai rămas, în noaptea ultimă a plecării din Roma.

Cum subit illius tristissima noctis¹ imago,
Quæ mihi supremum tempus in Urbe fuit :
Cum repeto noctem, qua tot mihi² cara reliqui,
Labitur ex oculis nunc quoque gutta meis.
Iam prope lux aderat, qua me discedere Cæsar
Finibus extremæ iusserat Ausoniæ.³

Capitoliul

Nec spatium nec mens fuerat satis apta parandi :
Torpuerant longa pectora nostra mora.
Non mihi servorum, comitis non cura legendi :⁴
Non aptæ profugo vestis opisve fuit.
Non aliter stupui, quam qui Iovis ignibus⁵ ictus
Vivit, et est vitæ nescius ipse suæ.

1. *Illius noctis*. Intr'o noapte din luna lui Novembre, anul 8 d. Chr.

2. *Tot mihi cara*, atâtea lucruri scumpe sufletului meu.

3. *Ausoniæ*. Ausonia este vechiul nume al Italiei.

4. *Cura legendi*, grija de a-mi alege sclavi sau vr'un tovarăș în surghiun.

5. *Iovis ignibus*, trăsnetul lui Jupiter.

Ut tamen hanc animi nubem dolor ipse removit,
Et tandem sensus convaluere mei; 15
Alloquor extremum¹ mœstos abiturus amicos,
Qui modo de multis unus et alter erant.
Uxor amans flentem flens acrius ipsa tenebat;
Imbre per indignas usque cadente genas.²
Nata³ procul Libycis aberat diversa sub oris,
Nec poterat fati certior esse mei. 20
Quocunque adspiceres, luctus gemmitusque sonabant,
Formaque non taciti funeris⁴ intus erat.
Femina virque meo, pueri quoque, funere mœrent;
Inque domo lacrimas angulus omnis habet.
Si licet exemplis in parvo grandibus uti, 25
Hæc facies Troiæ, cum caperetur, erat.
Iamque quiescebant voces hominumque canumque;
Lunaque nocturnos alta regebat equos.⁵
Hanc ego suspiciens, et ab hac Capitolia⁶ cernens,
Quae nostro frustra iuncta fuere Lari:⁷ 30
Numina vicinis habitantia sedibus, inquam,
Iamque oculis nunquam templa videnda meis;
Dique relinquendi, quos Urbs habet alta Quirini,⁸
Este salutati tempus in omne mihi.

---

1. *Extremum*, ultimul adio.

2. *Genas*, obraji.

3. *Nata*, Fiica sa Perilla era măritată cu Fidus Cornelius, proconsul în Africa, și se găsea deci cu soțul ei *Libycis sub oris*.

4. *Taciti funeris*, înmormântare cu mare jelanie.

5. *Luna... equos*. În asemănare cu carul soarelui tras de patru cai, carul lunei era tras numai de doi cai, după alții de doi boi.

6. *Capitolia* subînțeles *palatia*. E vorba de templele de pe *mons Capitolinus*.

7. *Lari nostro*, casa mea. Casa lui Ovidiu era în apropiere de Capitoliu. *Lares* erau zeii casei, adică erau sufletele celor morți pe cari Romanii îi considerau ca zei, după cum noi considerăm morții noștri ca sfinți.

8. *Urbs alta Quirini*, orașul lui Romulus, zeificat după moarte, sub numele de Quirinus.

Et quamquam sero clypeum post vulnera sumo, 35
Attamen hanc odiis exonerate fugam;
Cælestique viro,¹ quis me deceperit error.
Dicite; pro culpa ne scelus esse putet.
Ut, quæ sentitis, poenæ quoque sentiat auctor,
Placato possim non miser esse deo !² 40
Hac prece adoravi Superos ego : pluribus uxor,
Singultu medios impediante sonos.

Lar

Penates

Illa etiam ante Lares passis prostrata capillis
Contigit extinctos ore tremente focus :²
Multaque in aversos effudit verba Penates,³ 5
Pro deplorato non valitura viro.
Iamque moræ spatium nox præcipitata negabat,
Versaque ab axe suo Parrhasis Arctos⁴ erat.

1. *Coelesti viro*, August, urmaş al lui Jul, nepotul zeiŃei Venus.

2. *Exstinctos... focus*. Focul ce ardea pentru zeii Lari.

3. *Penates* dela *penus*, zeii protectori ai casei Ńi ai familiei. Pentru sacrificiile PenaŃilor Ńi Larilor era un altar cu cãrbuni aprinşi (*focus*). Cultul Larilor Ńi al PenaŃilor era Ńi *public* Ńi *domestic*, adicã al statului, ca familie comunã Ńi al casei, ca familie restrãnsã.

4. *Parrhasis Arctos*, Ursa mare. Callisto din Arcadia, — unde exista muntele Parrhasis, — fiica lui Lycaon, fiind iubitã de Jupiter a fost prefãcutã de Junona în ursoaicã, iar tatãl zeilor i-a dat nemurirea prefãcând-o în constelaŃiunea *Carul Mare* sau *Ursa mare*. Vezi *Mitol. gr. rom. în lect.*, ilus. I, pag. 67.

Quid facerem? blando patriæ retinebar amore :
Ultima sed iussæ nox erat illa fugæ. 50
Ah! quoties aliquo dixi properante : „Quid urges?
Vel, quo festines ire, vel unde, vide”.
Ah! quoties certam me sum mentitus habere
Horam, propositæ quæ foret apta viæ.
Ter limen tetigi; ter sum revocatus: et ipse 55
Indulgens animo pes mihi tardus erat.
Sæpe vale dicto, rursus sum multa locutus;
Et quasi discedens oscula summa dedi.
Sæpe eadem mandata dedi: meque ipse fefelli,
Respiciens oculis pignora cara meis. 60
Denique: „Quid propero? Scythia¹ est, quo mittimur,
(inquam:
Roma relinquenda est: utraque iusta mora est.
Uxor in æternum vivo mihi viva negatur;
Et domus et fidæ dulcia membra domus;²
Quosque ego dilexi fraterno more sodales, 65
O mihi Thesea pectora³ iuncta fide!
Dum licet, amplectar; nunquam fortasse licebit
Amplius. In lucro⁴ est, quæ datur hora mihi”.
Nec mora; sermonis verba imperfecta relinquo,
Complectens animo proxima quæque meo. 70
Dum loquor et flemus, cælo nitidissimus alto
Stella gravis nobis, Lucifer⁵, ortus erat.
Dividor haud aliter, quam si mea membra relinquam:
Et pars abrumpi corpore visa suo est.

---

1. *Scythia*. Sub numele de Scythia se înţelegea toată regiunea de la Nord, în care şi Dobrogea de astăzi, *Scythia minor*.

2. *Fidæ... domus*, familia.

3. *Thesea pectora*, inimii cum a fost cea a lui Theseu care pentru prietenul său Pirithous s'a dus chiar în Infern să răpească pe zeiţa Proserpina, soţia lui Pluto, pe care o iubia Pirithous.

4. *In lucro*, ca un câştig.

5. *Lucifer*, luceafărul de dimineaţă dela *lux* şi *fero*, *Vesper*, Luceafărul de seară.

Sic doluit Mettus,¹ tunc cum in contraria versos 75
Ultores habuit proditiōnis equos.
Tum vero exoritur clamor gemitusque meorum;
Et feriunt mœstæ pectora nuda manus.
Tum vero coniux humeris abeuntis inhærens
Miscuit hæc lacrimis tristia dicta meis : 80
„Non potes avelli : simul hinc, simul ibimus ambo :
Te sequar; et coniux exulis exul ero.
Et mihi facta via est, et me capit ultima tellus.
Accedam profugæ sarcina parva rati.
Te iubet a patria discedere Cæsaris ira; 85
Me pietas.² Pietas hæc mihi Cæsar erit.”
Talia tentabat : sic et tentaverat ante
Vixque dedit victas utilitate manus.
Egredior, sive illud erat sine funere ferri,
Squalidus³ immissis hirta per ora comis. 90
Illa dolore amens tenebris narratur abortis
Semianimis media procubuisse domo;
Utque resurrexit, foedatis pulvere turpi
Crinibus, et gelida membra levavit humo;
Se modo, desertos modo deplorassee Penates 95
Nomen et erepti sæpe vocasse viri;
Nec gemuisse minus, quam si natæve meumve
Vidisset structos corpus habere rogos,
Et voluisse mori, et moriendo ponere sensus,
Respectuque tamen non periisse mei. 100
Vivat, et absentem, quoniam sic fata tulerunt,
Vivat ut auxilio sublevet usque suo.

---

1. *Mettus*. Mettus Fuffetius, dictator al Albanilor, trădând pe Romani, cu care fusese aliat, în războiul acestora cu Viji, a fost legat, din porunca lui Tullus Hostilius, de cozile a patru cai și sfâșiat în patru bucăți.

2. *Pietas*, iubirea, devotamentul de soție.

3. *Squalidus*, neîngrijit.

ELEGIA III. 3

Cuprinsul. — Adresându-se soției, îi spune să nu se mire dacă această scrisoare este scrisă de mâna altuia. El este bolnav și nenorocit. Nenorocirea cea mai mare a sa stă în faptul de a fi lipsit de privirea soției, pe care o roagă ca, după moarte, să-i ducă oasele la Roma și pe mormânt să-i sape epitaful pe care îl compune el însuși.

Hæc mea, si casu miraris, epistola quare
Alterius digitis scripta sit, æger eram :¹
Aeger in extremis ignoti partibus² orbis
Incertusque meæ paene salutis³ eram.
Quem mihi nunc animum, dira regione iacenti, 5
Inter Sauromatas esse Getasque putes?
Non cælum⁴ patior, nec aquis⁵ assuevimus istis,
Terraque nescio quo non placet ipsa modo.
Non domus apta satis, non hic cibus utilis ægro,
Nullus, Apollinea⁶ qui levet arte malum. 10
Non qui soletur, non qui labentia tarde
Tempora narrando fallat, amicus adest.
Lassus in extremis iaceo populisque locisque :
Et subit⁷ affecto nunc mihi, quicquid abest.
Omnia cum subeant ; vincis tamen omnia, coniux, 15
Et plus in nostro pectore parte tenes.
Te loquor absentem ; vox te mea nominat unam :
Nulla venit sine te nox mihi, nulla dies.
Quin etiam sic me dicunt aliena locutum,⁸
Ut foret amentis nomen in ore tuum. 20

1. *Eram*, imperfectul, în stil epistolar.

2. *In extremis...partibus*, la Tomi, unde se găsea.

3. *Salutis*, viața.

4. *Coelum*, climatul, aerul.

5. *Aquis*, apa dela Tomi, ca și astăzi la Constanța, nu prea e bună de băut.

6. *Apollinea arte*, medicina. Apollo eră părintele acestei arte. Fiul său *Aesculapius* eră protectorul medicilor.

7. *Subit*, sub înțeleș *in mentem*.

8. *Me aliena locutum*, că vorbesc într'aiurea.

Si iam deficiam¹, suppresso lingua palato,
Vix instillato restituenda mero;²
Nuntiet huc aliquis dominam venisse, resurgam
Spesque tui nobis causa vigoris erit.
Ergo ego sum vitæ dubius : tu forsitan illic 25
Iucundum nostri nescia tempus agis ?
Non agis, affirmo : liquet,³ o carissima, nobis,
Tempus agi sine me non nisi triste tibi.
Si tamen implevit mea sors, quos debuit, annos,
Et mihi vivendi tam cito finis adest ; 30
Quatum erat, o magni, perituro parcere, Divi,
Ut saltem patria contumularer humo !
Vel pœna in mortis tempus dilata fuisset,
Vel præcepisset mors properata fugam.
Integer hanc potui nuper bene reddere lucem, 35
Exul ut occiderem, nunc mihi vita data est.
Tam procul ignotis igitur moriemur in oris ;
Et fient ipso tristia fata loco ;
Nec mea consueto languescent corpora lecto, 40
Depositum nec me qui fleat, ullus erit.
Nec dominæ⁴ lacrimis in nostra cadentibus ora,
Accedent animæ tempora parva meae.
Nec mandata dabo, nec cum clamore supremo
Labentes oculos condet amica manus.
Sed sine funeribus caput hoc, sine honore sepulcri 45
Indeploratum barbara terra teget.
Ecquid, ut audieris, tota turbabere mente,
Et feries pavida pectora fida manu.
Ecquid, in has frustra tendens tua brachia partes,
Clamabis miseri nomen inane viri. 50

1. *Si deficiam*, dacă leşin.

2. *Mero instillato*, Bolnavilor căzuţi în agonie cei vechi le introduceau în gură vin curat (*merum*).

3. *Liquet*, asta e limpede.

4. *Dominæ*, adecă soţia mea.

Parce tamen lacerare genas, nec scinde capillos,¹
Non tibi nunc primum, lux mea, raptus ero.
Cum patriam amisi, tum me periisse putato :
Et prior et gravior mors fuit illa mihi.
Nunc, si forte potes, sed non potes, optima coniux, ⁵⁵
Finitis gaude tot mihi morte malis.
Quod potes, extenua forti mala² corde ferendo,
Ad quæ iam pridem non rude pectus habes.

Statua lui Ovidiu, dela Constanța

Atque utinam³ pereant animæ cum corpore nostræ,
Effugiatque avidos pars mihi nulla rogos. 60

1. *Nec scinde capillos.* In semn de jale și desnădejde, Romanii își smulgeau părul la înmormântări.

2. *Extenua mala,* ușurează-ți nenorocirile, suportându-le cu curaj.

3. *Atque utinam.* După filosofia lui Epicur, sufletul pieria odată cu corpul.

Nam si morte carens vacuam volat altus in auram
Spiritus, et Samii sunt rata dicta¹ senis,
Inter Sauromatas Romana² vagabitur umbras,
Perque feros manes hospita semper erit.
Ossa tamen facito parva referantur in urna, 65
Sic ego non etiam mortuus exsul ero.
Nec vetat hoc quisquam. Fratrem Thebana³ peremtum
Supposuit tumulo, rege vetante, soror.
Atque ea cum foliis et amomi⁴ pulvere misce :
Inque sub urbano condita pone solo.⁵ 70
Quosque legat versus oculo properante viator,
Grandibus in tumuli marmore cæde notis :⁶
Hic ego qui iaceo, tenerorum lusor amorum
Ingenio perii Naso poeta meo.
At tibi qui transis, ne sit grave, quisquis amasti, 75
Dicere, Nasonis molliter ossa cubent.
Hoc satis in titulò est. Etenim maiora libelli,
Et diuturna magis sunt monumenta⁷ mei.
Quos ego confido, quamvis nocuere, daturos
Nomen et auctori tempora longa suo. 80
Tu tamen extincto feralia munera⁸ ferto,
Deque tuis lacrimis humida sarta dato.

---

1. *Samii dicta*. Dacă sunt întemeiate ideile bătrânului, născut la Samos, Pythagoras, care susţinea metempsichosa şi transmigraţiunea sufletului, atunci...

2. *Romana* subînţeles *umbra*.

3. *Thebana*, Antigona, fiica lui Oedip, a îngropat corpul fratelui său Polynice, deşi Creon, regele Thebei, oprise aceasta sub pedeapsă de moarte.

4. *Amomi*. Amomus eră o plantă mirositoare din Assyria şi Armenia, care se întrebuiţa la cremaţiunea cadavrelor.

5. *Solo suburbano*. Inmormântarea era permisă numai afară de incinta oraşului.

6. *Grandibus notis*, cu caractere mari, cu litere mari.

7. *Monumenta*, dela *monere*.

8. *Feralia munera*. Să i se facă la ziua morţilor soroacele, aducându-i-se la mormânt flori, libaţiuni de vin, lapte etc. *Feralia*, după Ovidiu, *Fasti* II, îşi trage numele dela *fero*.

Quamvis in cinerem corpus mutaverit ignis,
Sentiet officium mœsta favilla pium.
Scribere plura libet : sed vox mihi fessa loquendo 85
Dictandi vires, siccaque lingua negat.
Accipe supremo dictum mihi forsitan ore,
Quod, tibi qui mittit, non habet ipse, Vale !¹

ELEGIA III. 7

Cuprinsul. — Adresându-se Perillei, pe care unii o cred a fi fiica lui Ovidiu, o îndeamnă să nu părăsească poezia. Adevărata glorie nu se poate dobândi prin avere, sau prin frunusețe, ci prin opere literare.

Vade salutatum subito perarata² Perillam³,
Littera,⁴ sermonis fida ministra mei.
Aut illam invenies dulci cum matre sedentem
Aut inter libros Pieridasque⁵ suas.
Quidquid aget, cum te scierit venisse, relinquet : 5
Nec mora, quid venias, quidve, requiret, agam.
Vivere me dices, sed sic, ut vivere nolim,
Nec mala tam longa nostra levata mora ;
Et tamen ad Musas, quamvis nocuere, reverti,
Aptaque in alternos cogere verba pedes.⁶ 10
Tu quoque, dic, studiis communibus⁷ ecquid⁸ inhæres
Doctaque non patrio carmina more⁹ canis ?

1. Poetul trimite soției sale un *vale*, fii sănătoasă, deși el e bolnav, lipsit de *valetudo*.

2. *Perarata*, scrisă.

3. *Perillam*. Perilla pare a fi pseudonimul unei femei din înalta societate romană și pe care Ovidiu a inițiat-o în arta literară.

4. *Littera*, epistola.

5. *Pieridas*. Pieridele sunt Muzele, fiicele Venerei.

6. *In alternos..pedes*, în distichul elegiac, adică hexametru urmat de pentametru.

7. *Ecquid*, ei bine.

8. *Communibus*, comune și pentru poet și pentru Perilla.

9. *Non more patrio*, adică *graeco more*. Poezia lirică greacă introdusă de Catul și dusă la perfecție de Horațiu.

Nam tibi cum facie mores natura pudicos,
Et raras dotes¹ ingeniumque dedit.
Hoc² ego Pegasidas³ deduxi primus ad undas, 15
Ne male fecundæ vena periret aquæ.⁴
Primus id adspexi teneris in virginis annis;⁵
Utque pater natæ, duxque comesque fui.
Ergo, si remanent ignes tibi pectoris idem,⁶
Sola tuum vates Lesbia⁷ vincet opus. 20

Pegasus

Sed vereor, ne nunc mea te Fortuna⁸ retardet,
Postque meos casus sit tibi pectus iners.

1. *Raras dotes*, calități deosebite.

2. *Hoc*, adică *ingenium*.

3. *Pegasidas ad undas*. E vorba de isvorul Muzelor *Hippocrene* de pe muntele Helicon, pe care l-a scos calul Pegasus, dând în pă-mânt cu copita.

4. Oricât de strălucite ar fi, talentele scad, dacă nu sunt culti-vate.

5. Ovidiu se socotește drept călăuza tinerei poete. În loc de *ut pater* unele ediții au *ut patet*.

6. *Idem*, în loc de *iidem*.

7. *Vates Lesbia* = Sappho, poetă din Lesbos.

8. *Fortuna, adversa*, adică exiliul.

Dum licuit, tua sæpe mihi, tibi nostra legebam ;
Sæpe tui iudex,¹ sæpe magister eram.
Aut ego præbebam factis modo versibus aures, 25
Aut ubi cessaras,² causa ruboris³ eram.
Forsitan exemplo, quia me læsere libelli,
Tu quoque sis pœna facta remissa mea.
Pone, Perilla, metum : tantum modo femina nulla
Neve vir a scriptis discat amare tuis. 30
Ergo disidiæ remove, doctissima, causas :
Inque bonas artes et tua sacra⁴ redi.
Ista decens facies longis vitiabitur annis,
Rugaque in antiqua fronte senilis erit,
Inicietque manum formæ damnosa senectus, 35
Quæ strepitum passu non faciente⁵ venit ;
Cumque aliquis dicet : „Fuit hæc formosa”, dolebis,
Et speculum mendax⁶ esse querere tuum.
Sunt et opes modicæ, cum sis dignissima magnis.
Finge sed immensis censibus esse pares : 40
Nempe dat et quodcunque libet Fortuna, rapitque :
Irus⁷ et est subito, qui modo Cræsus erat.
Singula ne referam, nil non mortale tenemus,
Pectoris⁸ exceptis ingeniique bonis.
En ego, cum patria caream vobisque domoque, 45
Raptaque sint, adimi quæ potuere, mihi ;
Ingenio tamen ipse meo comitorque⁹ fruorque.
Cæsar in hoc potuit iuris habere nihil.

1. *Iudex*, critic.

2. *Cessaras*, cum nihil scriberes.

3. *Rubor*, te făceam să roşesti.

4. *Tua sacra*, poezia consacrată muzelor.

5. *Strepitum non faciente*, bătrâneţea vine pe tăcute, fără să ştim.

6. *Mendax*, ca şi cum nu s'ar fi putut să se schimbe atât de mult frumuseţea ta.

7. *Irus* un cerşitor grec din Ithaca, pe care Ulyse l-a omorît cu un singur pumn. El face antiteza lui Croesus, bogatul rege din Lydia.

8. *Pectoris*, bunurile sufleteşti : înţelepciunea, virtutea etc.

9. *Comitor*, la pasiv, mă însoţesc.

Qui licet hanc sævo vitam mihi finiat ense,
Me tamen exstincto, fama superstes erit. 50
Dumque suis victrix septem de montibus orbem
Prospiciet domitum Martia Roma,¹ legar.
Tu quoque, quam studii maneat felicior usus,
Effuge venturos, qua potes, usque² rogos.

ELEGIA III. 10

Cuprinsul. — Poetul descrie neajunsurile exiliului și între altele arată că puterea frigului este așa de mare că îngheață fluviile și marea și, în acestea, chiar și peștii; în acelaș timp, Scythii cari sunt vestiți călăreți și arcași, trec Istrul, devastează regiunea și duc pe locuitorii în sclavie.

Si quis adhuc istic meminit Nasonis adempti,³
Et superest sine me nomen in Urbe meum,
Suppositum stellis nunquam tangentibus æquor⁴
Me sciat in media vivere barbaria.
Sauromatæ⁵ cingunt, fera gens, Bessique, Getæque :
Quam non ingenio nomina digna meo !
Dum tamen aura tepet, medio defendimur Istro⁶,
Ille suis liquidus bella repellit aquis.
Ac cum tristis hiems squalentiã protulit ora,
Terraque marmoreo candida facta gelu⁷ est : 10

1. *Martia Roma*, Roma întemeiată de Romulus, fiul lui Marte.
2. *Usque*, mereu, pentru totdeauna.
3. *Adempti*, exilat.
4. *Suppositum stellis nunquam tangentibus æquor*. Pe sub niște constelațiuni cari nu apun niciodată. Se știe că cele două Urse, din cari face parte steaua polară nu se ascund în ocean.
5. *Sauromatae* și *Getae* la Nord, *Bessi*, la Sud.
6. *Istro*. Numele vechiu al Dunării; cu timpul Dunărea dintre Panonia și Moesia s'a numit *Ister*, iar dela izvoare și până în Panonia, *Danubius*.
7. *Marmoreo gelu*, pământul albit de zăpadă se face strălucitor ca marmora.

Dum patet et Boreas¹ et nix iniecta sub Arcto,
Tum liquet has gentes axe tremente premi.
Nix iacet; et iactam nec sol pluviaeque resolvunt.:
Indurat Boreas, perpetuamque facit.
Ergo, ubi delicuit nondum prior, altera venit: 15
Et solet in multis bima² manere locis.
Tantaque commoti vis est Aquilonis, ut altas
Aequet humo tures, tectaque rapta ferat.
Pellibus et sutis arcent male frigora braccis,³
Oraque de toto corpore sola patent. 20

Boreas

Sæpe sonant⁴ moti glacie pendente capilli,
Et nitet inducto candida barba gelu.
Udaque consistunt, formam servantia testæ,
Vina: nec hausta meri, sed data frusta⁵ bibunt.
Quid loquar, ut vincti concrescunt frigore rivi, 25
Deque lacu fragiles effodiuntur aquæ?⁶

-
1. *Boreas*, Crivățul, vânt dela Nord.
  2. *Bima*, timp de doi ani.
  3. *Sutis braccis*, *Bracca*, vorbă celtică, de unde vorba noastră îmbrăcăminte, brăcinar etc. Romanii au introdus pantalonii cusuți, nădragii, numai după ce au luat contactul cu popoarele dela Nord.
  4. *Sæpe sonant*, observă tabloul ce-l face poetul.
  5. *Frusta bibunt*, bucăți.
  6. *Fragiles aquæ*, gheața care se sparge.

Ipsē, papyrifero qui non angustior amne¹

Miscetur vasto multa per ora freto,

Cæruleos ventis latices durantibus, Ister

Congelat et tectis in mare serpit aquis. 30

Quaque rates ierant, pedibus nunc itur; et undas

Frigore concretas² ungula pulsat equi.

Perque novos pontes subter labentibus undis

Ducunt Sarmatici barbara plaustra³ boves.

Vix equidem credar: sed cum sint præmia falsi 35

Nulla, ratam testis debet habere fidem.

Vidimus ingentem glacie consistere pontum,

Lubricaque in motas testa premebat aquas.

Plaustrum

Nec vidisse sat est. Durum calcavimus æquor: 40

Undaque non udo sub pede summa fuit.

Si tibi tale fretum quondam, Leandre,⁴ fuisset,

Non foret angustæ mors tua crimen aquæ.

Tum neque se pandi possunt delphines⁵ in auras

Tollere: conantes dura coercent hiems.

1. *Papyrifero amne*, Nilul.

2. *Undas concretas*, unde înghețate.

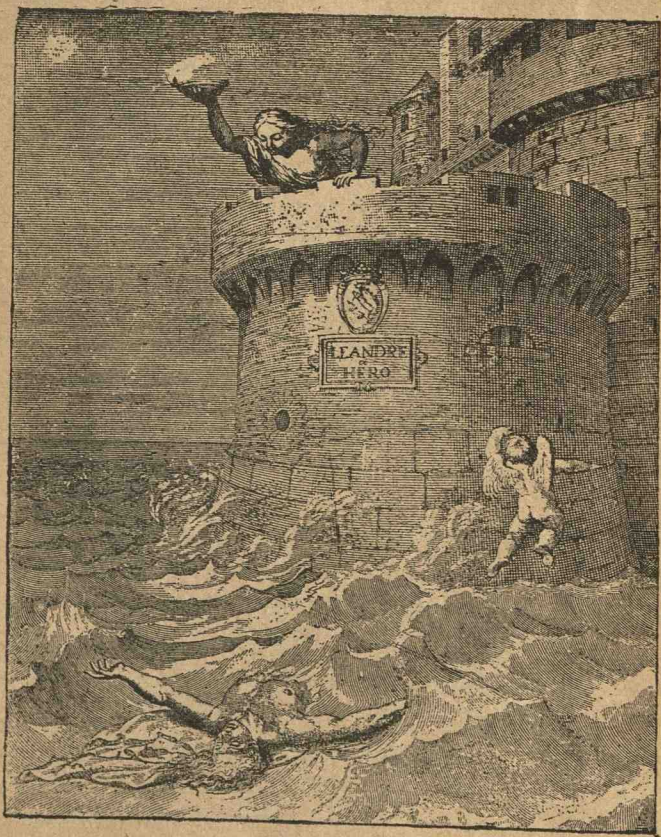
3. *Plaustra, Plaustrum*, car de povară, de obicei cu două roți.

4. *Leandre*. Leandru, un tânăr din Abydos, pe țărmul asiatic al Hellespontului, trecea noaptea în înot la Hero, iubita sa dela *Sestos*, de pe țărmul european. În trecerea sa, tânărul se conducea de un felinar pe care Hero, preoteasă a Venerei, îl aprindea în turnul templului unde locuia. Într'una din nopți, furtuna stingând felinarul, tânărul se înecă în Hellespont. A doua zi, la vederea cadavrului, aruncat de valurile mării, Hero se aruncă din turn în apă, în care se înecă și ea

5. *Delphines pandi*, delfinii cei încovoiați.

Et quamquam Boreas iactatis insonet alis,
Fluctus in obsesso gurgite nullus erit.
Inclusæque gelu stabunt, ut marmore, puppes,
Nec poterit rigidas findere remus aquas.

45

Hero și Leandru

Vidimus in glacie pisces hærere ligatos,
Et pars ex illis tum quoque viva fuit.
Sive igitur nimii Boreæ vis sæva¹ marinas,
Sive redundatas flumine cogit aquas.,

50

1. *Nimii Boreæ vis sæva* în loc de *nimia vis Boreæ sævi*.

Protinus, æquato siccis Aquilonibus Istro,
 Invehitur celeri barbarus hostis equo.
 Hostis equo pollens,¹ longequæ volante sagitta, 55
 Vicinam late depopulatur humum.
 Diffugiunt alii; nullisque tuentibus agros
 Incustoditæ diripiuntur opes.
 Ruris opes parvæ, pecus, et stridentia plaustra,
 Et quas divitias incôla pauper habet. 60
 Pars agitur vinctis post tergum capta lacertis,
 Respiciens frustra rura Laremque suum.²
 Pars cadit hamatis misere confixa sagittis,³
 Nam volucris ferro tinctile virus⁴ inest.
 Quæ nequeunt secum ferre aut abducere, perdunt, 65
 Et cremat insontes hostica flamma casas.
 Tum quoque, cum pax est, trepidant formidine belli,
 Nec quisquam presso vomere sulcat humum.
 Aut videt, aut metuit locus hic, quem non videt, hostem.
 Cessat⁵ iners rigido terra relicta situ. 70
 Non hic pampinea dulcis latet uva sub umbra,
 Nec cumulant altos fervida musta lacus.⁶
 Poma⁷ negant regio; nec haberet Acontius,⁸ in quo
 Scriberet hic dominæ verba legenda suæ.

1. *Equo pollens*, Scythii erau vestiți călăreși și arcași.

2. *Larem suum*, casa sa. *Lar* este zeul protector al casei.

3. *Hamatis sagittis*, săgeți dințate.

4. *Tinctile virus*, ferul aruncat este uns cu otravă.

5. *Cessat*, rămâne necultivat.

6. *Lacus*, lac, vas, butoi, cupă.

7. *Poma*, mere.

8. *Acontius*, tânăr din insula Ceos, a zărit la serbările Dianei din insula Delos pe frumoasa *Cydippe*, fiica unui nobil atenian, preoteasă a zeiței, și voind să o aibă de soție a scris pe un măr, „jur că voi lua pe Acontius de bărbat” și l-a aruncat la picioarele fetei. *Cydippe* luă mărul și citi cu voce tare cuvintele scrise. Jurământul odată făcut, *Cydippe* a trebuit să ia în căsătorie pe *Acontius*.

Aspiceres nudos sine fronde, sine arbore, campos, 75
Heu loca felici non adeunda viro !
Ergo, tam late pateat cum¹ maximus orbis
Hæc est in pœnam terra reperta meam.

ELEGIA IV. 1. v. 67—106

Cuprinsul. — Poetul se scuză că a făcut poezii care pot fi criticate. In mijlocul barbarilor el scrie totuși, fiindcă această îndeletnicire e singura care poate să-i aducă mângâiere. In urmă enumără necazurile sale din Scythia.

Vivere quam miserum est inter Bessosque² Getasque
Illum, qui populi semper in ore fuit !
Quam miserum, porta vitam muroque tueri
Vixque sui tutum viribus esse loci !³
Aspera militiæ iuvenis certamina fugi, 5
Nec nisi lusura movimus arma⁴ manu.
Nunc senior gladioque latus, scutoque sinistram,
Canitiem galeæ subicioque meam.
Nam dedit e specula⁵ custos ubi signa tumultus,
Induimus trepida protinus arma manu. 10
Hostis, habens arcus imbutaque tela veneno,
Sævus anhelanti mænia lustrat equo.⁶
Utque rapax pecudem, quæ se non texit ovili,
Per sata, per silvas fertque trahitque lupus ;
Sic, si quem nondum portarum saepe receptum 15
Barbarus in campis reperit hostis, agit.

1. *Cum*, concessiv.

2. *Bessi*, populațiune din Thracia. *Getæ* erau un popor de origine tracă, înrudiți cu Daci și locuind pe ambele maluri ale Dunării.

3. *Viribus loci*, întăririle ce le oferia localitatea.

4. *Arma lusura manu*, arme cu care să se joace mâna, exerciții de petrecere.

5. *Custos e specula*, din locul de straje, din locul de observare.

6. *Equo anhelanti*, cu calul găfâind, în fuga calului.

Aut sequitur captus, coniectaque vincula colo
Accipit, aut telo virus¹ habente cadit.
Hic ego sollicitæ iaceo novus incola sedis.
Heu nimium² fati tempora longa mei ! 20
Et tamen ad numeros³ antiquaque sacra reverti,
Sustinet in tantis hospita Musa malis.
Sed neque cui recitem quisquam est mea carmina, nec qui
Auribus accipiat verba latina suis.
Ipse mihi (quid enim faciam) scriboque legoque : 25
Tutaque iudicio littera nostra suo⁴ est.
Sæpe tamen dixi, „cui nunc hæc cura laborat ?
An mea Sauromatæ scripta Getæque legent ?”
Sæpe etiam lacrimæ me sunt scribente profusæ,
Humidaque est fletu littera facta meo. 30
Corque vetusta meum, tanquam nova, vulnera sentit,
Inque sinum mœstæ labitur imber aquæ.
Cum vice mutata quid sim fuerimque recordor,
Et tulerit quo me casus, et unde, subit,
Sæpe manus demens, studiis irata malignis, 35
Misit in arsuros carmina nostra focos.
Atque ita de multis, quoniam non multa supersunt,
Cum venia facito „quisquis es, ista legas.”⁵
Tu quoque non melius, quam sunt mea tempora, carmen,
Interdicta mihi, consule, Roma, boni.⁶ 40

---

1. *Telo habente virus*, săgeată otrăvită.

2. *Nimium*. Poetul se plânge mai de multe ori că n'a murit înainte de a fi fost exilat.

3. *Ad numeros subinfeles poeticos*.

4. *Iudicio suo*, apreciere proprie.

5. *Facito legas ista cum venia*, în loc de *lege ista cum venia*.

6. *Consule boni*, judecă cu bunăvoință. *Consule imper. boni*, gen. partitiv pe lângă imperativ.

ELEGIA IV. 10

Cuprinsul. — Autobiografia poetului.

Ille ego, qui fuerim, tenerorum lusor amorum,¹
 Quem legis, ut noris, accipe, Posteritas.
 Sulmo² mihi patria est, gelidis uberrimus undis,
 Millia qui novies distat ab Urbe³ decem.
 Editus hic ego sum : nec non⁴ ut tempora noris, 5
 Cum cecidit⁵ fato⁶ consul uterque pari.
 Si quid id est, usque a proavis vetus ordinis⁷ hæres,
 Non modo Fortunæ munere factus eques,
 Nec stirps prima fui ; genito sum fratre creatus,
 Qui tribus ante quater mensibus ortus erat. 10
 Lucifer⁸ amborum natalibus affuit idem :
 Una celebrata est per duo liba dies.⁹
 Hæc est armiferæ festis de quique Minervæ,¹⁰
 Quæ fieri pugna prima cruenta solet.

1. *Tenerorum lusor amorum*, cântăreţul gingaşei iubiri.
2. *Sulmo*, oraş în ţara Pelignilor.
3. *Distat ab Urbe*. Distanţa de Roma eră la 90.000 paşi.
4. *Nec non* = *ut* ; *novis* = *noveris*.
5. *Cum cecidit uterque consul*. Consulii Hirtius şi Pansa, morţi în anul 43 a. Chr. n.
6. *Pari fato*, de aceeaşi moarte, în acelaşi mod.
7. *Ordinis subinfeles equestris*. Pentruca cineva să facă parte din ordinul equestru trebuia să aibă o avere de 400.000 sesterţii.
8. *Lucifer ... idem*, aceeaşi constelaţiune, aceeaşi lună.
9. *Una celebrata est per duo liba dies*. De ziua naşterii, se oferia rudelor şi prietinelor *libum*, o turtă făcută din făină, lapte, ouă şi miere. În casa lui Ovidius se făceau în aceeaşi zi două turte, sau, amzice noi azi, se frângeau două turte.
10. *Quinquæ de festis Minervæ*, e vorba de *Quinquatrus*, serbătoare în onoarea Minervei, zeiţa războiului şi a artelor. Ea, după cum arată şi numele, ţinea cinci zile, cu care ocazie elevii aveau vacanţie. Prima zi eră în cinstea Minervei, ca zeiţă a artelor, următoarele trei zile în cinstea Minervei, ca zeiţă a războiului, ziua a cincea eră pentru purificarea trâmbişelor. Ovidiu s'a născut în ziua a doua a *Quinquatriilor*, deci la 20 Martie, zi *cruenta* pentru sângele vărsat în arena gladiatorilor.

Protinus excolimur teneri, curaque parentis 15
Imus ad insignes Urbis ab arte¹ viros.
Frater ad eloquium² viridi tendebat ab ævo,
Fortia verbosi natus ad arma³ Fori.
At mihi iam puero cælestia sacra⁴ placebant,
Inque suum furtim Musa trahebat opus. 20
Sæpe pater dixit, studium⁵ quid inutile tentas?
Mæonides⁶ nullas ipse reliquit opes.”

Imbrăcămintea de sărbătoare a Romanilor

Motus eram dictis : totoque Helicone relicto,⁷
Scribere conabar verba soluta modis.⁸

1. *Insignes ab arte.* Ovidius a venit la Roma și aci și-a făcut studiile cu profesori distinși.

2. *Ad eloquium,* spre elocință.

3. *Fortia arma,* arme cari conving.

4. *Cælestia sacra,* inspirațiunea divină.

5. *Studium,* îndeletnicire, ocupațiune.

6. *Mæonides,* Homer, poetul care după unii s'ar fi născut în Maeonia din Asia Mică.

7. *Helicone relicto,* Heliconul, un munte în Bœotia, unde se credea că este lăcașul Muzelor.

8. *Verba soluta modis,* vorbe fără cadență, proză.

Sponte sua numeros carmen veniebat ad aptos, 25
 Et quod tentabam dicere, versus erat.
 Interea, tacito passu labentibus annis,
 Liberior fratri sumpta, mihiq̄ue, toga¹ est.
 Induiturque humeris cum lato purpura clavo,²
 Et studium nobis, quod fuit ante, manet, 30
 Iamque decem vitæ frater geminaverat³ annos,
 Cum perit, et cœpi parte carere mei.
 Cepimus et teneræ primos ætatis honores,
 Eque viris quondam pars tribus⁴ una fui.
 Curia⁵ restabat : clavi mensura coacta est,⁶ 35
 Maius erat nostris viribus illud onus.
 Nec patiens corpus, nec mens fuit apta labori,
 Sollicitæque fugax ambitionis⁷ eram.
 Et petere Aoniæ suadebant tuta sorores⁸
 Otia, iudicio semper amata meo. 40
 Temporis illius colui fovique poetas,
 Quotque aderant vates, rebar adesse deos.

1. *Liberior toga*, toga virilis, în care tânărul avea mai multă libertate decât atunci când, până la 17 ani, purta *toga praetexta*.

2. *Lato purpura clavo*. *Latus clavus* era o fâșie de purpură lată care împodobia *tunica* senatorilor. *Tunica* numită *laticlavia* o purtau și fiii de senatori și de călăreți până venia timpul să intre în senat. Dacă nu ocupa vr'o magistratură și deci nu avea dreptul să intre în senat, cum a fost cazul lui Ovidiu, atunci îmbrăca *angusticlavia*.

3. *Frater geminaverat annos*. Fratele sau *Lucius* fusese un elev distins și a murit în vârstă de 20 de ani.

4. *Tribus*. Magistraturile erau unele inferioare, XXVI *virat*, prima treaptă, și magistraturi superioare, a doua treaptă. Acestea începeau cu quaestura și se terminau cu consulatul. Din *viginti sex virat* făceau parte *triumviri*, dintre cari unii erau *capitales*, alții *monetales*, alții *nocturni* etc. Nu se poate ști ce fel de triumvir va fi fost Ovidiu.

5. *Curia restabat*, Senatul, adică rămânea să candideze pentru o magistratură superioară, pentru ca să poată intra în senat.

6. *Clavi mensura coacta est*, a îmbrăcat *tunica angusti clavia*.

7. *Ambitionis*. *Ambitio*, dela *amb* (grec. *amfi*) și *eo*, înseamnă alergarea după voturi, corteșire, fapt de care Ovidius era *fugax*.

8. *Aoniæ sorores* erau Muzele cari locuiau în Boeotia, pe muntele Helicon; acesta făcea parte din șirul de munți aonici.

Sæpe suas volucres legit mihi grandior ævo
Quæque necet serpens, quæ iuuet herba, Macer.¹
Sæpe suos solitus recitare Propertius² ignes, 45
Iure sodalitis³ qui mihi iunctus erat.
Ponticus heroo,⁴ Bassus⁵ quoque clarus iambo,
Dulcia convictus membra fuere mei.
Et tenuit nostras numerosus Horatius⁶ aures,
Dum ferit Ausonia carmina culta lyra. 50

Clavus

Virgilium⁷ vidi tantum; nec amara Tibullo⁸
Tempus amicitiae fata dedere meae.

1. *Macer*, mai bătrân decât Ovidiu, *grandior aevo*, scrisese *Ornithogonia*, *Ophiaca*, *De virtutibus herbarum*. Născut la Verona a murit la anul 15 a. Chr. n.

2. *Propertius*, poet elegiac, care a scris versuri pline de pasiune (*ignes*).

3. *Iure sodalitis*, prietinie strănsă.

4. *Ponticus heroo*. Ponticus, poet epic, a scris o epopee *Thebais*, în versul eroic, adică în hexametru.

5. *Bassus*, scriitor de versuri satirice (*clarus iambo*).

6. *Numerosus Horatius*, Horatius cel cu versuri armonioase. El a introdus în limba latină, *ausonia*, poezia lirică cultă.

7. *Virgilium vidi tantum*. Pe Virgiliu l-am cunoscut numai din vedere. Fiind mai bătrân decât Ovidiu, Virgiliu, care moare în anul 19 a. Chr. n., nu putea să fie prietin cu un copilandru. Aceasta cu atât mai vârtos, cu cât felul poeziei lui Virgiliu eră cu totul altul decât felul versurilor uşoare ale lui Ovidiu.

8. *Tibullo*, *Tibul*, distins poet elegiac, care moare în acelaş an cu Virgiliu, a avut o mare influenţă asupra poetului nostru, întru cât versurile lor erau de acelaşi gen. Vezi elegia ce a scris Ovidiu la moartea lui Tibul.

Successor fuit hic tibi, Galle,¹ Propertius illi,
Quartus ab his serie temporis ipse fui.
Utque ego maiores sic me coluere minores, 55
Notaque non tarde facta Thalia² mea est.
Carmina³ cum primum populo iuvenilia legi,
Barba resecta mihi bisve semelve fuit.
Moverat ingenium, totam cantata per Urbem,
Nomine non vero dicta Corinna⁴ mihi. 60
Multa quidem scripsi, sed quæ vitiosa putavi,
Emendaturis ignibus ipse dedi.
Tum quoque, cum fugerem,⁵ quaedam placitura cremavi,
Iratu studio carminibusque meis.
Molle, Cupidineis nec inexpugnabile telis⁶ 65
Cor mihi, quodque levis causa moveret, erat.
Cum tamen hoc essem, minimoque accenderer igni,
Nomine sub nostro fabula⁷ nulla fuit.
Pæne mihi puero⁸ nec digna, nec utilis, uxor
Est data; quæ tempus per breve nupta fuit. 70
Illi successit, quamvis sine crimine,⁹ coniux,
Non tamen in nostro firma futura toro.

---

1. *Galle*. Despre Cornelius Gallus, vezi *Ist. liter. lat. pe bază de texte* pag. 213.

2. *Thalia*, una din cele nouă muze.

3. *Carmina iuvenilia*: *Heroides*, *Amores* și tragedia *Medea*.

4. *Corinna*. Este un nume fictiv, o eroină plăsmuită de fantezia lui Ovidiu. Mulți au identificat-o, însă fără dovezi, cu Julia, fiica lui August.

5. *Cum fugerem*. Când a plecat în exiliu, Ovidiu a ars câteva lucrări, cari puteau să placă cetitorului.

6. *Telis Cupidineis*, săgețile zeului amorului.

7. *Nulla fabula*, nici o întâmplare scandalosă.

8. *Paene mihi puero*. De abia întors din Grecia, în vârstă de 20 de ani și înainte de a fi fost triumvir, a fost căsătorit de părinți cu o provincială, probabil bogată, pe care el n'a găsit-o potrivită și de care s'a divorțat în curând.

9. *Sine crimine conjux*. De a doua soție, tot o provincială, soție de treabă (*sine crimine*), s'a despărțit de asemenea repede.

Ultima, quæ mecum seros permansit in annos,
Sustinuit coniux¹ exulis esse viri.
Filia me mea bis prima fecunda iuventa, 75
Sed non ex uno coniuge, fecit avum.
Et iam compleerat genitor sua fata,² novemque
Addiderat lustris altera lustra novem.
Non aliter flevi, quam me fleturus ademptum
Ille fuit. Matri proxima iusta³ tuli. 80
Felices ambo, tempestiveque⁴ sepultos,
Ante diem pœnæ quod periere meæ!
Me quoque felicem, quod non viventibus illis
Sum miser; et de me quod doluere nihil!
Si tamen extinctis aliquid, nisi nomina, restat, 85
Et gracilis structos effugit umbra rogos,
Fama, parentales,⁵ si vos mea contigit, umbræ,
Et sunt in Stygio crimina nostra foro;⁶
Scite, precor, causam (nec vos mihi fallere fas est)
Errorem⁷ iussæ, non scelus, esse fugæ. 90
Manibus⁸ id satis est. Ad vos studiosa revertor
Pectora, qui vitæ quæritis acta meæ.
Iam mihi canities, pulsus melioribus annis,
Venerat, antiquas miscueratque comas;

---

1. *Ultima coniux*, a fost dintr'o familie ilustră, din familia Fabia, înrudită cu familia împăratului. Cu aceasta a treia și ultima sa soție, care mai fusese odată măritată și care avea și o fiică, Ovidiu a avut și el o fiică, pe Perilla. Aceasta s'a măritat tânără și l-a făcut pe Ovidiu de două ori bunice, din două căsătorii.

2. *Compleerat sua fata*. Tatăl meu murise, în vârstă de 90 ani; *lustrum*, e o perioadă de cinci ani.

3. *Proxima iusta tuli*, în curând am adus onorurile funebre.

4. *Tempestive*, la timp.

5. *Umbrae parentales*, umbre părintești.

6. *Foro Stygio*, Tribunalul din Infern, compus din cei trei judecători Minos, Aeac și Rhadamanthe.

7. *Errorem*. Poetul insistă mereu asupra faptului că o eroare este pricina exilului său.

8. *Manibus*, Sufletele celor morți se numiau *dii manes*.

Postque meos ortus Pisæa vinctus oliva¹ 95
 Abstulerat decies præmia² victor eques.
 Cum maris Euxini positos ad læva Tomitas³
 Quærere me læsi Principis ira iubet.
 Causa meæ cunctis nimium quoque nota ruinæ
 Indicio non est testificanda meo. 100
 Quid referam comitumque nefas, famulosque nocentes?⁴
 Ipsa multa tuli non ieviora fuga.
 Indignata malis mens est succumbere, seque
 Præstitit invictam viribus usa suis.
 Oblitusque togæ, ductæque per otia vitæ, 105
 Insolita cepi temporis arma manu.⁵
 Totque tûli terra casus⁶ pelagoque, quot inter
 Occultum stellæ⁷ conspicuumque polum.
 Tacta mihi tandem longis erroribus acto
 Iuncta pharetratis Sarmatis ora Getis.⁸ 110
 Hic ego, finitimis quamvis circumsoner armis,
 Tristia, quo possum, carmine fata levo.
 Quod, quamvis nemo est, cuius referatur ad aures,
 Sic tamen absumo decipioque diem.
 Ergo, quod vivo, durisque laboribus obsto, 115
 Nec me sollicitæ tædia lucis habent,
 Gratia,⁹ Musa, tibi. Nam tu solatia præbes,
 Tu curæ requies, tu medicina mali.

1. *Vinctus Pisæa oliva*. Incununat cu măslin din Pisa, unde eră Olympia, vestită pentru jocurile sale.

2. *Abstulerat decies præmia*. Călăreţul luase de zece ori premiul, adică trecuseră zece Olympiade sau 50 de ani.

3. *Tomitas*, Tomitanii erau aşezaţi la țărmul stâng al Mării Negre.

4. *Comitum nefas famulosque nocentes*, Poetul să plânde că este părăsit și că sclavii l-au trădat sau poate l-au denunţat.

5. *Insolita ... manu*, eu o mână nedepriusă cu astfel de arme.

6. *Casus*, nenorociri.

7. *Quot stellæ*, câte stele sunt între polul care nu se vede (de miază zi) și care se vede (de miază noapte).

8. *Iuncta pharetratis Sarmatis ora Getis*, ținuturile Sărmației vecine cu ale Geților cari poartă tolba cu săgeți.

9. *Gratia tibi*, în loc de *gratias ago*.

Tu dux, tu comes es; tu nos abducis ab Istro,
In medioque mihi das Helicone¹ locum. 120
Tu mihi (quod rarum) vivo sublime dedisti
Nomen²; ab exequiis³ quod dare Fama solet.
Nec qui detrectat præsentia, Livor⁴ iniquo
Ullum de nostris dente momordit opus.
Nam, tulerint magnos cum sæcula nostra poetas, 125
Non fuit ingenio Fama maligna meo,
Cumque ego præponam multos mihi, non minor illis
Dicor; et in toto plurimus orbe legor.
Si quid habent igitur vaturn præsentia⁵ veri,
Protinus ut moriar, non ero, terra, tuus. 130
Sive favore tuli, sive hanc ego carmine famam
Iure tibi grates,⁶ candide lector,⁷ ago.

ELEGIA V. 7

Cuprinsul. Unui prietin din Roma, care îl întreabă cum o duce la Tomi, poetul îi răspunde scurt că este nenorocit. După ce descrie moravurile din regiunea scythică, îi spune că singura mângâiere o găsește în cântecul ce-l face să-și uite de necazuri.

Quam legis, ex illa tibi venit epistola terra,
Latus ubi æquoreis iungitur Ister aquis.
Si tibi contingit cum dulci vita salute,
Candida⁸ Fortunæ pars manet una meæ.

1. *Helicone*, muntele Helicon din Boeotia; mă transporti dela Dunăre în locașul Muzelor de pe Helicon.

2. *Sublime...nomen*, nume celebru.

3. *Ab exequiis*, după moarte.

4. *Livor dente iniquo*, invidia cu calomnia ei neîntemeiată.

5. *Praesentia vatum*, prevestirile poezilor.

6. *Grates* în loc de *gratias*.

7. *Candide lector*, cititorule nepărtinitor.

8. *Candida*. Sunt fericit într'o singură privință, căci prietinia ta mă face să fiu jumătate din tine.

Scilicet, ut semper, quid agam, carissime, quæris 5
(Quamvis hoc vel me scire tacente potes):
Sum miser. Hæc brevis est nostrorum summa malorum:
Quisquis et offenso Cæsare vivet, erit.
Turba Tomitanæ quæ sit regionis, et inter
Quos habitem mores, discere cura¹ tibi est? 10
Mixta sit hæc quamvis inter Græcosque Getasque
A male pacatis plus trahit ora² Getis.
Sarmaticæ maior Geticæque frequentia gentis
Per medias in equis³ itque reditque vias.
In quibus est nemo, qui non coryton⁴ et arcum 15
Telaque vipereo lurida felle gerat.

Arcaş aruncând săgeata

Vox fera, trux vultus, verissima Martis imago:
Non coma, non ulla barba resecta manu.
Dextera non segnis stricto dare vulnera cultro,
Quem vinctum⁵ lateri barbarus omnis habet. 20
Vivit in his, eheu! tenerorum oblitus amorum,
Hos videt, hos vates audit, amice, tuus!⁶

-
1. *Est tibi cura discere?* Vrei să afli, ești curios să-ți spun?
  2. *Trahit ora*, adică *linguam*. Amestecătura aceasta vorbește mai mult limba Geșilor.
  3. *In equis*, călări.
  4. *Coryton*, adică *pharetra*.
  5. *Vinctum lateri*, iataganul legat la brâu.
  6. *Vates .. tuus*, prietenul tău.

Atque utinam vivat, non et moriatur in illis,
Absit ab invisis et tamen umbra locis !
Carmina¹ quod pleno saltari nostra teatro, 25
Versibus et plaudi scribis, amice, meis,
Nil equidem feci (tu scis hoc ipse) theatris,
Musa nec in plausus ambitiosa mea est.
Quamvis interdum, quæ me læsisse recordor,
Carmina devoveo,² Pieridasque meas. 30
Cum bene devovi, nequeo tamen esse sine illis,
Vulneribusque meis tela cruenta sequor.
Quæque modo Euboicis lacerata est fluctibus,³ audet
Graia Caphaream currere puppis aquam.
Nec tamen ut lauder vigilo, curamque futuri 35
Nominis, utilius quod latuisset, ago.
Detineo studiis⁴ animum, falloque dolores,
Experior curis et dare verba⁵ meis.
Quid potius faciam solis desertus in oris,
Quamve malis aliam quærere coner opem? 40
Sive locum specto; locus est inamabilis; et quo
Esse nihil toto tristius orbe potest.
Sive homines; vix sunt homines hoc nomine digni:
Quamque lupi sævae plus feritatis habent.
Non metuunt leges, sed cedit viribus⁶ æquum, 45
Victaque pugnaci iura sub ense iacent.
Pellibus et laxis arcent male frigora braccis,
Oraque sunt longis horrida tecta comis.

---

1. *Carmina quod pleno saltari nostra teatro*, aci probabil este vorba de declamațiunea unor versuri din *Amores*, reprezentate pe scenă cu acompaniament de muzică sau din *Heroides* sau poate chiar din *Memorphoses*.

2. *Devoveo*, blastem.

3. *Euboicis fluctibus*. Valurile mării de lângă insula Euboea, unde erà promontoriul *Caphareus*, primejdios pentru corobiile cari treceau de acolo.

4. *Studiis detineo animum*, cu versuri îmi petrec viața.

5. *Experior dare verba*, încerc să dau expresiune.

6. *Aequum cedit viribus*, forța primează dreptul.

In paucis remanent Graiæ vestigia linguæ
Hæc quoque iam Getico barbara facta sono. 50
Unus in hoc populo nemo est, qui forte latine
Quælibet e medio reddere verba queat.
Ille ego Romanus vates (ignoscite, Musæ),
Sarmatico cogor plurima more loqui.
En pudet, et fateor; iam desuetudine longa 55
Vix subeunt ipsi verba Latina mihi.
Nec dubito, quin sint et in hoc non pauca libello
Barbara. Non hominis culpa, sed ista loci.
Ne tamen Ausoniæ¹ perdam commercia linguæ
Et fiat patrio vox mea muta sono, 60
Ipse loquor mecum, desuetaque verba retracto
Et studii repeto signa sinistra mei.²
Sic animum tempusque traho, meque ipse reduco
A contemplatu, summoveoque mali.
Carminibus quæro miserarum obliviam rerum. 65
Præmia si studio consequor ista, sat est.

UNUI PRIETEN NESTATORNIC

Epist. ex Ponto IV. 3

Cuprinsul. — Poetul tratează pe un prieten (al cărui nume nu-l amintește) de perfid și ușuratec, fiindcă deși mai înainte au trăit în legături de intimitate, acum, când s'a schimbat situațiunea poetului, nu numai că l-a părăsit, dar chiar se preface că nu-l mai cunoaște. În urmă îi pune înaintea ochilor nestatornicia sorții omenești.

Conquerar, an taceam? Ponam sine nomine³ crimen?

An notum, qui sis, omnibus esse velim?

Nomine non utar, ne commendere⁴ querela,

Quæratunque tibi carmine fama meo.

1. *Ausoniæ linguæ*, limba latină.

2. *Studii... signa sinistra mei*, scrierile cari mi-au adus nenorocirea.

3. *Nomine sub înțeleș tuo*.

4. *Commendere* = *commenderis*

Dum mea puppis erat valida fundata¹ carina, 5
Qui mecum velles currere, primus eras.
Nunc, quia contraxit vultum Fortuna,² recedis,
Auxilio postquam scis opus esse tuo.
Dissimulas etiam, nec me vis nosse videri,
Quisque sit, audito nomine, Naso, rogas. 10
Ille ego sum, quamquam non vis audire, vetusta
Pæne puer puero iunctus amicitia.
Ille ego³ qui primus tua seria nosse solebam,
Qui tibi iucundis primus adesse iocis.
Ille ego victor, densoque domesticus usu⁴ 15
Ille ego iudiciis unica Musa⁵ tuis.
Idem ego sum, qui nunc an vivam, perfide, nescis :
Cura tibi de quo quærere nulla fuit.
Sive fui nunquam carus, simulasse fateris⁶,
Seu non fingebas, inveniere levis. 20
Dic, age, dic aliquam, quæ te mutaverit, iram
Nam nisi iusta tua est, iusta querela mea est.
Quæ te consimilem res nunc vetat esse priori?⁷
An crimen, coepi quod miser esse, vocas?
Si mihi rebus opem nullam factisque ferebas, 25
Venisset verbis charta notata tribus.⁸
Vix equidem credo, sed et insultare iacenti
Te mihi, nec verbis parcere, Fama refert.
Quid facis, ah demens? cur, si Fortuna recedat,
Naufragio lacrimas eripis ipse tuo? 30

1. *Fundata*, solidă, *puppis*, soartea poetului.

2. *Fortuna*, personificare. Omul la supărare își încrețește fruntea.

3. *Ille ego*, subînțeles *sum*.

4. *Denso usu*, întâlنiri dese.

5. *Unica Musa*, Singur meritam numele de poet, după părerea ta.

6. *Simulasse fateris*. Ovidiu îl pune în dilemă : sau nu m-ai iubit nici odată și atunci ai fost un prefăcut ; sau n'ai fost prefăcut și atunci te dovedești un om nestatornic, ușurel.

7. *Priori*, cum erai mai înainte.

8. *Verbis .. tribus*, o scrisoare cu trei vorbe.

Hæc dea¹ non stabili, quam sit levis, orbe fatetur,
Quem summum dubio² sub pede semper habet.
Quolibet est folio, quavis incertior² aura.
Par illi levitas, improbe, sola tua est.

Fortuna

Omnia sunt hominum tenui pendentia filo :
Et subito casu, quæ valuere, ruunt.⁴

85

1. *Dea*, Fortuna este închipuită având sub picioarele sale globul pământesc.

2. *Dubio*, fiindcă se întoarce globul pe care stă Fortuna și ea de ab a îl atinge.

3. *Quavis incertior aura*. Soartea este mai ușoară decât foaia, decât vântul.

4. *Ruunt. Omnia .. ruunt*. Un distich celebru, citat adeseori.

Divitis audita est cui non opulentia Croesi?¹

Nempe tamen vitam captus ab hoste tulit.

Ille² Syracosia modo formidatus in urbe,

Vix humili duram repulit arte famem.

40

Quid fuerat Magno³ maius? tamen ille rogavit

Summissa fugiens voce clientis⁴ opem.

Cuique⁵ viro totus terrarum paruit orbis,

Indigus effectus omnibus ipse magis.

Ille Iugurthino⁶ clarus Cimbroque triumpho,

45

Quo victrix toties consule Roma fuit,

In cæno latuit Marius, cannaque palustri

Pertulit et tanto multa pudenda⁷ viro.

Ludit in humanis divina potentia rebus,

Et certam præsens vix habet hora fidem.

50

Littus ad Euxinum, si quis mihi diceret,⁸ ibis

Et metues, arcu ne feriare Getæ,

I, bibe, dixissem, purgantes pectora succos,

Quicquid et in tota nascitur Anticyra.⁹

---

1. *Croesus*, regele Lydiei, socotit ca cel mai fericit, fiindcă avea bogății nemăsurate, a fost pus pe rug de Cyr, regele Perșilor. Se cunoaște convorbirea dintre Solon și Croesus

2. *Ille*. Dionysius, tiranul din Syracuza, a fost silit să-și câștige pâinea învățând copiii la Corinth.

3. *Magno*, e vorba de Pompei, numit cel mare.

4. *Clientis*. Fiind biruit de Caesar, Pompei a fugit la Ptolemeu, regele Egiptului, căruia i-a cerut ajutor.

5. *Cuique...magis*. Distichul acesta pare a nu fi al lui Ovidiu.

6. *Iugurtha*, regele Numidiei, învins de Marius. Acesta după a-tătea victorii și triumfuri a fost silit să se ascunză în băltoacele Minturne, pentru ca să scape de Sylla.

7. *Pudenda*, Marius, fiind scos din băltoacă, a fost aruncat în închisoare, unde a scăpat de ucigaș numai prin uitătura sa teribilă.

8. *Diceret* în loc de *dixisset*.

9. *Tota Anticyra*. Este o insulă în golful Maliac, unde se produce mult hellebor. Suclei acestui hellebor credeau cei vechi că scapă pe om de nebunie.

Sum tamen hæc passus : nec si mortalia possem 55
Et summi poteram tela cavere¹ Dei.
Tu quoque fac timeas, et, quæ tibi læta videntur
Dum loqueris, fieri tristia posse puta.

LUI CARUS

Epist. ex Ponto IV. 13

Cuprinsul. — Adresându-se prietinului său Carus, preceptorul fiilor lui Germanicus, Nero Drusus și Caius Caesar, îi spune mai întâi că poate să bănuiască de unde îi vine scrisoarea, după culoarea hârtiei și după forma ei exterioară. Adaugă apoi că a scris poesii chiar în limba Geților, celebrând pe August, pe Livia și copiii ei. În urmă îl roagă în temeiul prieteniei lor să interviev ca lui, exilat de șase ani, să i se schimbe cel puțin locul de exiliu.

O mihi non dubios inter memorande sodales,
Quique, quod es, vere, Care,² vocaris, ave.
Unde³ saluteris, color hic tibi protinus index,
Et structura mei carminis esse potest.
Non quia mirifica est, sed quod nec publica⁴ certe : 5
Qualis⁵ enim cumque est, non latet esse meam.
Ipse quoque ut chartæ titulum de fronte revellas,
Quod sit opus, videor dicere posse, tuum.⁶
Quamlibet in multis positus noscere⁷ libellis,
Perque observatas inveniere notas. 10

1. *Poteram tela cavere.* Dacă pot să mă apăr de armele omenеști, nu puteam să mă apăr și de armele prea puternicului zeu.

2. *Care,* joc de cuvinte între numele de *Carus* și adjectivul *carus*, a, um, scump.

3. *Unde,* de unde îți vine scrisoarea.

4. *Nec publica.* Deși nu e prea deosebită structura versurilor sale, totuși ea are ceva ce nu poate fi imitat.

5. *Qualis enim cumque.* Tmesă în loc de *qualiscumque.*

6. *Quod sit opus tuum.* De la prima pagină, deschizând scrisoarea cred că știi ce ai de făcut.

7. *Noscere,* ca și *inveniere,* în loc *nosceris et invenieris.*

Prodent auctorem vires, quas Hercule dignas

Novimus, atque illi,¹ quem canis, esse pares.

Et mea Musa potest proprio deprensa colore

Insignis vitiis² forsitan esse suis.

Tam mala Thersiten³ prohibebat forma latere

15

Quam pulchra Nireus⁴ conspiciendus erat.

Nec te mirari, si sint vitiosa, decebit

Carmina, quæ faciam pæne poeta Getes.⁵

Ah pudet! et Getico scripsi sermone libellum:

Structaque sunt nostris barbara verba modis.⁶

20

Imp. August

Et placui, (gratare mihi),⁷ cœpique poetæ

Inter inhumanos nomen habere Getas.

1. *Illi*, subînțeleș *Herculi*.

2. *Insignis vitiis suis*. Poezia mea este poate caracteristică prin defectele ei.

3. *Thersiten*. Cel mai urît și cel mai netrebnic dintre Grecii cari s'au dus la Troia.

4. *Nireus*. Homer descrie pe Nireus, fiul lui Charopus și al Aglaei, ca cel mai frumos dintre Grecii dela Troia.

5. *Getes*. Sunt un Get care mi-am uitat limba latină.

6. *Nostris modis*, în metru roman.

7. *Gratare mihi* = *gratulare mihi*.

Materiam¹ quæris? laudes de Cæsare dixi.
Adiuta est novitas numine nostra Dei.
Nam patris² Augusti docui mortale fuisse
Corpus; in æthereas numen abisse domos :
Esse parem virtute patri, qui fræna coactus³
Sæpe recusati ceperit imperii.
Esse pudicarum te, Vestam,⁴ Livia, matrum,
Ambiguum nato⁵ dignior, anne viro.⁶
Esse duos iuvenes,⁷ firma adiuventa Parentis,
Qui dederint animi pignora certa sui.

25

30

Arcaş cu pharetra

Hæc ubi non patria perlegi scripta Camœna,⁸
Venit et ad digitos ultima charta meos ;⁹

---

1. *Materiam quaeris*, subiectul tratat în poezia mea scrisă în limba Geţilor.

2. *Patris*. August fusese numit *pater patriæ*. Observă pietatea și venerațiunea ce se desprinde din vorba de *pater*.

3. *Coactus*. Tiberiu se prefăcea că nu primește să ia asupra sa frânele imperiului.

4. *Vestam*. Vesta eră idealul pudicității și zeița protectoară a matroanelor romane.

5. *Nato*, Tiberius.

6. *Viro*, Augustus.

7. *Duos iuvenes*, Germanicus, fiul lui Tiberius prin adopțiune și Drusus, propriul fiu al lui Tiberius.

8. *Camœna*, dela *carmen*, muza ; nu latină, ci getică.

9. *Ad digitos meos*, este un pleonasm al lui *perlegi*. Am citit până la sfârșit.

Et caput et plenas omnes movere pharetras, 35
Et longum Getico murmur in ore¹ fuit.
Atque aliquis, „Scribas hæc cum de Cæsare, dixit,
Cæsaris imperio restituendus eras“.
Ille quidem dixit; sed me iam, Care, nivali
Sexta relegatum bruma² sub axe videt. 40
Carmina nil prosunt: nocuerunt carmina quondam:
Primaque tam miseræ causa fuere fugæ.
At tu per studii communia fœdera³ sacri
Per non vile tibi nomen amicitiae;
Sic capto Latiis Germanicus hoste catenis 45
Materiam vestris afferat⁴ ingeniis;
Sic valeant pueri, votum commune Deorum,
Quos laus formandos⁵ est tibi magna datos;
Quanta potes præbe nostræ momenta saluti;
Quæ nisi mutato nulla futura loco est. 50

---

1. *Murmur in ore*, Observă entuziasmul Geţilor. Agitarea tolbelor eră un semn că ei sunt în stare să se lupte pentru poet.

2. *Sexta bruma*. Exilat la anul 8 d. Chr. Ovidiu scrie această scrisoare în anul 14, după moartea lui August și la începutul domniei lui Tiberiu.

3. *Per communia fœdera*. Carus pare a fi făcut parte din cercul poeților în care se găsea și Ovidiu.

4. *Sic afferat, sic valeant*, sunt hortative cu sens de optativ.

5. *Formandos tibi datos*. Instrucțiunea ce vei da-o tinerelor odrasle împărătești aș dori să-ți fie ție spre mare cinste. Acești tineri sunt Nero-Drusus și Caius Caesar, fiii lui Germanicus.

A D A U S

P A R E N T A L I A

Fasti II 533—564

Cuprinsul. — Ovidiu, în cele șase cărți ale poeziilor sale intitulate *Fasti*, tratează despre sărbătorile Romanilor. Intre aceste sărbători, se celebrau, în luna Februarie, *Parentalia* sau *Feralia*, timp de șase zile. Numele *Parentalia* indica sărbătoarea în cinstea părinților morți; iar numele *Feralia*, nume care la început eră rezervat numai pentru ultima zi a *Parentaliilor*, îl explicau cei vechi prin faptul că se aduceau (*ferre*) jertfe.

Est honor et tumulis¹: animas placate paternas,

Parvaque in extinctas munera ferte pyras.²

Parva petunt Manes;³ pietas pro divite grata est

Munere: non avidos⁴ Styx habet ima deos.

Tegula⁵ proiectis satis est velata coronis,

Et sparsæ fruges, parcaque mica salis,

Inque mero mollita Ceres, violæque solutæ:

Hæc habeat media testa relicta via.

---

1. *Tumulis*, adică *sepulcra*.

2. *Pyras*. Propriu zis *pyra* însemnează rug; aci este luat în sens de *bustum* sau *sepulcrum*.

3. *Manes*, sunt sufletele morților, considerați, ca și la noi, de sfinți.

4. *Avidos*, avari. Zeii din infern sunt puțin pretențioși.

5. *Tegula*. Pe o scândură, țigla sau farfurie, se așezau mâncări sau daruri pentru zeii Mani.

Nec maiora veto : sed et his placabilis umbra est.
Adde preces positis et sua¹ verba focis.² 10
Hunc morem Aeneas, pietatis idoneus auctor,
Attulit in terras, iuste Latine,³ tuas.
Ille patris Genio⁴ solemnia dona ferebat ;
Hinc populi ritus edicere pios.
At quondam, dum longa gerunt pugnacibus armis 15
Bella, Parentales deseruere dies.
Non impune fuit : nam dicitur omine ab isto
Roma suburbanis⁵ incaluisse rogis.
Vix equidem credo : bustis exisse feruntur,
Et tacitæ questi tempore noctis avi.⁶ 20
Perque vias Urbis, Latiosque ululasse per agros
Deformes animas, vulgus inane, ferunt.

Genii

Post ea præteriti tumulis redduntur honores,⁷
Prodigisque venit funeribusque modus.

1. *Sua*, potrivite.

2. *Focis*. Nu e vorba aci de cămin, ci de opaițile sau luminile ce le duceau cei vechi la morminte, întocmai cum facem și noi.

5. *Iuste Latine*. Aeneas a luat în căsătorie pe Lavinia, fiica lui Latinus, rege în Laurentum. Obiceiul acestor serbări ar fi fost deci adus dela Troia.

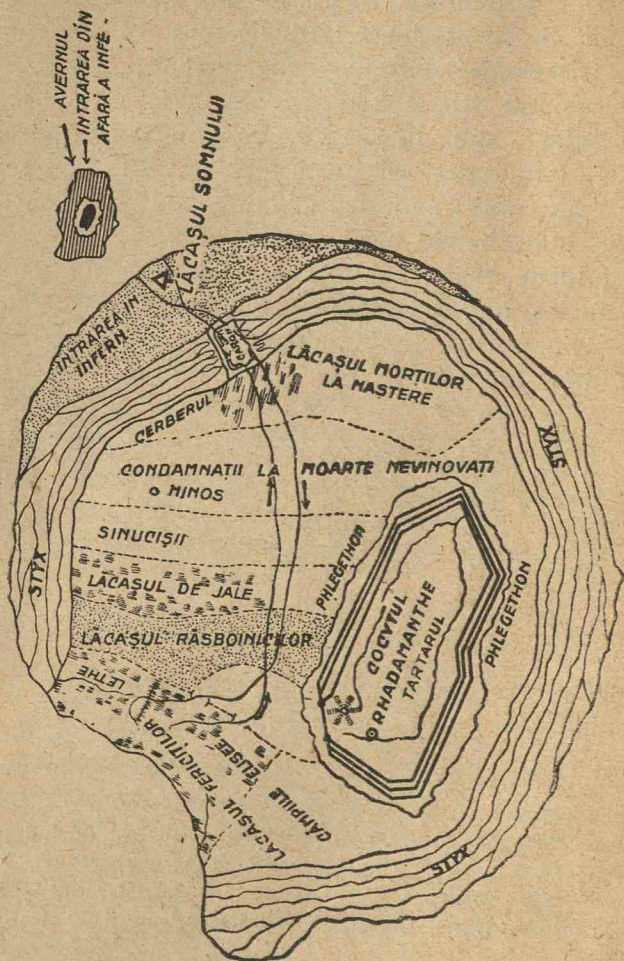
4. *Genio*, este sufletul lui Anchise, tatăl lui Aenea.

5. *Suburbanis... rogis*. Se ardeau cu duiumul cadavrele celor morți în mahalalele Romei, fiindcă s'a neglijat această sărbătoare a morților.

6. *Questi avi*. Ca și noi, de asemenea credeau și Romanii că la Parentalii se arată sufletele celor morți.

7. *Præteriti honores*, sacrificiile părăsite, neglijate.

Dum tamen hæc fiunt, viduæ cessate¹³ puellæ ;
Expectet puros pinea tæda¹⁴ dies...

Planul Infernului

1. *Cessate*, nu vă gândiți la măritat în această epocă a serbărilor pentru cei morți.

13. *Pinea taeda*, era întrebuințată la celebrarea căsătoriilor.

Conde tuas, Hymenæe,¹ faces, et ab ignibus atris²

Aufer : habent alias mœsta sepulcra faces.

Di quoque templorum foribus celentur opertis :

Ture vacent aræ, stentque sine igne foci.³ 30

Nunc animæ tenues, et corpora functa⁴ sepulcris

Errant : nunc posito pascitur umbra cibo.

MOARTEA PAPAGALULUI CORINNEI

Amor. II. 6

Cuprinsul. Imitând pe Catul care cântă moartea unei vrăbii (*Passer Lesbiae*), poetul Ovidiu deplânge moartea unui papagal pe care îl dăduse prietenei sale Corinna.

Psittacus, Eois⁵ ales transmissus ab Indis,

Occidit : exsequias ite frequenter, aves.

Ite, piæ volucres, et plangite⁶ pectora pennis ;

Et rigido teneras ungue notate genas.⁷

Horrida pro moestis lanietur pluma capillis. : 5

Pro longa resonent carmina vestra tuba.⁸

1. *Hymenæe*, zeul căsătoriilor.

2. *Ignibus atris*, torțele dela înmormântări ca și cele dela sărbătoare *feralia* erau posomorâte, lugubre. Ele erau aduse pentru zeli din infern.

3. *Foci*, altarele zeilor.

4. *Corpora functa*, corpurile celor defuncți, dar cari au avut parte de un mormânt. Cei ce n'au fost înmormântați, sunt obligați să rătăcească o sută de ani și nu sunt îngăduiți să ia parte la aceste ospețe funerare.

5. *Eois*, *Eos* este Aurora, *Eous*, *a*, *um*, ce este din răsărit, oriental.

6. *Plango*, ere, a se lovi în piept, nu a plânge ; cuvântul și-a schimbat accepțiunea sa în românește.

7. *Genas*, obraz, nu geană. Aceeași observațiune ca la nota precedentă. Observă asemănarea, cam ridicolă, între păsări și oameni.

8. *Tuba*, trompeta era întrebuințată la înmormântări.

Quid scelus Ismarii¹ quereris, Philomela, tyranni?
Expleta² est annis ista querela suis.
Alitis in raræ miserum devertite funus;
Magna, sed antiqua est causa³ doloris Itys. 10
Omnes, quæ liquido libratis⁴ in aere cursus:
Tu tamen ante alias, turtur amice,⁵ dole.
Plena fuit vobis omni concordia vita,
Et stetit ad finem longa tenaxque fides.
Quod fuit Argolico iuvenis Phoceus⁶ Orestæ, 15
Hoc tibi, dum licuit, psittace, turtur erat.

Aurora

Quid tamen⁷ ista fides? quid rari forma coloris?
Quid vox mutandis ingeniosa sonis?

1. *Ismarii*, dela Ismaros, oraş în Thracia, patria lui Tereu, care prin crimă a ajuns bărbatul Philomelei și tată al lui Itys. Vezi *Mitol. gr. rom.* în *lect. ilustr.* I pag. 234.

2. *Expleta*. Destul ai plâns crima lui Tereu. Uitându-ți de durerea ta, vino și deplânge moartea papagalului.

3. *Antiqua est causa*. Durerea ta fiind veche, trebuie să fie mai mică.

4. *Libratis cursus = volatis*.

5. *Amice*. Fie că turturica era în aceeași colivie a Corinnei cu papagalul, fie că între turturică și papagal este o strânsă prietenie, după cum susține Pliniu.

6. *Phoceus*, Pylade, fiul lui Strophios din Phocida era prieten nedespărțit al lui Oreste, fiul lui Agamemnon din Argolida.

7. *Quid tamen*, subînțeles *projuil*.

Quid iuvat, ut¹ datus es, nostræ placuisse puellæ?²

Infelix avium gloria, nempe iaces.

20

Tu poteras virides pennis hebetare³ smaragdos

Tincta gerens rubro Punica rostra croco.

Non fuit in terris vocum simulantior⁴ ales :

Reddebas blæso⁵ tam bene verba sono.

Raptus es invidia. Non tu fera bella movebas :

25

Garrulus et placidæ pacis amator eras.

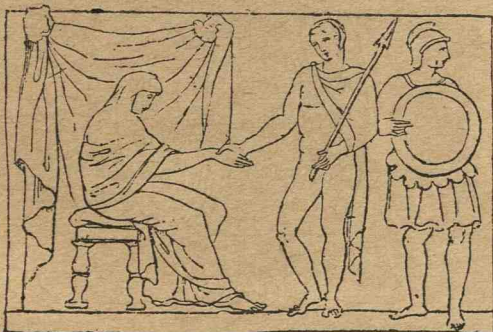
Ecce, coturnices inter sua prælia⁶ vivunt :

Forsitan et fiunt inde frequenter anus.

Plenus eras⁷ minimo : nec præ sermonis amore

In multos poteras ora⁸ vacare cibos.

30

Protesilaus

Nux erat esca tibi, causæ papavera⁹ somni :

Pellebatque sitim simplicis humor aquæ.

1. *Ut*, după ce.
2. *Nostræ puellæ*, Corinnae.
3. *Hebetare*, a întuneca.
4. *Simulantior*, care să ştie să imite mai bine vocea omului.
5. *Blaeso*, bâlbâit.
6. *Sua proelia*. Luptele obișnuite ale potârnichilor. Aristotel descrie luptele potârnichilor cu prepeli,ele.
7. *Plenus eras*, te săturai.
8. *Ora*, accusativus graecus, cât despre gură.
9. *Causæ papavera*, *causæ* este apozitiție.

Vivit edax vultur, ducensque per aera gyros
Miluus, et pluviae graculus¹ auctor aquae:
Vivit et armigeræ cornix² invisâ Minervæ,
Illa quidem sæclis vix moritura novem.
Occidit illa loquax humanæ vocis imago,
Psittacus, extremo³ munus ab orbe datum.
Optima prima fere manibus⁴ rapiuntur avaris;
Implentur⁵ numeris deteriora suis.
Tristia Phyllacidæ⁶ Thersites funera vidit:
Iamque cinis, vivis fratribus, Hector⁷ erat,

35

40

Hector

Quid referam timidæ⁸ pro te pia vota puellæ,
Vota procelloso per mare rapta Noto?⁹

1. *Graculus*, Gaița prezice ploaia, cum susține scriitorul Avienus.
2. *Cornix* a pierdut prietenia Minervei din cauza indiscrețiunii sale.
3. *Extremo*, Papagalii vin din Orient și anume din India.
4. *Manibus* subînțelea mortis.
5. *Implentur numeris*, trăesc mult.
6. *Phyllacidae*. Protesilaus, fiul lui Iphiclus, prinț din Thessalia, din orașul Phylace, a fost cel dintâi grec omorît de Hector la Troia, în vreme ce Thersites, cel mai ticălos dintre Greci, a trăit până cel-a culcat la pământ Achille.
7. *Hector*. Fiul lui Priam, cel mai viteaz dintre frați, a murit înaintea acestora.
8. *Timidae*, temându-se să nu mori.
9. *Rapta Noto*, zădărnice, luate de vânt.

Septima lux¹ venit, non exhibitura sequentem : 45
Et stabat vacua iam tibi Parca colo.
Non tamen ignavo stupuerunt² verba palato :
Clamavit moriens lingua : „Corinna vale”.
Colle sub Elysio³ nigra ramus ilice frondet,
Udaque perpetuo gramine terra viret. 50
Si qua fides dubiis, volucrum locus ille piarum
Dicitur, obscaenae⁴ quo prohibentur aves.
Illic innocui late pascuntur olores :
Et vivax phœnix, unica⁵ semper avis.
Explicat ipsa suas ales Junonia⁶ pennas : 55
Oscula dat cupido blanda columba mari.
Psittacus has inter, nemorali sede⁷ receptus,
Convertit volucres in sua verba⁸ pias.
Ossa tegit tumulus ; tumulus pro corpore parvus ;
Quo lapis exiguus par sibi carmen habet : 60
Colligor⁹ ex ipso dominae placuisse sepulcro
Ora fuere mihi plus ave docta loqui.

-
1. *Septima lux*, decând papagalul s'a îmbolnăvit.
  2. *Stupuerunt*, au pierit.
  3. *Elysio*, sufletul papagalului, ca și al omului, are să se ducă în Elysium.
  4. *Obscaenae*, urite și răpitoare, precum sunt vulturii, bufnița, etc.
  5. *Unica*, adică pasărea ce se naște din cenușa ei.
  6. *Ales Junonia*, păunul.
  7. *Sede*, Elysii = *piorum sede*, unde șed păsările pe ramurile arborilor.
  8. *Convertit in sua verba*, adică provoacă admirațiunea prin vocea sa. In *Infern* sufletele își păstrează însușirile ce le-au avut pe pământ.
  9. *Colligor*. Din însuși mormântul meu se vede că am plăcut stăpânei mele ; am avut un glas cum n'a avut altă pasăre. Se vede că acest epitaif, destul de slab, a fost scris de o mână de mai târziu.

LA MOARTEA LUI TIBUL

Amor. III. 9

Cuprinsul. — Ovidiu plânge moartea prietenului său Tibul într'una din cele mai frumoase elegii ce ne-a lăsat.

Memnona¹ si mater, mater ploravit Achillen,²
Et tangunt magnas tristia fata deas;
Flebilis³ indignos,⁴ Elegeia, solve capillos,
Ah, nimis ex vero nunc tibi nomen erit!
Ille tui vates operis, tua fama,⁵ Tibullus
Ardet in exstructo, corpus inane, rogo.
Ecce puer Veneris⁶ fert eversamque pharetram
Et fractos arcus et sine luce facem.
Adspice, demissis ut eat miserabilis alis;
Pectoraque infesta tundat aperta manu.
Excipiunt lacrimas sparsi per colla capilli,⁷
Oraque singultu concutiente sonant.
Fratris in Aeneæ sic illum funere dicunt
Egressum tectis, pulche Iule,⁸ tuis.
Nec minus est confusa Venus, moriente Tibullo,
Quam iuveni⁹ rupit cum ferus inquen aper.

1. *Memnona*. Fiul lui Tithonus și al Aurorei, regele Ethiopiei, a fost ucis de Achille la Troia. Mama sa i-a strâns rămășițele și l-a plâns necontentit. Lacrămile ei sunt roua dimineții.

2. *Achillen*. Mama lui Achille a fost Thetis.

3. *Flebilis*. Numirea *elegeia*, ar veni dela *e* și *lego*, mă vait.

4. *Indignos*, cari nu merită să fie smulși.

5. *Tua fama*. Elegia însăși și-a câștigat glorie prin poeziile lui Tibul.

6. *Puer Veneris*, Amor, de aci înainte va purta tolba lipsită de săgeți, arcul frânt și facla lipsită de lumină.

7. *Capilli*. Părul imprăștiat e semn de doliu.

8. *Iule*, Iuliu sau Ascaniu, fiul lui Aenea. Cupidon a plâns la moartea fratelui său Aeneas, fiul Venerii și al lui Anchise.

9. *Iuveni*. Adonis, iubitul Venerii, omorât de un mistreț. Vezi *Mitol gr. rom. în lect. ilustr.* I, pag. 259.

At¹ sacri vates et divum cura vocamur :

Sunt etiam, qui nos numen habere putent,
Scilicet omne sacrum mors importuna profanat ;

Omnibus obscuras² inicit illa manus.

20

Quid pater³ Ismario, quid mater profuit Orpheo :

Carmine quid victas obstupuisse feras ?

Aelinon⁴ in silvis idem pater, ælinon, altis,

Dicitur invita concinuisse lyra.

Ahile omoară pe Memnon

Adspice Mæoniden,⁵ a quo, ceu fonte perenni,
Vatum Pieriis⁶ ora rigantur aquis ;

25

1. At, vorbește poetul.

2. Obscuras, întunecate ca împărăția lui Pluto.

3. Pater, Ismario, mater, Orpheo. Orpheu se spune că a fost fiul lui Apollo și al muzei Calliope, născut în Tracia pe muntele Ismarus. Vezi *Legende și Povești ant.* pag. 61.

4. Aelinon. Este numele unui cântec funebru cu care Apollo a deplâns pe fiul său Linos, omorât de Hercule. Moartea necruțând pe nimenea, înșiși zeii se văd siliți să jalească pe cei morți.

5. Mæoniden, Homer, vezi nota 6 pag. 91.

6. Pieriis, Musicis. Pierius era un munte în Macedonia, sau în Tessalia, consacrat Muzelor.

Hunc quoque summa dies nigro submersit Averno :¹
Diffugiunt² avidos carmina sola rogos.
Durat opus vatum, Troiani fama laboris,³
Tarda⁴ nocturno tela retexta dolo, 30
Sic Nemesis⁵ longum, sic Delia, nomen habebunt,
Altera cura recens, altera primus amor.
Quid nunc sacra iuvant? quid nunc Aegyptia⁶ prosunt
Sistra? quid in vacuo secubuisse⁷ toro?
Cum rapiant mala fata bonos (ignoscite fasso),⁸ 35
Sollicitor nullos esse putare deos.
Vive pius : moriere⁹ pius. Cole sacra ; colentem
Mors gravis a templis in cava busta trahet.
Carminibus confide bonis : iacet ecce Tibullus.
Vix manet e toto, parva quod urna¹⁰ capit. 40
Tene, sacer vates, flammæ rapuere rogales,
Pectoribus¹¹ pasci nec timere tuis?
Aurea¹² sanctorum potuissent templa deorum
Urere, quæ tantum sustinere nefas.
Avertit vultus¹³ Erycis¹⁴ quæ possidet arces : 45
Sunt quoque, qui lacrimas continuisse negent.

1. *Averno*, Lacul Avernus aproape de Puteoli se crede că are o intrare ce ducea la Infern.

2. *Diffugiunt avidos carmina sola rogos*, vers rămas celebru.

3. *Laboris*, asediul de zece ani al Troiei, cântat în Iliada.

4. *Tarda*... *tela*, pânza Penlopei, cântată în Odyssea.

5. *Nemesis*... *Delia* sunt numele a două amice ale lui Tibul.

6. *Aegyptia sistra*. Sistrul, un fel de scârțâitoare, întrebuintat în cultul zeiței, adusă din Egipt, Isis. Se face aluzie aci la versurile lui Tibul I, 3.

7. *Secubuisse*. Femeile cari celebrau cultul zeiței Isis se țineau de parte de bărbați.

8. *Fasso* = *mihi confitenti*.

9. *Moriere pius*, vei muri cu toată pietatea ta.

10. *Vix manet urna*, observă duiosia versului.

11. *Pectoribus*, se ia *pars pro toto*.

12. *Aurea*, aluzie la templele de aur ale Capitolului, de atâtea ori arse.

13. *Avertit vultus*, și-a întors ochii să nu vadă cum se mistue în foc corpul lui Tibul.

14. *Erycis*. Venus avea un vestit templu pe muntele Eryx din Sicilia.

Sed tamen hoc melius, quam si Phæacia tellus¹
Ignotum vili supposuisset humo.

Hic certe manibus fugientis pressit ocellos
Mater, et in cineres ultima dona tulit. 50

Hic soror in partem misera cum matre doloris
Venit, inornatas dilaniata comas :
Cumque tuis sua iunxerunt Nemesisque priorque
Oscula ; nec solos destituere rogos.

Delia discedens : „Felicius, inquit, amata 55
Sum tibi : vixisti, dum tuus ignis eram”.

Cui² Nemesis : „Quid, ait, tibi sunt mea damna dolori,
Me tenuit moriens deficiente manu”.

Si tamen e nobis aliquid, nisi nomen et umbra,
Restat, in Elysia³ valle Tibullus erit. 60

Obvius huic venies, hedera iuvenilia cinctus
Tempora, cum Calvo,⁴ docte Catulle, tuo :
Tu quoque, si falsum est⁵ temerati crimen amici,
Sanguinis atque animæ prodige⁶ Galle tuæ,
His comes umbra tua est, si qua est modo corporis
[umbra. 65

Auxisti numeros, culte Tibulle, pios.

Ossa quieta, precor, tuta requiescite in urna
Et sit humus cineri non onerosa tuo.

---

1. *Phaeacia tellus*. Insoţînd pe Messala, Tibul a ajuns în Corcyra, o insulă în marea Ionică, patria Phaeacilor, în care domnise Alcinous. Aci poetul s'a îmbolnăvit și venind la Roma a murit. Cu privire la această boală, Tibul a scris *Eleg.* I. 3, la care face aluzie Ovidiu.

2. *Cui*, adică Deliei.

3. *Elysia valle*. Aci era locul destinat pentru cei pioși.

4. *Calvo*, docte Catulle. Calvus era un poet, ca și Catullus, ale căror versuri le cânta un oarecare Hermogenes.

5. *Si falsum est*. Cornelius Gallus, vestit poet elegiac, a fost acuzat că a conspirat împotriva lui August, al cărui reprezentant era, ca prefect, în Egipt. Din această pricină s'a sinucis. Oamenii criminali nu puteau ajunge în Câmpiile Elysee.

6. *Prodige*, fiindcă s'a sinucis, poate fi pusă la îndoială vinovăția sa.

LISTA ILUSTRĂȚIUNILOR

---

1. P. Ovidius Naso	6	17. Plaustrum	85
2. Soarele	10	18. Hero și Leandru	86
3. Căderea lui Phaethon	30	19. Imbrăcămintea de sărbă-	
4. Phaethusa	31	toare a Romanilor	91
5. Răpirea Proserpinei	37	20. Clavus	93
6. Iris	48	21. Arcaș aruncând săgeata	98
7. Diana — Lucifer	56	22. Fortuna	102
8. Materialele de scris	65	23. Imp. August	105
9. Daedalus și Icarus	69	24. Arcaș cu pharetra	106
10. Scrinium	70	25. Genii	109
11. Capitoliul	71	26. Planul Infernului	110
12. Lar	73	27. Aurora	112
13. Penates	73	28. Protesilaus	113
14. Statua lui Ovidiu dela		29. Hector	114
Constanța	78	30. Achille omoară pe Mem-	
15. Pegasus	81	non	117
16. Boreas	84		

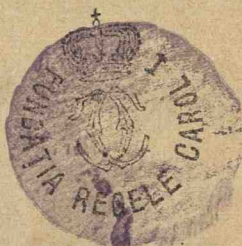

TABLA DE MATERIE

	Pag.
Prefață	3
Introducere	5
Metamorphoses	9
Invocațiunea, Chaosul, creațiunea I 1.	9
Cele patru vârste I. 39-163	12
Moartea lui Phaethon II 304.	16
Palatul soarelui. Phaeton I. 1	17
Plecarea lui Phaeton	24
Aprinderea Universului	27
Pământul se plânge lui Jupiter	29
Echoul III 359.	32
Metamorfoza lui Narcissus III., 407	34
Răpirea Proserpinei V 385.	37
Philaemon și Baucis VIII 601	39
Foamea VIII 779.	45
Somnul XI 616.	47
Faima XII 3.	49
Pythagora se stabilește în Italia XV 60.	50
Metempsihoza XV 153.	55
Jupiter mângâie pe Venus prezicându-i gloria lui Augustus. Apoteza lui Caesar XV. 803	58
Epilogul XV. 871.	62
 A. TRISTIA	 64
Elegia I 1.	64
Elegia I 3.	71
Elegia III 3.	76
Elegia III 7.	80
Elegia III 10.	83
Elegia IV 1.	88
Elegia IV 10.	90

	Pag.
Elegia V 7.	97
B. PONTICA	100
Elegia IV 3.	100
Elegia IV 13.	104
C. ADAUS	108
Fasti	108
Parentalia II	108
Amores	111
Moartea papagalului II 6.	111
La moartea lui Tibul III 9.	116

VERIFICAT
1987

VERIFICAT
2007

VERIFICAT
2017

